

gerç işi
kooperatif

TÜRK KIZILAY

TOPLUM TEMELLİ GÖÇ PROGRAMLARI SOSYOEKONOMİK GÜÇLENDİRME PROGRAMI

KOOPERATİF, KOOPERATİF GİRİŞİMİ VE SOSYAL
GİRİŞİMLER İÇİN KAPASİTE GELİŞTİRME PROJESİ

Sonuç Raporu

Ankara
Nisan 2022

genc işi
kooperatif

TÜRK KIZILAY

TOPLUM TEMELLİ GÖÇ PROGRAMLARI SOSYOEKONOMİK GÜÇLENDİRME PROGRAMI

KOOPERATİF, KOOPERATİF GİRİŞİMİ VE SOSYAL
GİRİŞİMLER İÇİN KAPASİTE GELİŞTİRME PROJESİ

Sonuç Raporu

KOOPERATİF, KOOPERATİF GİRİŞİMİ VE SOSYAL GİRİŞİMLER İÇİN KAPASİTE GELİŞTİRME PROJESİ

SONUÇ RAPORU

Türkiye Kızılay Yayınları

1. Baskı, Nisan 2022

Bu rapor Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (UNHCR) maddi desteği ile hazırlanmıştır. UNHCR ve Türk Kızılay'ın görüşlerini yansıtmak zorunda değildir. Türk Kızılay'ın izni olmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.

Rapor İçeriği

S.S. Genç İşi Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Eğitim Kooperatifi

Rapor Geliştirme

Cihan Arsu, Mehmet Altay Sevinç, Meltem Değerli, Şeyma Buse Görücü

Yayına Hazırlayan

Cihan Arsu

Grafik Tasarım

Eren Koçyiğit

Türkiye Kızılay Derneği

Ataç 1 Sok. No:32 Yenışehir - Çankaya/Ankara

E-Posta: info@kizilay.org.tr

Her hakkı Türk Kızılay'a aittir. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Kitabın bir kısmının ya da tamamının çoğaltılması için Türk Kızılay'dan izin alınmalıdır.

içindekiler

1. PROJE HAKKINDA GENEL BİLGİLER
2. PROJE TAKVİMİ VE SÜRESİ
3. PROJE HAZIRLIK AŞAMALARI
4. PROJE KATILIMCI İSTATİSTİKLERİ
5. PROJE AKTİVİTELERİ
6. ÖĞRENİLMİŞ DERSLER VE ÖNERİLER
7. İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ
8. SONUÇ

KISALTMALAR

TTGPK	: TOPLUM TEMELLİ GÖÇ PROGRAMLARI KOORDİNATÖRLÜĞÜ
SEG	: SOSYO EKONOMİK GÜÇLENDİRME PROGRAMI
MI	: MALTESER INTERNATIONAL
AB	: AVRUPA BİRLİĞİ
DİKA	: DİCLE KALKINMA AJANSI
SEGE	: SOSYO-EKONOMİK GELİŞMİŞLİK SIRALAMASI ARAŞTIRMASINA
SOGEP	: SOSYAL GELİŞMEYİ DESTEKLEME PROGRAMI
STGM	: SİVİL TOPLUM GELİŞTİRME MERKEZİ
GZFT	: GÜÇLÜ, ZAYIF, FIRSAT, TEHDİT ŞABLONU
HAZEK	: HATAY ALTINÖZÜ ZEYTİN EMEĞİ KADIN GİRİŞİM ÜRETİM VE İŞLETME KOOPERATİFİ
İZKA	: İZMİR KALKINMA AJANSI
TGI	: TARGET GROUP INDEX
TKDK	: TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU
TOC	: DEĞİŞİM TEORİSİ (THEORY OF CHANGE)
UNHCR	: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER MÜLTECİLER YÜKSEK KOMİSERLİĞİ
UZZK	: ULUSAL ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI KONSEYİ

ön söz

Tüm insanlığı derinden etkileyen göç krizinin en önemli boyutlarından birisi de göçmen ve sığınmacı nüfusun geçim kaynaklarına erişimlerinin sağlanması, yardımlara ihtiyaç duymaksızın ekonomik bağımsızlığa erişmeleri ve bu vesileyle yerel halk ile sosyal uyumun tesis edilmesidir.

Yerel toplumda, göçmenlere ve sığınmacılara karşı oluşan ekonomi odaklı olumsuz algının ve önyargıların azaltılabilmesi ya da tamamen ortadan kaldırılabilmesinin en geçerli yöntemlerinden biri de bu kişilerin üretim hayatına katılarak kendi geçimlerini sağlayabilmeleri, yakınlarına ve hatta içinde yaşadıkları topluma ekonomik bir katkı verebilmeleridir.

Bu hassasiyetler ile yola çıkarak, ülkemizde Türk Kızılay Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğü bünyesinde faaliyet gösteren Toplum Merkezleri; Sosyoekonomik Güçlendirme Programı kapsamında yerel halkın, geçici koruma altındaki Suriyelilerin ve uluslararası koruma altındaki diğer yabancıların istihdam edilebilirliğini artırmayı ve ülkemizin iş gücü politikalarına destek olmayı amaçlar.

Bu amaç doğrultusunda yararlanıcılara yönelik olarak, mesleki kapasite ve dil becerilerinin geliştirilmesi, istihdama yönlendirme ve çalışma yaşamında hakların gözetilmesi odağında faaliyetler yürütülmektedir.

Bu noktada, program olarak kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, özel sektör temsilcileri ve uluslararası paydaşlarla gerçekleştirilen ve yararlanıcıların sürdürülebilir geçim kaynaklarına erişim sağlamasını hedeflenen projelerin hayata geçirilme süreçleri, somut çıktıları, çarpan etkileri ve genel değerlendirmelerini içeren sonuç raporlarını sizlerle paylaşmaktan memnuniyet duyuyoruz. Uzun ve detaylı planlama çalışmalarının saha sonuçlarını içeren bu raporun, benzer çalışmaların yolunu açmasını ve o yola ışık tutmasını diliyoruz.

Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğü Sosyoekonomik Güçlendirme Programı

1. genel bilgiler

1.1. Türk Kızılay Hakkında

Kızılay, tüzel kişiliğe sahip, özel hukuk hükümlerine tâbi, kâr amacı gütmeyen, yardım ve hizmetleri karşılıksız olan ve kamu yararına çalışan bir gönüllü sosyal hizmet kuruluşudur.

Savaş alanında yaralanan ya da hastalanan askerlere hiçbir ayırım gözetmeksizin yardım etmek arzusundan doğan 11 Haziran 1868 tarihinde “Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti” adıyla kurulan Kızılay, 1877’de “Osmanlı Hilali Ahmer Cemiyeti”, 1923’de “Türkiye Hilaliahmer Cemiyeti”, 1935’te “Türkiye Kızılay Cemiyeti” ve 1947’de “Türkiye Kızılay Derneği” adını almıştır. Kuruluşu “KIZILAY” adını büyük önder Atatürk vermiştir.

Kızılay’ın amacı, her nerede görülür ise, hiçbir ayırım yapmaksızın insanın acısını önlemeye veya hafifletmeye çalışmak, insanın hayatını ve sağlığını korumak, onun kişiliğine saygı gösterilmesini sağlamak ve insanlar arasındaki karşılıklı anlayışı, dostluğu saygıyı, iş birliğini ve sürekli barışı getirmeye uğraşmaktır. Kızılay, ihtiyaç anında dayanışmanın, ıstırap anında eşitliğin, savaşın en kızgın anında insancılığın, tarafsızlığın ve barışın simgesidir.

İnsani yardım sektörünün uluslararası arenadaki en saygın ve güçlü kurumlarından biri olan Türk Kızılay, Uluslararası Kızılay-Kızılhaç Topluluğu’nun temel ilkelerini paylaşır. Bunlar; insanlık, ayırım gözetmemek, tarafsızlık, bağımsızlık, hayır kurumu niteliği, birlik ve evrensellik ilkeleridir.

Türk Kızılay’ın teşkilatı, Genel Merkez ve şubelerden oluşur. Kızılay’ın Genel Müdürlük teşkilatı dışında kalan bütün kademelerindeki görevler gönüllü olarak yerine getirilmektedir.

Afetler, güvenli kan temini, sosyal hizmetler, göç hizmetleri, eğitim, gençlik ve gönüllülük hizmetleri

gibi alanlarda ulusal ve uluslararası düzeyde çalışmalar gerçekleştiren Türk Kızılay, hizmet yelpazesini her geçen gün geliştirmektedir.

1.2. Toplum Temelli Göç Programları ve Toplum Merkezleri Hakkında

15 Mart 2011 tarihinde Suriye’de başlamış olan siyasi kriz ve çatışmalar neticesinde milyonlarca kişi yerlerinden edilmiş ve insani yardıma ihtiyaç duyar hale gelmiştir. Bu göç krizi ile birlikte Türkiye, yaklaşık 4 milyon göçmen ve mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Türk Kızılay göç krizine müdahale kapsamında, kamp dışında yaşayan göçmenler, mülteciler ve birlikte yaşadıkları yerel halkın ihtiyaçları doğrultusunda ilk Toplum Merkezi’ni 20 Ocak 2015 tarihinde Şanlıurfa ilinde kurmuştur. 2020 yılı itibarıyla, yurt genelindeki 16 ilde 17 toplum merkezi ile Türk Kızılay Toplum Temelli Göç Programlarının hizmetleri yararlanıcılara ulaşmaktadır.

Toplum Temelli Göç Programlarının ana amacı; Bütün zarar görebilir toplulukların ve bireylerin psikolojik, sosyal ve ekonomik iyilik hallerini güçlendirerek toplumsal dayanıklılık ve bir arada yaşama kültürünün geliştirilmesine katkı sağlamaktır.

Ulusal ve uluslararası pek çok sivil toplum kuruluşu tarafından faaliyetleri desteklenen Toplum Merkezlerimizin hizmetlerinin öncelikli hedef kitlesi, tüm yaş gruplarından engelliler, yaşlılar, şiddete maruz kalmış kişiler gibi zarar görebilir bireylerdir. Toplum Merkezlerimiz din, dil, ırk ayırımı gözetmeksizin, hizmet sağladıkları bölgede yaşamını sürdüren tüm ihtiyaç sahiplerine hizmetlerini ulaştırmayı hedeflemektedir.

19 Aktif
Toplum Merkezi

1.3. Sosyoekonomik Güçlendirme Programı Hakkında

Bütün zarar görebilir toplulukların ve bireylerin ekonomik olarak kendi kendilerine yeterliliklerini sağlamak amacı ile mesleki kapasitelerinin artırılarak istihdam edilebilirliklerinin artırılması, işe yönlendirme ve girişimciliğin desteklenmesini amaçlar. Sosyoekonomik Güçlendirme Programı kapsamında üç ana alt program uygulanmaktadır.

İstihdama Yönlendirme Alt Programı

İş gücü arz analizi kapsamında faydalanicıların profilendirme, bireysel yetkinlik tespiti, Türkçe seviye tespiti ve kişilik envanteri çalışmaları yapılmaktadır. İş gücü talep analizi kapsamında ise istihdamda zorluk yaşanan pozisyonlar ve boş pozisyonların tespiti, işveren taleplerinin toplanması, yetkinlik ihtiyaçlarının belirlenmesi

ile birlikte paydaş ve işverenlerle çalıştaylar düzenlenmektedir. Bu analizler sonucunda yararlanıcılar piyasa ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak açılan mesleki eğitimlere, Türkçe dil kurslarına, İş ve Meslek Türkçesi Eğitimlerine ve Sosyal Beceri Geliştirme Eğitimlerine katılmakta olup uygun yararlanıcılar işverenlere ve boş pozisyonlara yönlendirilmektedir. Bu noktada istihdama yönlendirilen faydalanicıların için yasal ve kültürel çalışma şartları hakkında bilgilendirme ve işverenler için çalışma izinleri başvuru sürecinde danışmanlık hizmetleri verilmektedir. Ayrıca, çalışma izni harç bedeli ücretleri de program kapsamında ödenmektedir.

Meslek Kursları
21.925

Türkçe Dil Kursları
14.308

Kayıtlı İstihdama Yönlendirme İş Veren İçin Danışmanlık
20.668

8.376

Sosyal Beceri Geliştirme Eğitimi
7.852

İş ve Meslek Türkçesi Kursu
8.407

Çalışma İzni
10.717

Girişimcilik Alt Programı

Toplum Merkezlerinin yerel düzeyde girişimcilik üzerine gerçekleştirdiği ihtiyaç analizleri doğrultusunda üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve teknoparklar ile iş birliği gerçekleştirilerek temel ve ileri düzey girişimcilik eğitimleri verilmektedir. Eğitimler sonrasında yararlanıcıların iş planlarının ve fizibilite planlarının oluşturulduğu girişimcilik kampları düzenlenmekte, sürdürülebilir iş planlarına sahip yararlanıcılar belirlenerek bu yararlanıcılara aynı hibe desteği verilmektedir. Aynı zamanda şirket kurulum sürecinde hukuk, pazarlama, finans ve işletme yönetimi gibi konularda mentorluk ve kuluçka destekleri verilmektedir.

Ekolarak, Toplum Merkezi'nde düzenlenen mesleki eğitimlere katılmış ve sertifika sahibi yararlanıcılara hane içi üretim gerçekleştirebilmeleri ve geçim kaynakları yaratabilmeleri amacıyla malzeme, ekipman ve sarf malzemelerini içeren Hane İçi Üretim, Küçük Ölçekli Tarım ve Hayvancılık Üretimi destekleri sağlanmaktadır.

Eğitim alan kişi sayısı
843

Aynı hibe desteği verilen kişi sayısı
76

İş planı hazırlayan kişi sayısı
383

Mentorluk ve inkübasyon programına katılan
77

Tarım ve Hayvancılık Alt Programı

Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı yerel kurumlar, ziraat odaları, birlikler ve üniversiteler ile yapılan iş birlikleri doğrultusunda yerel ihtiyaçları karşılamak üzere yararlanıcılara teorik ve uygulamalı tarım ve hayvancılık eğitimi verilmektedir. Eğitimi başarıyla tamamlayan yararlanıcılar istihdama yönlendirilmekte veya üretim gerçekleştirmek isteyen yararlanıcılara Hane İçi Üretim, Küçük Ölçekli Tarım ve Hayvancılık Üretimi destekleri verilmektedir.

Tarım ve Hayvancılık
Kursları Katılımcı
Sayısı

4.355

1. Proje Hakkında Genel Bilgiler

UNHCR desteğiyle Türk Kızılay Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğü tarafından yürütülen "Kooperatif, Kooperatif Girişimi Ve Sosyal Girişimler İçin Kapasite Geliştirme Projesi", yerelde sosyal uyumu ve ekonomik güçlenmeyi sağlamak için sosyoekonomik dayanışma modellerinden olan kooperatiflerin desteklenmesini ve zarar görebilir durumda olan yerel halk ve göçmenlerden oluşan yararlanıcıların kapasitelerinin artırılması yoluyla ticari faaliyetlerin başlatılması için sürdürülebilir, gelir getirici modellerin güçlenmesini hedeflemektedir. S.S. Genç İşi Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Eğitim Kooperatifi projede hizmet sağlayıcı rolüyle, aşağıda listelenen hizmetleri sağlamıştır:

1. Desteklenecek Sosyal Girişim, İnisyatif ve Kooperatiflerin Seçimi
2. Sektör, İl ve Kooperatif İhtiyaç Analizi
3. Kooperatifçilik Eğitimleri
4. Mentorluk ve Danışmanlık Hizmeti
5. İzleme ve Değerlendirme

Projeye, açık çağrı ile Türkiye genelinden toplamda 134 başvuru alınmıştır. Başvuru kriterlerine uygun 105 kurumun arasından; 8 farklı ilden toplam 10 kurum (7 kooperatif ve 3 kooperatif inisyatifi) proje kapsamında desteklenmeye hak kazanmıştır.

Genç İşi Kooperatif, Türk Kızılay Toplum Temelli Göç Koordinatörlüğü'nün projedeki beklentilerine uyumlu olacak şekilde başlangıç adımı olarak "Değişim Teorisi" hazırlayarak projede ihtiyaç duyulan yol haritasını belirlemiştir. Önerilen strateji kapsamında; desteklenen işletmelere özgü ihtiyaç analizleri, il ve sektör bazlı ihtiyaç analizleri ve kooperatifçiliğe dair kapasite geliştirme faaliyetleri uygulanarak ekosistemde daha sürdürülebilir yapılar oluşturmak hedeflenmiştir. Seçilmiş olan kooperatif ve kooperatif inisyatifleri; kapasite geliştirme faaliyetleri kapsamında, mentorluk/teknik danışmanlık sistemi ile desteklenmiştir. Aynı zamanda, ihtiyaç analizi görüşmelerinde ortaya çıkan ihtiyaçlara göre, seçilen kooperatiflerin veya inisyatiflerin faaliyetlerinin sürdürülebilirliğine katkı sunmak amacıyla Türk Kızılay Toplum Temelli Göç Koordinatörlüğü tarafından 60.000 TL'ye kadar aynı destek (makina, hammadde, ekipman, lisans, hizmet alımı (tasarım, web sitesi), görünürlük malzemesi, aplikasyon/üyelik vb.) sağlanmıştır.

Stratejinin nihai amaçlarını: (1) belirlenen kooperatif, kooperatif girişimi ve sosyal girişimlerin eğitim ve mentorluk yoluyla kapasitelerinin güçlendirilmesi, (2) faaliyetleri kapsamında ürettikleri veya üretmeyi planladıkları ürünlerin, il ve sektör bazında mevcut durumlarının iyileştirilmesine yönelik önerilerde bulunularak pazarda daha görünür olmalarının sağlanması, (3) ihtiyaç analizleri sonucunda belirlenen makina, hammadde, ekipman, lisans, hizmet alımı (tasarım, web sitesi), görünürlük malzemesi, uygulama/üyelik vb. ihtiyaçlarının karşılanarak sürdürülebilirliklerine katkı sunulması olarak özetlemek mümkündür.

Bu rapor, Genç İş Kooperatifinin gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerin kapsayıcı bir özeti mahiyetinde tasarlanmıştır.

Proje Takvimi ve Süresi

1 Haziran 2021'de başlayan "Kooperatif, Kooperatif Girişimi ve Sosyal Girişimler İçin Destek" projesi 31 Aralık 2021 tarihinde son bularak toplamda 7 ay sürmüştür. Bu süreçte yapılan faaliyetler ve gerçekleşme tarihleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Aktivite	Tarih
Taraflar Arası Sözleşme İmzalanması	31.05.2021
Başvuru için Açık Çağrı Verilmesi	18.06.2021
Asil ve Yedek Listelerin Puanlanması	09.07.2021
Asil ve Yedek Listenin Değerlendirme Kurulu Tarafından Belirlenmesi	13.07.2021
Asil Listenin Kızılay Tarafından Onaylanması ve Yayınlanması	18.08.2021
Asil Listedeki Kooperatif Ve İnişyatiflere Sonuçların İletilmesi Ve 10 Kooperatif Ve İnişyatife Yapılacak Saha Ziyaretlerinin Tarih Ve Uygunluklarının Belirlenmesi	19.08.2021- 03.09.2021
İhtiyaç Analizi Ziyaretlerinin Yapılması	06.09.2021- 06.10.2021
Çevrimiçi Eğitimlerin Verilmesi	27.10.2021 - 19.11.2021
Mentorluk Görüşmelerinin Yapılması (Çevrimiçi ve Yüz yüze)	08.11.2021 - 19.12.2021
Final Raporunun Teslimi	29.12.2021

Tablo 1: Proje Faaliyetleri Takvimi

1. Proje Hazırlık Aşamaları

3.1 Proje Tanıtımı, Çağrıya Çıkılması ve Başvuruların Toplanması

UNHCR desteğiyle Türk Kızılay Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğü tarafından yürütülen "Kooperatif, Kooperatif Girişimi ve Sosyal Girişimler Destek Projesi" kapsamında 17 Haziran 2021 tarihinde duyuruya çıkmıştır. Söz konusu duyuru, yararlanıcı organizasyonların başvuruda bulunabilmesi için 25 Haziran 2021 tarihine kadar hem sosyal medya kanalları, e posta gönderimleri, hem de çeşitli web siteleri (STGM Duyuru, AB İlan, Sivil Sayfalar) aracılığıyla sağlanmıştır.

Genç İşi Kooperatif ve Türk Kızılay Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğü tarafından hazırlanan, destek programının başvuru, değerlendirme ve uygulama süreçlerinin ayrıntılarını içeren hazırlanmıştır.

Başvuru rehberinde aşağıda belirtilen başlıklar yer almakta ve proje süreçleri detaylı bir şekilde açıklanmaktadır.

- Destek programının amaçları,
- Kimler başvurabilir?
- Destek programının içeriği nedir?
- Destek hangi harcamalar için kullanılabilir?
- Nasıl başvurulur?
- Başvurular nasıl değerlendirilir?
- Değerlendirme ne zaman sonlanır?
- Başvurular onaylandıktan sonra ne olur?
- Nasıl bilgi alınır?

Ayrıca bu kapsamda 2021 yılında kooperatiflere, sosyal girişimlere ve inisiyatlara sunulacak desteğin değişim teorisi (ToC) hazırlanmıştır. ToC stratejisi, proje amaçları ve desteğin hedef kitlesi olan kooperatif, inisiyatif ve sosyal girişimlerin sahada Genç İşi Kooperatif tarafından gözlemlenen müşterek ihtiyaçları ve Türk Kızılay'ı ile yapılan toplantılarda ve teknik şartnamede talep edilen/beklenen durumlar göz

önünde bulundurulmuş ve hazırlanan doküman, Türk Kızılay'ına sunulmuş ve teyit alınarak ileriye taşınmıştır.

- ToC stratejisinin nihai amaçları: (1) belirlenen kooperatif, inisiyatif ve sosyal girişimlerin eğitim ve mentorluk yoluyla kapasitelerinin güçlendirilmesi, (2) faaliyetleri kapsamında ürettikleri veya üretmeyi planladıkları ürünlerin, il ve sektör bazında mevcut durumlarının iyileştirilmesine yönelik önerilerde bulunularak pazarda daha görünür olmalarının sağlanması, (3) ihtiyaç analizleri sonucunda belirlenen makina, hammadde, ekipman, lisans, hizmet alımı (tasarım, web sitesi), görünürlük malzemesi, aplikasyon/üyelik vb. ihtiyaçlarının karşılanarak sürdürülebilirliklerine katkı sunulması.
- Sunulan kapasite geliştirme eğitimlerinin desteklenecek işletmelere veya girişimlere göre toplamda dört temel işlevi ToC içerisinde belirlenmiştir ve bu işlevler göz önünde bulundurulmuş eğitimler verilmiştir.
 1. Topluluklar arası teması, etkileşimi ve rıza üretimini, kooperatif/sosyal girişim yönetişimini için hale getirmek
 2. Topluluklar arası teması ve etkileşimi kooperatif/sosyal girişimin gelir getirici faaliyetlerine için hale getirmek
 3. Kooperatif veya girişim bünyesinde yer alan herkesin (ortaklar, gönüllüler, çalışanlar) hukuki, mali, yönetim, iletişim ve pazarlama konuları hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamak
 4. Resmi olarak kurulmamış fakat kuruluş aşamasında olan inisiyatiflerin, kooperatif yapılanmasına destek sunarak özellikle hukuki, mali ve yönetim konularında temel düzeyde bilgi sahibi olmalarını sağlamak
- Verilen aynı desteğin (başlangıçta 50.000 TL, projenin ilerleyen sürecinde Kızılay tarafından 60.000 TL olarak yükseltilmiştir) temel işlevleri:
 1. Kooperatiflerin veya girişimlerin ürettikleri ürün bazında pazardaki konumlarını belirlemek ve bu konumu iyileştirmek için önlemler almalarını sağlamak,
 2. Kooperatiflerin veya girişimlerin alternatif ürünlerdeki fırsatların farkına varmalarını sağlayarak ürünlerini çeşitlendirmesine katkı sunmak,
 3. Kooperatiflerin veya girişimlerin aynı destek ile gelir getirici faaliyetlerini çeşitlendirmek veya üretim kapasitesi veya ürün kalitesine destek sunmak.
- Mentorluk oturumları desteklenen kuruluşun ihtiyaçlarına göre şekillenerek programlanması belirlenmiştir.

Tablo 1. Değişim Teorisi şeması

Proje kapsamında desteklenecek işletmelerin tespiti için:

- Eşik değerler, uygunluk kriterleri ve değerlendirme çerçevesi Kızılay ile yapılan istişareler sonucunda, Teknik Şartname gereklilikleri gözetilerek ve ToC ile paralellik gösterecek şekilde hazırlanmıştır. Öncelikli olarak uygunluk kriterleri ve değerlendirme çerçevesi oluşturulmuştur. Akabinde Başvuru Rehberi, Başvuru Soruları, Başvuru Formu (Dijital) ve Başvuru Değerlendirme Rehberi hazırlanmıştır.
- İlan metni hazırlanarak tasarımı yapılmıştır.

Kooperatif, Kooperatif Girişimi ve Sosyal Girişimler için Destek Projesi

Kimler başvurabilir?

- Türkiye'de faaliyet gösteren,
- En az bir katma değerli ürün ortaya çıkararak,
- Yıllık cirosu 500.000,00 TL'den az olan,
- Kooperatifler,
- Sosyal etki yaratmayı amaçlayan işletmeler,
- Yukarıda belirtilen 1. ve 2. şartı sağlayan ve hedefli kooperatifleşmek olan inisiyatifler başvurabileceklerdir.

Proje kapsamında 10 organizasyon/kuruluş desteklenecektir.

Son Başvuru Tarihi:
25 Haziran 2021

Başvuru Formu:
QR Kodu Okutunuz.

ACIK ÇAĞRI

Başvuru Yapan Kurumların Bilgi ve İstatistikleri

25 Haziran 2021 saat 23.59 itibariyle sona eren başvuru süresi sonunda 39 farklı şehirden toplam 134 organizasyon/kuruluş söz konusu projeye başvuruda bulunmuştur. Gelen başvurular daha önce hazırlanan ve Başvuru Rehberinde belirtilen uygunluk kriterleri doğrultusunda 109 başvurunun değerlendirmeye uygun şartları sağladığı belirlenmiştir. Değerlendirmeye alınan organizasyon/kuruluşların 73 tanesi kooperatif, 2 tanesi kuruluş işlemleri devam eden kooperatif, 18 tanesi sosyal etki yaratmayı hedefleyen şirketler, 16 tanesi inisiyatifdir.

Tablo 2: Proje Başvurusu

Başvuru yapan kurum ve girişimler	Sayı
Kooperatif	73
Kuruluş aşamasında kooperatif	2
Sosyal etki yaratmayı hedefleyen şirketler	18
İnisiyatif	16
Başvuru kriterlerine uygun olmayan/değerlendirmeye alınamayan başvurular	25
Toplam geçerli başvuru sayısı	109
Toplam başvuru sayısı	134

3.3 Katılımcı Seçim

“Kooperatif, Kooperatif Girişimi ve Sosyal Girişimler Destek Projesine başvuru yapılabilmesi için, başvuru rehberinde yer alan uygunluk kriterlerini sağlayan, tüm kooperatifler/işletmeler/inisiyatiflere yönelik, online olarak doldurulabilecek bir “çevrimiçi başvuru formu” hazırlanmıştır.

Başvuru yapan kooperatifler/işletmeler/inisiyatifleri adil ve şeffaf bir şekilde tespit edebilmek amacıyla 3 ana başlık altında 7 sorudan oluşan 140 puanlık “değerlendirme kriterleri” oluşturulmuştur. Değerlendirme kriterleri bölümlere ve alt bölümlere ayrılmıştır. Başvuru formunda, her alt bölüme karşılık gelen sorular bulunmaktadır. Bu bölümlerin aşağıdaki esaslara göre 1 ile 10 arasında puanlanması hedeflenmiştir:

1=çok zayıf, 10=çok iyi.

Değerlendirme Başlıkları		Puan
1	Başvurunun İlgililiği	80
1.1	Başvuru sahibinin hedefleri, programın hedefleri ve öncelikleri ile ne kadar ilgilidir?	30
1.2	Başvuru sahibi, kadının güçlendirilmesi ve karar alma mekanizmalarına dahi- liyete önem veriyor mu?	30
1.3	Başvuru sahibi, geçici koruma yararlanıcıları ile uluslararası koruma baş- vuru ve statü sahipleri ve dezavantajlı yerel topluluk mensupları için fırsat eşitliğine katkı sağlıyor mu?	20
2	Mali ve Operasyonel Kapasite	30
2.1	Başvuru sahibinin insan kaynağı ve mali kapasitesi, destek programının sağlıklı şekilde yürütülebilmesi için yeterli mi?	30
3	Sürdürülebilirlik	30
3.1	Başvurunun uygulama süreci tamamlandıktan sonra, başvuru sahibinin ça- lışmalara devam edeceğine ve başvuru kapsamında alınan ekipman ve mal- zemelerin tekrar kullanılacağına dair bir planı var mı?	10
3.2	Başvurunun uygulama süreci tamamlandıktan sonra başvuru sahibi, insan kaynağı kapasitesini artırmayı planlıyor mu? Bu doğrultuda güçlü kuruluş- larla etkin iş birlikleri yapıyor mu?	15
3.3	Başvuru sahibi, gelir getirici faaliyetlerinde iklim değişikliğine duyarlı tedbir- ler uyguluyor mu?	5
TOPLAM		140

Başvuru Rehberinde belirtilen değerlendirme kriterleri ve puanlama tablosuna göre 109 başvuru değerlendirmeye alınmıştır. Gelen başvuruların daha detaylı ve adaletli değerlendirilebilmesi için Genç İşİ Kooperatif tarafından Başvuru Değerlendirme Rehberi hazırlanmıştır. Bu sayede 3 ayrı değerlendirici tarafından değerlendirmeye alınan başvurular arasında değerlendiricilerin puanlamaları arasında bir standart sağlanmıştır.

8 Temmuz 2021 tarihinde UNHCR yetkilileri, Türk Kızılay Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğü yetkilileri ve Genç İşİ Kooperatif yetkililerinden oluşan değerlendirme jürisinin yapmış olduğu değerlendirmeler neticesinde geçici koruma ile uluslararası koruma statü sahipleri ve yerel topluluk mensuplarını üye, ortak, çalışan ya da yararlanıcı olarak bir arada bulunduran 7 adet kooperatif, geçici koruma ile uluslararası koruma statü sahipleri ve yerel topluluk mensuplarını üye, ortak, çalışan ya da yararlanıcı olarak bir arada bulunduran 3 adet inisiyatif projenin yararlanıcıları olarak belirlenmiştir. Belirlenen kooperatif ve inisiyatiflerden formda yer verdikleri bilgileri teyit amacıyla belgelerini sunmaları

istenmiştir. İncelenen belgeler sonucunda projede yararlanıcı olarak belirlenen kuruluşların asil listesi tablo olarak aşağıda yer almaktadır

Tablo 3: Destek almaya hak kazanan başvuran listesi

Başvuran	İl	Tür
Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Manisa	Kooperatif
Battalgazi'nin Kalbi Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	Malatya	Kooperatif
Havva Kadın Komitesi	İzmir	İnisiyatif
Hemdem Kadın Girişimi Üretim ve Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	İstanbul	Kooperatif
Hatay Altınözü Zeytin Emeği Kadın Girişim Üretim ve İşletme Kooperatifi	Hatay	Kooperatif
Yesemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	Gaziantep	Kooperatif
Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İnisiyatifi	İzmir	İnisiyatif
Bir Dünya Üreten Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	Mardin	Kooperatif
Kadın Emeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Mardin	Kooperatif
Kulu Kadın İnisiyatifi	Konya	İnisiyatif

4.Proje Katılımcı İstatistikleri

Belirlenen kooperatif ve inisiyatiflerden formda yer verdikleri bilgileri teyit amacıyla belgelerini sunmaları istenmiştir. Organizasyonların ilettiği dokümanlardaki destekleyici bilgiler aşağıdaki tablolarda yansıtılmıştır.

Tablo 4: İl, tür, sektör bilgilerine göre organizasyonlar

ORGANİZASYON	İL	TÜR	SEKTÖR
Battalgazi'nin Kalbi Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	Malatya	Kooperatif	Gıda (Kurutulmuş gıda, sıcak yemek)
Hemdem Kadın Girişimi Üretim ve Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	İstanbul	Kooperatif	Gıda (Sıcak yemek, tatlı vb.)
Hatay Altınöz Zeytin Emeği Kadın Girişim Üretim ve İşletme Kooperatifi	Hatay	Kooperatif	Gıda (Pasta, nar ekşisi, zeytinyağı)
Yesemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	Gaziantep	Kooperatif	Gıda / İşlenmiş yöresel ürünler (Kırmızı biber ve üzüm)
Bir Dünya Üreten Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	Mardin	Kooperatif	Tarımsal Üretim (Lavanta çiçeği/yağı, üzüm)
Kadın Emeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Mardin	Kooperatif	Tarımsal Üretim (Baharat/Reçel, Unlu Mamuller)
Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Manisa	Kooperatif	Gıda/Glütensiz (Ekmek)
Havva Kadın Komitesi	İzmir	İnisiyatif	Gıda- Catering
Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İnisiyatifi	İzmir	İnisiyatif	Gıda (Kurutulmuş meyve sebze, konserve)
Kulu Kadın İnisiyatifi	Konya	İnisiyatif	Gıda

Proje katılımcısı 10 organizasyondan 3'ü inisiyatif, 7'si kooperatiftir. Bununla birlikte 7 kooperatifin 5'i 'Kadın Girişimi Üretim ve İşletme' türünde 2'si de 'Tarımsal Kalkınma' türündedir. Kooperatif ve inisiyatiflerin tamamı gıda- tarımsal üretim sektöründe hareketlidir.

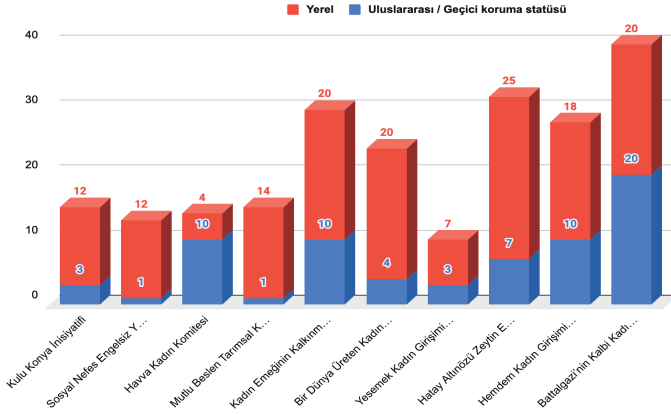
Tablo 5: Organizasyonların ortak / müstakbel ortak sayıları (Yerel- uluslararası ve/veya geçici koruma statüsüne göre)

ORGANİZASYON	Ortak / müstakbel ortak (uluslararası / geçici koruma statüsü)	Ortak / müstakbel ortak (Yerel)
Battalgazi'nin Kalbi Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	20	20
Hemdem Kadın Girişimi Üretim ve Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	10	18
Hatay Altınöz Zeytin Emeği Kadın Girişim Üretim ve İşletme Kooperatifi	7	25
Yesemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	3	7
Bir Dünya Üreten Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	4	20
Kadın Emeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	10	20
Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	1	14
Havva Kadın Komitesi	10	4
Urla Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İnişiyatifi	1	12
Kulu Kadın İnişiyatifi	3	12
Toplam	69	152

Organizasyonların iletği dokümanlardaki destekleyici bilgiler ışığında toplamda potansiyel 69 faydalanıcının Uluslararası ve/veya Geçici Koruma Statüsünde; 152'sinin de T.C Vatandaşı (yerel) kimlik statüsünde olduğu görülmektedir.

Grafik 1: Organizasyonların ortak / müstakbel ortak sayıları (Yerel- uluslararası ve/veya geçici koruma statüsüne göre)

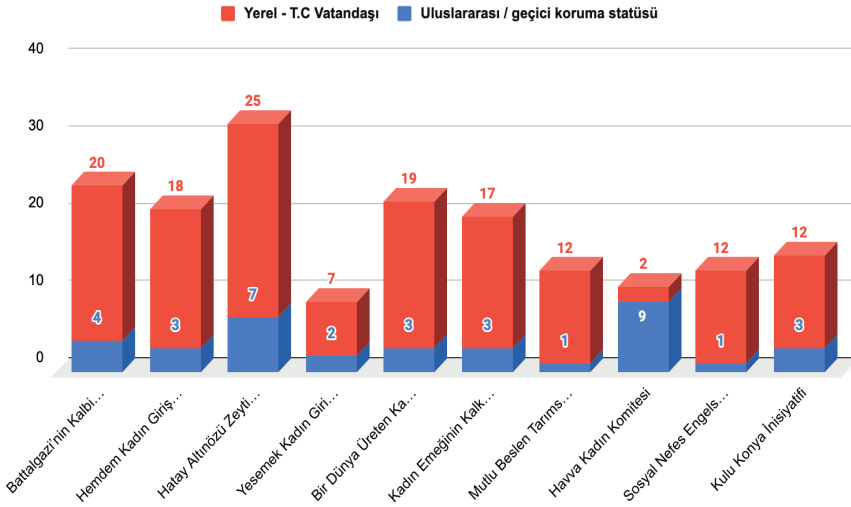
Organizasyonların ortak / müstakbel ortak sayıları

Tablo 6: Eğitim çalışmalarına katılan faydalanıcı sayıları (Yerel- uluslararası ve/veya geçici koruma statüsüne göre)

ORGANİZASYON	Eğitim çalışmalarına Katılan faydalanıcı sayısı (uluslararası / geçici koruma statüsü)	Eğitim çalışmalarına katılan faydalanıcı sayısı (Yerel)
Battalgazi'nin Kalbi Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	4	20
Hemdem Kadın Girişimi Üretim ve Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	3	18
Hatay Altınözü Zeytin Emeği Kadın Girişim Üretim ve İşletme Kooperatifi	7	25
Yesemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	2	7
Bir Dünya Üreten Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	3	19
Kadın Emeginin Kalkınması ve İyileştirilmesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	3	17
Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	1	12
Havva Kadın Komitesi	9	2
Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İnisyatifi	1	12
Kulu Konya İnisyatifi	3	12
Toplam	36	144

Grafik 2: Eğitim çalışmalarına katılan faydalanıcı sayıları (Yerel- uluslararası ve/veya geçici koruma statüsüne göre)

En az 1 eğitim/mentorluuk oturumuna katılmış uluslararası ve/veya geçici koruma statüsüne sahip toplam 36 faydalanıcı; Yerel- T.C Vatandaşı kimlik statüsüne sahip toplam 144 faydalanıcı olduğu tespit edilmiştir. Başvuruda ve destekleyici belgelerde organizasyonlar tarafından belirtilen faydalanıcı sayıları ile kıyaslandığında eğitimlere katılım sayılarının görece düşük olduğu ortaya çıkmaktadır. Uluslararası ve/veya geçici koruma statüsüne sahip faydalanıcıların 69' undan 36'sı en az 1 çevrimiçi eğitime katılım sağlarken; Yerel- T.C Vatandaşı kimlik statüsüne sahip faydalanıcıların 152'sinden 144'ü en az 1 çevrimiçi eğitime katılım göstermiştir.

5-Proje Aktiviteleri

5.1 Sektör ve İl Bazlı İhtiyaç Analizi

5.1.1 Gaziantep Sektör ve İl Bazlı İhtiyaç Analizi

Gaziantep'in İslahiye ilçesinde kurulmuş olan "Yesemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi" ve bölgedeki ilgili kurumlarla bir dizi telefon ile ve/veya yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşme yapılan kişi ve kurumlar şu şekildedir:

- Gaziantep Büyükşehir Belediyesi
- İslahiye Belediyesi
- İpekyolu Kalkınma Ajansı
- Gaziantep Ticaret Odası
- Ezogelin Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi
- Yesemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi ortakları

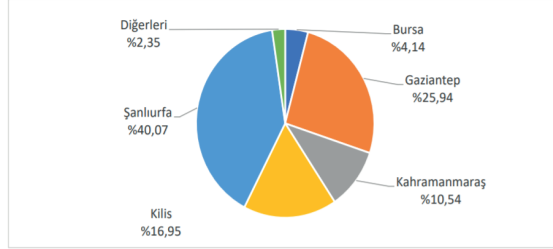
Türkiye'nin altıncı, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin ise en büyük kenti olan Gaziantep; nüfusu, ekonomik potansiyeli, kültürel zenginlikleri, tarihi dokusu ve büyükşehir statüsüyle metropol bir kenttir. İmalat sanayi; bölgesel kapasitesi, istihdam gücü, ihracat potansiyeli açısından Gaziantep'in en güçlü yönü olarak diğer ekonomik birimler arasında bir adım öne çıkmaktadır. Tekstil, gıda, metal, makine, kimya, plastik, vb. birçok alt sektörde yüksek bir yatırım kapasitesi vardır. Sanayi şehri olarak bilinen Gaziantep'in aynı zamanda tarımsal alanda da öne çıkan özellikleri vardır. Gaziantep, antepfıstığı üretiminde Türkiye'deki toplam üretim kapasitesinin tamamına yakınına karşılık gelmektedir. Zeytin ise Gaziantep'te antep fıstığından sonra en fazla üretimi yapılan tarım ürünüdür. Bunun yanında üzüm, nane, kırmızı biber, tahıl, vb. birçok farklı ürün üretilmektedir.

Kırmızı biber (*Capsicum annum L.*) gıdalara kazandırdığı çeşni ve renk nedeniyle dünyada kültür yetiştiriciliği ve tüketimi domatesten sonra gelen ikinci sebzedir. Kırmızı biber, özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi başta olmak üzere, Türkiye'nin her bölgesinde tüketilen ve ülke ekonomisinde önemli yeri olan bir baharat çeşididir. Gaziantep, 2020 yılında 66.603 ton biber üretimi ile Türkiye üretiminin %25,94'ünü oluşturmaktadır. Şanlıurfa ise biber üretiminde %40,07 ile lider konumdadır. Üretim sıralamasında Gaziantep'i Kilis ve Kahramanmaraş izlemektedir!

1 <http://acikerisim.harran.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11513/1498/1/529829.pdf> & <https://www.gtb.org.tr/dokuman/2021-baharat-sektor-raporu>

Grafik 3: 2020 Yılı Türkiye Biber Üretimi

Gaziantep, 2020 yılında 66.603 ton Biber üretimi ile Türkiye üretiminin %25,94'ünü oluşturmaktadır. Şanlıurfa ise ülkemizde Biber üretiminde %40,07 ile lider konumdadır. Üretim sıralamasında Gaziantep'i Kilis ve Kahramanmaraş izlemektedir.

Grafik 5. 2020 Yılı Türkiye Biber Üretimi.

İslahiye'nin ekonomisi tarıma dayalı sanayidir. Yetiştirilen başlıca bitkiler, buğday, soğan, şeker pancarı, pamuk, arpa, biber, baklagiller, zeytin, sarımsak, soya fasulyesi, mısır, Antep fıstığı ve üzumdür. Su boylarında sebzeçilik ve meyvecilik yapılmaktadır. İlçenin dağlık kesimlerinde hayvancılık ve ormancılık ön plandadır. Sığır, koyun ve kıl keçisi yetiştirilmektedir.2

Geçim kaynağının büyük kısmını tarımsal gelirin oluşturduğu İslahiye'de yetiştirilen tarımsal ürünlerin arasında ilk sıralarda yer alan biber, ilçe ekonomisi için çok büyük önem arz etmektedir. İslahiye'de yetiştirilen acı kırmızı biber; besin değeriyle, göz alıcı koyu kırmızı rengiyle ve tadıyla eşsizdir. İlçede 26.250 (da) alanda ortalama olarak 80-100 bin ton yaş biber üretilmektedir. Yetiştirilen yaş biberden 16 bin ton kuru biber elde edilmektedir. Yıllık kırmızı biber üretimi yıllara göre farklılık göstermektedir. Üretilen miktarın tamamına yakını iç pazarda satılmaktadır. Fabrikalarda genellikle pul biber yapımında kullanılan İslahiye biberini, yöre halkı salça olarak da değerlendirmektedirler. Böylelikle her ev kendi biber salçasını yaparak yıllık salça ihtiyacını karşılamakta, bazı kişiler de evde ürettiği salçaları satarak aile bütçesine katkıda bulunmaktadır.3

Gaziantep'te el değmeden kurutma fırınları ile üretim yapan 15 büyük ölçekli firmaya ek olarak, yerden yüksek fileler üzerinde veya beton platformlarda hijyenik ortamda üretim yapan küçük ölçekli firmaların sayısı da azımsanmayacak düzeydedir. Sadece İslahiye'de 10 fabrika tarafından işlenen ürünler, iç pazarın yanı sıra, Almanya, Romanya, Amerika, Avusturya ve Hollanda başta olmak üzere birçok ülkeye ihraç edilmektedir.

Üzüm ilçede yetiştirilen bir diğer önemli tarım ürünüdür. İlçede yetiştiriciliği yapılan üzüm çeşitleri içerisinde sofralık üzüm çeşitleri ağırlıktadır. Bunun yanında şıralık, şaraplık ve kurutmalık üzüm çeşitleri de mevcuttur. Başta Antep karası, hatun parmağı, çekirdeksiz perlet, sultani, kardinal, Yalova incisi, Trakya ilkeren, ata sarısı, uslu, pafi, dökülgen olmak üzere farklı üzüm çeşitleri yetiştirilmektedir. Bu çeşitler

2 [İslahiye Tarım](#)

3 [İslahiye Tarım](#)

arasında hatun parmağı ve Antep karası tüm bağların %75'ini oluşturmaktadır.

İlçede yüz bin dekar alanda yetiştirilen üzümün yıllık ürün miktarı yıllara göre değişim göstermekle birlikte yaklaşık 174 bin ton civarındadır. Türkiye'nin sofralık üzüm ihtiyacının önemli bir kısmını karşılayan İslahiye üzümü; Rusya, Romanya, Ukrayna, Almanya, Dubai, Kuveyt ve Suudi Arabistan başta olmak üzere birçok ülkeye de ihraç edilmektedir.

Yesemek Kooperatifi, henüz aktif olarak üretime başlamamıştır. Üretim için kullanılacak tesisin bazı eksiklerinin tamamlanması beklenmektedir. Bir yandan üretilmesi planlanan, bölgedeki rekabetçi ürünler şu şekildedir:

- Biber salçası
- Kırmızı pul biber
- Kurutulmuş biber
- Koruk suyu
- Koruk tozu

Proje kapsamında ziyaret edilen İpekyolu Kalkınma Ajansı'ndan alınan verilere göre Gaziantep'te aktif olarak faaliyet gösteren kooperatifler şu şekildedir:

Tablo 7: Gaziantep'te Bulunan ve Aktif Faaliyet Gösteren Kooperatifler

Kooperatif Adı	İlçesi
Ezogelin Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	Oğuzeli
Zahire Evi Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	Şahinbey
Yeşil Nizip Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	Nizip
Zeugma Girişimci Kadınlar Üretim ve Kalkınma Kooperatifi	Şehitkamil
Şehitkamil Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	Şehitkamil
Moringantep Girişimci Kadınlar Üretim ve Kalkınma Kooperatifi	Nurdağı
Yesemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	İslahiye

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 9 ilçede 9 kadın kooperatifi kurarak ve bu kooperatifleri bir araya getiren bir çatı kuruluşu oluşturarak kadın kooperatiflerini desteklemeyi planlamaktadır.

Yesemek Kooperatifi, yeni kurulmuş bir kooperatif olmasından ötürü henüz üretim yapmaya başlamamıştır. İslahiye ilçesinin en önemli iki tarım ürünü olan kırmızı biber ve üzüm (koruk) potansiyel ürün portföyünü oluşturacak temel ürünler olarak görünmektedir. Yesemek Kooperatifi'nin üretmeyi planladığı koruk suyu ve koruk tozu tamamen yenilikçi ürünler olarak görünmektedir. Herhangi bir rekabet ortamı olmamasından ötürü bu ürünlerin doğru tanıtılması ile pazara hızlı girip büyüme yaratmak mümkün gözükmemektedir.

Yesemek Kooperatifi için doğru bir markalaşma stratejisi hazırlamak; pazara ilk girişte doğru ürün kalitesi ile konumlama yapmak tüketici tarafından hızlı fark edilmeye sebep olacaktır. Tüketiciler tarafından gün geçtikçe artan talebe istinaden organik üretim yapmak, coğrafi işaretli ürün üretmek, yerel ve doğallık vurgusunu ön plana çıkaracak şekilde ürün geliştirmek pazarda hızlıca istenilen konuma ulaşmayı sağlayacaktır. Hali hazırda üretilmesi planlanan gıda ürünlerine ilave olarak yerel ürünlerden sabun, kolonya ve mum gibi gıda dışı ürünler, bunun yanında mutfakta kullanmaya uygun tekstil ürünleri, seramik baharatlık, vb. kısmen de olsa ortaklar tarafından üretilebilecek ürünleri de zaman içinde portföye eklemek pazar çeşitlendirme için faydalı olacaktır.

5.1.2 Hatay Sektör ve İl Bazlı İhtiyaç Analizi

Hatay'ın Altınözü ilçesinde kurulmuş olan "Altınözü Zeytin Emeği Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi (HAZEK)" ve bölgedeki ilgili kurumlarla bir dizi telefon ile ve/veya yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

- Görüşme yapılan kişi ve kurumlar şu şekildedir:
- Altınözü Belediyesi
- Altınözü Kaymakamlığı
- Hatay Hayata Destek Derneği
- Hatay Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü
- Hatay İl Ticaret Müdürlüğü
- Altınözü Zeytin Emeği Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi ortakları
- Kocaoğlu Zeytinyağı Fabrikası
- Kuseyri Çiftliği Zeytinyağı Fabrikası

Hatay, tarımsal üretim alanında birçok farklı yönüyle diğer illerden ayrılmaktadır. Tarım kültürü, toprak yapısı, iklim ve diğer doğal koşullar ürün deseninde çeşitliliğe, hasatta erkenciliğe ve ikinci ürün yetiştirilebilmesine imkân vermektedir. Bu şartlarda dört mevsim boyunca üretim yapmak mümkündür.

Entansif tarımın yapıldığı ilde bitki deseni olarak buğday, sanayi bitkileri (pamuk, mısır), sebzeler, zeytinlikler, yağlı tohumlar, narenciye, meyve, tarla sebzeciliği, yem bitkileri ikinci ürün ve ara ziraati olmak üzere toplam 275.578 hektar ekim alanı bulunmaktadır.4

Tablo 8: Hatay İli Tarım Arazilerinin Dağılımı

ARAZİ	2018	%	2019	%
Tarla Arazisi	146.522	53	163.084	59
Zeytinlik	53.771	20	55.805	20
Meyvecilik Alanı	49.972	18	32.302	12
Sebze Alanı	20.502	7	19.755	7
Bağ Alanı	4.811	2	4.632	2
TOPLAM	275.578	100	275.578	100

Tablo 9: Hatay İli Tarımsal Üretim Verileri

ÜRÜN	ÜLKE SIRALAMA	ÜRETİM MİKTARI (TON)		ÜLKE PAYI (%)
		HATAY	TÜRKİYE	
Pazı	1	5.886	8.049	73
Maydanoz	1	50.544	92.954	54
Dereotu	1	4.422	8.741	51
Mandalina	1	524.996	1.400.000	37
Turunçgiller Toplamı	3	878.234	4.301.415	20
Portakal	3	294.602	1.700.000	17
Pamuk (Kütlü)	3	219.581	2.200.000	10
Havuç	3	59.991	663.882	9
Zeytin	6	136.203	1.525.000	9
Altıntop	3	15.378	249.185	6
Trabzon Hurması	6	2.663	51.317	5
Soğan (Kuru)	7	106.587	2.200.000	5
Yeni Dünya	3	463	16.170	3
Muz	3	4.238	548.323	1

Tablo 9'da görüldüğü üzere Hatay; pazı, maydanoz, dereotu ve mandalina üretiminde ülke sıralamasında 1. konumdadır. Bununla birlikte, turunçgiller, pamuk, havuç, zeytin, muz, vb. ürünlerde de üst sıralarda konumlanmaktadır.

Kültürel tarım yanında, Hatay ili oldukça zengin bir flora ve vejetasyona sahiptir. Bugünkü bilgilere göre Hatay'da doğal olarak yetişen çiçekli bitki sayısı yaklaşık olarak 2000 civarındadır. Bu türlerden 250-300 tanesi endemiktir. Bu endemik türlerden bir kısmı da Türkiye'de sadece Hatay'da doğal olarak yetişmektedir. Hatay florasında yer alan bitkilerden 550 tanesi tıbbi aromatik bitki özelliği taşımaktadır.5 Ancak mevcut bitki potansiyeli yeterince değerlendirilememektedir. Ticareti yapılan bitki türlerinin hemen hemen hepsi doğadan toplanarak pazarlanmaktadır. Hatay, verimli toprakları ve uygun iklim şartları ile ticareti yapılan ürünlerin kültüre alınması ile kısa zamanda ticari hacmini ikiye katlayacak ve ülke ticaretinde ilk sıralara yükselecek potansiyele sahiptir.

4 2019 Yılı Faaliyet Raporu

5 <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/428766>

Hatay'ın gastronomi alanında da ülke çapında özel bir konuma sahip olması, tarıma dayalı katma değerli ürün üretme konusunda kenti avantajlı bir konuma getirmektedir. Hatay, 2017 yılında UNESCO tarafından "Yaratıcı Şehirler" ağına seçilerek, gastronomi alanındaki yaratıcı şehirler listesine eklenmiştir. Bu listeye ilk olarak 2015'te Gaziantep dahil edilirken; 2017'de Hatay, 2019'da Afyonkarahisar ve son olarak da 2021'de Kayseri eklenmiştir.

Tablo 9'da görüldüğü üzere zeytin, Hatay İli tarımsal üretiminde önemli bir yer teşkil etmektedir. Oleacea familyası, Olea cinsinin bir türü olan zeytinin (Olea europaea L.) anavatanı, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ni de içine alan Yukarı Mezopotamya ve Güney Ön Asya'dır. Bu bilgiden yola çıkarak, Hatay'ın zeytinin anavatanı olarak kabul edilen bölgede olduğunu vurgulamak önemlidir. 6

Uluslararası Zeytinyağı Konseyi 2019-2020 verilerine göre Türkiye, küresel zeytinyağı üretiminin %72'sini gerçekleştirerek dünya sıralamasında 4.sırada yer almaktadır. Ulusal Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi (UZZK) 2020/2021 Türkiye rekolte raporuna göre, yaklaşık 13.442 ton zeytinyağı üretimi ile Hatay ülke sıralamasında 5. sırada, Akdeniz-Güneydoğu Anadolu Bölgeleri içindeki üretimde ise 1. sırada yer almaktadır. 7

Hatay ili genelinde tarım arazileri arasında %20' lik paya sahip olan zeytinin yaklaşık 3'te biri Altınözü ilçesinde yetiştirilmektedir⁸. Hazek'in bulunduğu Altınözü'nde zeytinciliğin yanında buğday, arpa, tütün, biber, domates başta olmak üzere patlıcan, salatalık, kabak, fasulye, börülce vs. bitkilerin üretimi yapılmaktadır.

Hatay ilinde yetiştiriciliği yapılan zeytin çeşitlerinin büyük çoğunluğu yöresel çeşitlerdir. Yöreyle has üç çeşit tescil edilmiş olup bunlar halhali, savrani ve sarı haşebidir. Zeytin ekim alanlarının her geçen gün arttığı Hatay'da halhali, savrani, sarı haşebi, sarı ulak, karamani, gemlik gibi çeşitler ağırlıkta olmakla birlikte birçok farklı çeşit de bulmak mümkündür. Altınözü ilçesi, nüfusu düşük olan ilçelerden biri olmasına rağmen Hatay il genelinde en çok çiftçiye sahip ilçedir. Tüm bu verilerden yola çıkarak, Altınözü ilçesinin zeytine dayalı tarımsal potansiyeli, Hazek için iş fırsatları yaratmaya oldukça uygundur.

Hazek Kooperatifi tarafından üretilen ürünler şunlardır:

- Zeytin ve zeytinyağı ürünleri
- Turşu
- Zahter
- Reçel

6 [Göğüş, F., Özkaya, T., Ötles, S. \(2009\). Zeytinyağı. Eflatun Yayınevi.](#)

7 http://uzzk.org/Belgeler/2020_2021_TURKIYE_REKOLTE_RAPORU.pdf

8 https://www.dogaka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/wwwdogakagovtr_619_1z0p55es_zeytincilik-sektor-raporu-2015.pdf

- Sirke
- Nar Ekşisi
- Salça
- Pasta, kurabiye
- Tuzlu yoğurt
- Dekoratif ev ürünleri (cimem)
- Süs eşyaları

Kooperatif, bu ürünlerin üretimi yanında, Altınözünde bulunan Aile Destek Merkezi ve Kültür Evinde restoran ve kafe olarak da hizmet sunmaktadır. Menü'nün büyük bir bölümünü kendi ürettikleri ürünlerden oluşturan kooperatif, Altınözüne gelen yerli turist için lezzetli ve kaliteli yemek yenecek ve alışveriş yapacak bir mekân olarak hizmet sunmaktadır.

Hatay İl Ticaret Müdürlüğü ile yapılan görüşme verilerine göre mevcut kooperatif yapıları ve istatistikleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 10: Hatay İl Ticaret Müdürlüğü'ne Bağlı Kurulmuş Kooperatifler

Hatay Ticaret İl Müdürlüğüne Bağlı Kooperatifler	Toplam	Ortak Sayısı
Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Koop. Birliği	1	
Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri	16	19199
Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifleri	152	4.057
Karayolu Yolcu Taşıma Kooperatifleri	21	911
Karayolu Yük Taşıma Kooperatifleri	3	24
Tarım Satış Kooperatifleri	6	1006
İşletme Kooperatifleri	8	621
Site İşletme Kooperatifleri	2	383
Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifleri	20	198
Sigorta Kooperatifi	1	11
Temin Tevzi Kooperatifi	1	28
Tüketim Kooperatifi	1	8
Üretim ve Pazarlama Kooperatifi	8	610
Turizm Geliştirme Kooperatifi	1	10
Kalkınma Kooperatifi	1	12
Deniz Yolcu Taşıma Kooperatifi	1	7
Toplam	243	27.085

Hazek Kooperatifi; konumu, yerel kaynakları, insan kaynağı ve kültürü itibari ile Türkiye’de son dönemde kurulmuş kadın kooperatifleri arasında öne çıkmayı başarmıştır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi, zeytinin anavatanında olmasına rağmen ulusal ölçekte zeytincilik alanında rekabetçi bir konumda değildir. Bunun sebebi markalaşma ve kalite konusundaki majör eksikliklerdir. Fakat Hatay, bu konuda bölgedeki diğer illerden bir miktar ayrılmaktadır. Hazek Kooperatifinin bölgede iyi üretim uygulamalarını benimseyen bir tesis ile fason anlaşma yaparak çalışması zeytinyağı gibi lokomotif olabilecek bir üründe kalite standardını yakalama ve verimlilik açısından doğru bir adım olacaktır.

Tüketiciler tarafından gün geçtikçe artan talebe istinaden organik üretim yapmak, yerel çeşitlerin (Halhalı, Savrani zeytin çeşitleri, vb.) vurgusunu ön plana çıkaracak şekilde ürün geliştirmek pazarda farklılaşmayı sağlayacaktır. Özellikle sevkiyat esnasında sorun yaratacak ürünler için alternatif ambalaj çalışması yapılmalıdır. Zeytin, turşu, sirke, vb. su bazlı ürünlerde kavanoz garanti emniyet bandı kullanmak, tüketici gözünde gıda güvenliği açısından olumlu bir algı yaratacaktır. Son olarak Hazek Kooperatifi için fırsat olabilecek ürünlerden biri de tıbbi aromatik bitkiler grubudur. Hatay İl Gıda Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından hazırlanan rapora göre Altınözünde hali hazırda sumak, kekik ve meyan yetiştirilirken; özellikle ilçenin Yunushan, Dokuzdal, Yanıkpinar ve Kılıçtutan köylerinde papatya, aynisefa ve safran yetiştirilmesi tavsiye edilmektedir.

5.1.3 İstanbul Sektör ve İl Bazlı İhtiyaç Analizi

İstanbul’un Sultanbeyli ilçesinde kurulmuş olan “Hemdem Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi” ve bölgedeki ilgili kurumlarla bir dizi telefon ile ve/veya yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşme yapılan kişi ve kurumlar şu şekildedir:

- Sultanbeyli Belediyesi
- Sultanbeyli Mülteciler Derneği
- İstanbul Kalkınma Ajansı
- İstanbul İl Ticaret Müdürlüğü
- Potlaç Kadın Kooperatifi
- Göztepe Tüketim Kooperatifi
- Hemdem Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi ortakları

İstanbul, 2020 verilerine göre yaklaşık 15 milyonluk nüfusu ile Türkiye’nin en büyük şehridir. Kara ve deniz ticaret yollarının bir kavşağı olması ve stratejik konumu nedeniyle Türkiye’de ekonomik yaşamın da merkezi konumundadır. Şehir aynı zamanda en büyük sanayi merkezidir. Türkiye’deki sanayi istihdamının

%20'sini karşılamaktadır. Yaklaşık olarak %38'lik endüstriyel alana sahiptir. Bu çalışmada, daha sağlıklı bir veriye ulaşmak adına, bölgesel ve sektörel açıdan odaklanma yoluyla bir analiz yapılmıştır. Coğrafik olarak üretimin yapıldığı yer olan Sultanbeyli ilçesi ile potansiyel tüketim bölgelerinden olan Kadıköy, Beşiktaş gibi ilçeler odak olarak seçilmiştir.⁹

Sultanbeyli ilçesi yaklaşık 340 bin olan nüfusu ile İstanbul'un 39 ilçesi arasında 22. sırada gelmektedir. Aylık ortalama hane halkı geliri sıralamasına göre ise sondan 3. sırada yer almaktadır. Beşiktaş, Kadıköy, Bakırköy, Şişli ve Sarıyer İstanbul'un hane halkı geliri en yüksek olan ilk beş ilçesidir.¹⁰

Hemdem Kooperatifi, henüz Haziran 2021 yılında kurulmuş bir kooperatif olmasından ötürü, ihtiyaç analizi için gidilen tarih itibariyle ürün portföyü henüz tamamlanmamıştır. Kooperatifin ortakları ve potansiyel ortakları olan kadınların yetkinlikleri ile örtüşmesinden dolayı, hızlı aksiyon alabilmek için ilk etapta aşağıda listelenen ürünler üretilmeye başlanmıştır:

- Fırıncılık ürünleri (poğaç, kurabiye, vb.)
- Ev yemekleri (mantı, sarma, vb.)
- Özel günler için sipariş (pasta, tatlı, vb.)
- Mevsimlik ürünler (reçel, vişne suyu, vb.)

Perakendede satılmak üzere paketli ürün üretimi henüz olmadığından, Hemdem Kooperatifi'nin ürettiği ürünleri Hazır Yemek Sektörü (Ev Dışı Tüketim) içinde değerlendirmek daha doğru olacaktır. Hazır yemek sektörü; otel, restoran, ayaküstü (fast-food) restoranlar ve tabldot (kurumsal gıda hizmetleri) olmak üzere dört ana kısımdan oluşmaktadır. TGI Türkiye'nin yaptığı araştırmaya göre, ülkenin kent nüfusunun her 10 kişiden yaklaşık 4'ü dışarıda yemek yemektedir. 10 kişiden 3'ü "fast food" restoranlarına gitmekte veya eve hazır yemek almaktadır.¹¹

Teknolojinin gelişmesi, gelir düzeyindeki artış, artan iş yoğunluğu, zaman kısıtlılığı gerek ulusal gerekse uluslararası seyahatin artması, kadınların çalışma oranının yükselmesi ve sosyalleşme gibi etkenler yiyecek-içecek sektöründe büyümeye sebep olmaktadır. Bu büyümenin neden olduğu durumlardan birisi ise dışarıda yemek yeme alışkanlığındaki değişimdir. Yaklaşık olarak 150.000 restoran ve kafenin bulunduğu Türkiye'de, hazır yemek sektörü 20 milyar dolarlık gelire sahip bir pazardır ve bu gelirin %43'ü İstanbul'da elde edilmektedir.

Türkiye'de gastronomi sektöründe, "Ev Yemekleri" girişimci Türk kadınının açtığı yeni bir alandır ve talep her geçen gün artmaktadır. Anadolu'nun farklı yerlerinden getirilen bu lezzetler, büyükşehirlerde tüketilmektedir. Son yıllarda gastronomide giderek markalaşan bir şehir olan Gaziantep ve Antep Mutfağı bu alanda lider konumdadır. Ev yemekleri, ev dışı tüketim sektöründe %2 ila 3 arasında bir paya sahiptir.

⁹ <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stanbul>

¹⁰ <https://www.haberler.com/istanbul-un-gelir-seviyesi-en-yuksek-ilcesi-10318909-haberi/>

¹¹ [Türkiye'de Yeme-İçme Sektörünün Boyutları Gastronomi Ekonomisi \(2018\)](#)

Bu da 2016 yılı baz alındığında 120 ila 140 milyon dolar olduğu tahmin edilmektedir.¹²

Sağlıklı gıdaya erişim konusunda tüketicilerde oluşan kaygılar ve gıdada artan fiyatlar nedeniyle Türkiye’de özellikle büyük şehirlerdeki tüketiciler, gıda toplulukları ve tüketici kooperatiflerinde bir araya gelmektedir. Gıda toplulukları ve tüketici kooperatifleri, üretim süreçlerini yakından gözledikleri küçük üreticilere doğrudan sipariş verip gelen ürünleri üyelerine ulaştırmaktadır. İstanbul’da faaliyet gösteren gıda toplulukları ve tüketici kooperatiflerinin sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

İstanbul İl Ticaret Müdürlüğü’nden alınan verilere göre İstanbul’daki kooperatifler aşağıdaki şekildedir:

Tablo 11: İstanbul İl Ticaret Müdürlüğü’ne Bağlı Kurulmuş Kooperatifler

Kooperatif Türü	Kooperatif Sayısı	Ortak Sayısı
Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Kooperatifi	4	48
Deniz Yolcu Taşıma Kooperatifi	3	75
Deniz Yük Taşıma Kooperatifi	1	9
Eğitim Kooperatifi	5	105
Esnaf Sanatkâr Kredi Kefalet Kooperatifi	51	29376
Fikri Mülkiyet Hakları ve Proje Danışmanlığı	1	10
Gayrimenkul İşletme Kooperatifi	12	324
Hamallar Taşıma Kooperatifi	1	236
Hizmet Kooperatifi	7	74
İşletme Kooperatifi	114	27463
Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	21	188
Kalkınma Kooperatifi	3	22
Karayolu Yolcu Taşıma Kooperatifi	13	244
Karayolu Yük Taşıma Kooperatifi	11	465
Küçük Sanat Kooperatifi	1	7
Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi	98	4636
Pazarcılar İşletme Kooperatifi	3	33
Sigorta Kooperatifi	2	426
Tarım Satış Kooperatifi	2	683
Temin Tevzi Kooperatifi	4	5355

¹² Türkiye’de Yeme-İçme Sektörünün Boyutları Gastronomi Ekonomisi (2018)

Turizm Geliştirme Kooperatifi	13	1006
Tüketim Kooperatifi	31	2218
Üretim ve Pazarlama Kooperatifi	20	4232
Yayıncılık Kooperatifi	1	54
Yenilenebilir Enerji Üretim Kooperatifi	1	235
Üst Birlik	5	
TOPLAM	428	77524

İstanbul nüfusu göz önüne alındığında, şu anki kooperatiflerin üretim konusunda yeterli kapasitede olmadığı görülmektedir. Bu durum Hemdem gibi aktif üretim yapan kooperatifler için bir fırsattır.

Hemdem Kooperatifi, kuruluşundan itibaren ürettiği ürünleri Sultanbeyli ilçesi sınırlarında, ortak veya çalışan kadınların kendi ağları üzerinden ulaştıkları müşterilere satmaktadır. Fakat Sultanbeyli, İstanbul ilçeleri arasında en düşük kişi başı gelire sahip ilçelerden biridir. Bu sebeple kooperatifin ürünlerini, Beşiktaş, Kadıköy, Sarıyer gibi kişi başı gelirin yüksek olduğu bölgelerde satması mühimdir. İstanbul'da tüketim kooperatifleri gittikçe artmaktadır. Üretim yapan bir kooperatif olarak Hemdem'in, tüketim kooperatifleri ile iş birliği yapması önerilmiştir.

Eve yemek siparişinin gittikçe arttığı bu zamanda, sosyal medya mecralarında ilgili reklam çalışmaları ile hedef kitleye ulaşacak kampanyalar yapılmalıdır. Hafta sonları kurulan kooperatif pazarlarına dahil olmak, tüketici kooperatifleri ile iş birliği yapmak, Sultanbeyli çevresinde bulunan ve yoğun istihdamın olduğu bölgelerde mobil satış ağları kurmak kısa ve orta vadede satış konusunda ivme yaratacak adımlar olarak görülmektedir. Gıda dışı ürün üreterek pazarı çeşitlendirmek, ileride üretilmesi planlanan ambalajlı gıdalar için geri dönüşüm veya biyo çözümler malzemeler kullanarak çevresel duyarlılık konusunda fark yaratacak projeler yapmak, teknoloji alanında gençlerin ve kadınların istihdamını artırma üzerine yeni projeler geliştirmek orta ve uzun vadede değerlendirilmesi tavsiye edilen planlar arasındadır.

5.1.4 İzmir Sektör ve İl Bazlı İhtiyaç Analizi

Urla ilçesinde bulunan Urla Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İnişyatifi ve İzmir ili Konak ilçesinde bulunan Havva Kadın Komitesi İnişyatifi mevcut ürün ve pazar analizi raporu kapsamında, yapılan saha ziyaretlerinde ilgili kişi ve kurumlarla görüşmeler yapıp mevcut ürün ve pazar analizi için ihtiyaç olan veriler toplanmıştır.

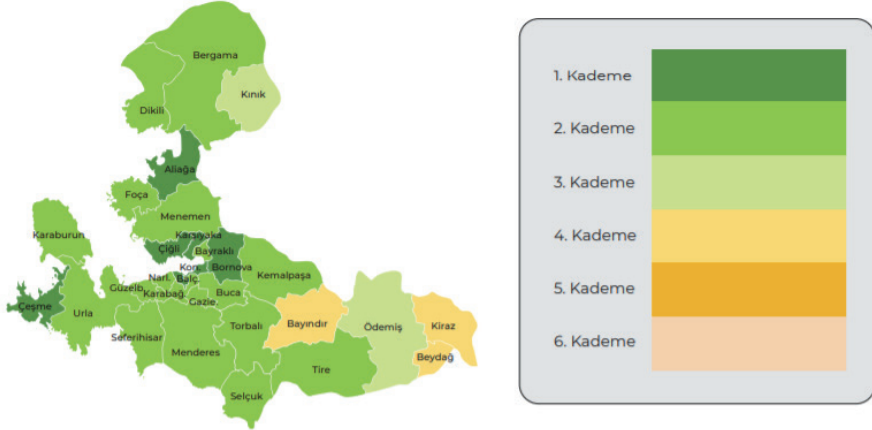
İlgili analizin yapılabilmesi ve gerekli verilerin toplanabilmesi için ihtiyaç analizi süresince İzmir ilinde önceden belirlenmiş olan kurum ve kuruluşlar ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan ziyaretlerde, kurum ve kuruluşların mevcut durumları/destekleri, sektöre bakışları ve tecrübeleri irdelenmiştir. Elde edilen verilere ve bilgilere analiz raporu içerisinde değinilmiştir.

Görüşülen kurum ve kuruluşlar aşağıda belirtilmiştir;

- İzmir Kalkınma Ajansı
- İzmir Büyükşehir Belediyesi
- İzmir Ticaret Borsası

Batı Anadolu'da yer alan İzmir, 2020 itibarıyla toplam 4.320.519'luk nüfusu ile Türkiye'nin üçüncü büyük ilidir. İzmir'in nüfus yoğunluğu kilometrekare başına 366 kişidir. Türkiye geneli nüfus yoğunluğu olan 109 kişi/km² ile karşılaştırıldığında İzmir'in nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte genç nüfusun (15-24 yaş) toplam nüfus içindeki oranı yüzde 13,1'dir. Bu oran İzmir'in Türkiye genelinden daha yaşlı bir nüfusa sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca 2020 yılında 107.172 göç almış, 92.400 göç vermiştir. Dolayısıyla İzmir'in göç alan bir il olduğu görülmektedir. 2017 yılı İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmasına (SEGE) göre tüm iller arasında 1,926'lık skorla 3. sırada yer almaktadır.13 İzmir'in ilçelerindeki Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik durumları incelendiğinde Konak'ın da dahil olduğu toplam 8 ilçe 1. SEGE kademesinde bulunurken, Urla'nın dahil olduğu toplam 17 ilçe ise 2. SEGE kademesinde bulunmaktadır. Öte yandan 2 ilçe 3. SEGE kademesinde, 3 ilçe de 4. SEGE kademesinde bulunmaktadır.

Harita 1: İzmir İli İlçeleri SEGE Kademeleri (İZKA, Ekim 2021)

Tablo 12: İzmir İli İlçeleri SEGE Kademeleri (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2017)

13 İZKA, "İZMİR İLİ KIRSAL VE KENTSEL ALANLARININ TESPİTİNE YÖNELİK ANALİZ ÇALIŞMASI", Ekim 2021

1. KADEME

Aliağa
Balçova
Bornova
Çeşme
Çiğli
Gaziemir
Karşıyaka
Konak

2. KADEME

Bayraklı
Bergama
Buca
Dikili
Foça
Güzelbahçe
Karabağlar
Karaburun
Kemalpaşa
Menderes
Menemen
Narlıdere
Seferihisar
Selçuk
Tire
Torbalı
Urla

3. KADEME

Kınık
Ödemiş

4. KADEME

Bayındır
Beydağ
Kiraz

Konak ve Urla özelinde sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi düşünüldüğünde, iki ilçenin de yüksek seviyede olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum, kurulması planlanan iki kooperatif için de (Urla Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İnişiyatifi ve Havva Kadın Komitesi İnişiyatifi), özellikle satış ve pazarlama açısından avantajlı bir ilçede olduklarının göstergesidir. Çünkü bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik durumu, bir ürün veya hizmet satışı için bulunabilecek satış kanalı sayısı ile doğru orantılıdır.

İzmir'de tarım sektörü incelendiğinde, İzmir'in tarıma uygun ve verimli topraklarında İzmir ile özdeşleştirilmiş ve İzmir'de yetişmiş olması bir kalite kistası haline gelmiş zeytin, zeytinyağı, incir, kuru incir, kiraz, patates, mısır, kestane gibi pek çok ürünün mevcut olduğu gözlemlenmektedir. İzmir'de tarıma verilen önem son yıllarda artış göstermiştir. İzmir'deki kurumlar, tarım odaklı programlar ile tarım sektörünü stratejik öncelik verilmesi gereken sektörler arasına almışlardır.

İzmir'de tarım sektörü incelendiğinde, İzmir'in tarıma uygun ve verimli topraklarında İzmir ile özdeşleştirilmiş ve İzmir'de yetişmiş olması bir kalite kistası haline gelmiş zeytin, zeytinyağı, incir, kuru incir, kiraz, patates, mısır, kestane gibi pek çok ürünün mevcut olduğu gözlemlenmektedir. İzmir'de tarıma verilen önem son yıllarda artış göstermiştir. İzmir'deki kurumlar, tarım odaklı programlar ile tarım sektörünü stratejik öncelik verilmesi gereken sektörler arasına almışlardır. Özellikle İzmir Kalkınma Ajansı'nın yürüttüğü "Mavi ve Yeşil Dönüşüm Programı" ile İzmir ili genelinde tarımsal üretimin artırılması ve yaygınlaştırılması teşvik edilmektedir. Aynı zamanda eşgüdümlü olarak İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yürüttüğü "Başka Bir Tarım Mümkün" projesi de İzmir genelinde yerel üretimin ve üreticinin desteklenmesi hedeflenmektedir.

İzmir tarımsal üretim yanında zengin yemek kültürüyle de ön plana çıkmaktadır. Geçmişten bugüne birçok farklı kültüre ev sahipliği yapan İzmir, mutfak kültürü açısından da çeşitliliğe sahiptir. İzmir mutfağı denilince çeşitli yöresel otlar, sebze yemekleri, zeytinyağı ve zeytinyağlı yemekler ön plana çıkmaktadır. İzmir mutfağı, kabak çiçeği ve enginar dolması gibi Ege mutfağının önemli izlerini ve esintilerini taşır. İzmir

mutfağı, otlar ve sebzeler dışında et yemekleri ve tatlılarıyla da karakteristik özellikler taşır. Tire ve İzmir köfteleri, incir tatlısı ve sakızlı muhallebi mutfak kùltürünün önde gelen tatları arasındadır. İzmir mutfağının olmazsa olmazı ise hemen her yemeğe eşlik eden, biraz kekik ve pul biber ile lezzetlendirilen zeytinyağıdır. Balık çeşitleri, kendine has mezeleri ve otlarıyla, ünlü çöp şişiyle, İzmir köftesiyle, Tire köftesiyle, deniz börülesiyle, kumrusuyla İzmir yemekleri, Akdeniz ve Ege mutfağının en lezzetli kısımlarını oluşturur.¹⁴

İzmir'deki coğrafi şaretli ürünler incelendiğinde; tarımsal ürün, yöre mutfağı ve el sanatları için tescillenmiş ürünler bulunmaktadır. Bölgede bu ürünlerin üretimi ve pazarlanması konusunda çeşitli teşvikler ve fırsatlar bulunmaktadır.

İzmir'in bir diğer öne çıkan ve önceliklendirilen alanı turizmdir. Turizm için İzmir'in daha çok gelir düzeyi yüksek gruba hitap eden premium ve butik turizmi ön plana çıkaran bir şehir olması gerekliliğinden bahsedilmiştir. İzmir'in özellikle deniz, kùltür, kır ve eko-turizm açasından oldukça avantajlı olmasının yanı sıra çeşitli festivaller/etkinlikler, sosyal-sportif imkânlar, kongreler ve fuarlar sayesinde iç turizm açasından da büyük bir potansiyel barındırdığı gözlemlenmektedir.

Geleneksel el sanatları ürünleri özellikle turizm ağırlıklı kentlerde kooperatiflerin üretmeyi tercih ettiği ürünler arasındadır. İzmir'de geleneksel el sanatları da turizm sektöründe önemli bir pazar payı olan sektörler arasında yer almaktadır.

Urla Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İnişiyatifi ve Havva Kadın Komitesi İnişiyatifi henüz resmi olarak kooperatif tüzel kişiliği değildir. İnişiyatif üyeleri aralıklarla kendi içlerinde küçük ölçekli üretim yapsalar da kurumsal olarak aktif bir üretim henüz yapılmamaktadır. Bu durum, planlanan ürün gamında değişiklikler olabileceği ve kooperatif insan kaynağının yetkinliklerine göre ürünlerin şekillenebileceğini göstermektedir.

5.1.5 Konya Sektör ve İl Bazlı İhtiyaç Analizi

Konya ili sektör ve kooperatifçilik analizi kapsamında Konya ili Kulu ilçesinde yapılan saha ziyaretlerinde ilgili kişi ve kurumlarla yüz yüze görüşmeler yapılarak mevcut ürün ve pazar analizi için ihtiyaç olan veriler toplanmıştır.

İlgili analizin yapılabilmesi ve gerekli verilerin toplanabilmesi için ihtiyaç analizi süresince Kulu ilçesi yerelinde ve Konya ilinde önceden belirlenmiş olan kurum ve kuruluşlar ziyaret edilerek yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan ziyaretlere kurum ve kuruluşların mevcut durumları, sektör bakışları ve tecrübeleri irdelenmiştir. Elde edilen verilere ve bilgilere analiz raporunda yer verilmiştir.

- Görüşülen kurum ve kuruluşlar aşağıda belirtilmiştir;
- Konya Ticaret İl Müdürlüğü
- Konya Tarım İl Müdürlüğü
- TORKU Genel Müdürlüğü (Pancar Üreticileri Birliği)

¹⁴ [İZKA, İzmir Kentsel Planlama Stratejik Planı, 2010-2017](#)

- Kızılay Konya İl Müdürlüğü
- Kulu Kaymakamlığı
- Kulu Belediye Başkanlığı
- Kızılay Kulu Temsilciliği

Mevcut ürün ve pazar analizi il bazlı planlanmış olmasına rağmen Kulu ilçesinin jeopolitik konumu ve yerel özellikleri ile Konya ilinin karakteristik özelliklerinden ayrılmaktadır. Bu nedenle analiz başlığında Konya ili ile ilgili genel bilgilere yer verilmesinin yanında Kulu ilçesi ile ilgili de verilere yer verilmiştir.

Konya ilinin tarımsal anlamda büyük bir potansiyelinin olduğu tarih boyunca da net bir şekilde görülmüştür. Kulu Kadın İnişiyatının üretmeyi düşündüğü ürünler netleşmemiş olmakla beraber bağlı oldukları coğrafi özellikler tarımsal üretimde daha avantajlı olacaklarını bize göstermektedir. Yapılan saha ziyaretinde kooperatifleşmek isteyen kadınların üretim konusunda net bir fikirlerinin olmadığı görülmüştür. Çalışmalara katılan ve kooperatif ortağı olmak isteyen kişilerin çok farklı ürünler üretmekte olduğu ve bu ürünlerin tek bir kooperatif yapısı altında bulunmasının oldukça zor bir süreç olduğu görülmektedir. Kooperatif kuruluşunda yer almak ve ortak olmayı istediğini belirten kişilerin analiz esnasında beyan ettikleri üretimlerinden bazıları aşağıdaki gibidir;

Süt	Pekmez
Peynir çeşitleri	Börek çeşitleri
Kaşar çeşitleri	Çeşitli hamur işleri
Reçel çeşitleri	El dokuması kilim
Mantı	El dokuması patik, hırka vb.
Erişte	Dikiş nakış ürünleri
Humus	El işçiliği bez bebekler
Pestil	Çeşitli el işi materyaller

Yukarıda belirtilen ürünlerin çeşitliliği fazla olması, öne çıkan ve uzlaşılabilir bir lokomotif ürünün belirlenmemiş olması ürün ve sektör analizi yapmayı zorlaştırmıştır. Ancak ürünlerin genel yapısı ve kooperatife katılmayı isteyen kişilerin beyanları doğrultusunda "tarım" sektörünün ele alınması ve üretilecek tarımsal ürünlerin perakende ve toptan olarak satışı daha doğru bir yaklaşım olacaktır raporda paylaşılmıştır.

2020 yılında Türkiye'nin toplam tarımsal üretim değeri 500,62 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Konya tarımsal üretim değeri bakımından 29,95 milyar TL ile Türkiye'de ilk sırada yer almaktadır. Konya'nın

tarımsal üretim değeri 2020 yılında 2019 yılına göre %24 artış göstermiştir.15 Kulu ilçesinin oluşan bu pazardan aldığı pay ile ilgili sağlıklı bilgilere ulaşamamıştır.

İhtiyaç analizi çalışmasında elde edilen veriler ışığında, tarımsal ürünlerin katma değerli bir şekilde ticari ürün haline getirilmesi ve başta perakende olmak üzere toptan şekilde de pazarlanması önerilmiştir. İhtiyaç analizinde Kulu Kadın İnişiyatif katılımcılarının mevcutta ürettiği ürünlerden aşağıdaki belirtilenleri perakende satışa daha uygun olduğu ve daha hızlı ekonomik döngüye kazandırılabilceği öngörülerek önerilmiştir;

Süt ve süt ürünleri	Un ile yapılan hamur işleri,
Peynir çeşitleri,	Kimyon,
Reçel çeşitleri (Kiraz, Vişne vb)	Ceviz ve Badem
Üzüm Pekmezi,	El işi örgü ürünleri
Kuru bakliyat çeşitleri,	El işi hediyelik eşya çeşitleri
Buğday unu	

Belirtilen ürünlerin aşağıda belirtilen pazarlama ve satış yöntemleri ile daha hızlı şekilde ticari döngüye katılabileceği önerilmiştir.

- Kulu ilçesi merkezinde açılacak bir mağaza ile perakende olarak satışa sunulması,
- E-ticaret ile kargo süreçlerine dayanlı ürünlerin ilçe dışına gönderilmesi,
- İlçede yer alan kamu kurumları ile iş birlikleri yapılarak ürün tedarik etmelerinin teşvik edilmesi,
- Kooperatifçilik fuarlarına katılarak pazarlama ve tanıtım faaliyetleri yapılması,
- Hammaddesi çok olan, Kulu ve çevresine özel ürünlerin toptan olarak Tarım Kredi Kooperatifi satılması,
- Tüketim Kooperatifleri ile bağlantılar kurularak ürünlerin pazarlanması,

Belirtilen satış yöntemleri içinde en hızlı sonucun Kulu ilçe merkezinde açılacak perakende mağaza ile olacağı öngörülebilir. Bu öngörüdeki en önemli referans Kulu ilçesinin Avrupa ülkelerinde yaşayan 70.000 civarında olduğu belirtilen hemşerilerinin yılın belli dönemlerinde ilçeye yoğun olarak gelmeleri, geldikleri dönemde de memleket ürünlerini yaşadıkları ülkeler götürmek istemelerindeki potansiyeldir.

Konya Kulu Kadın Girişimi İnişiyatifi resmi bir kooperatif olmamakla beraber Ticaret Bakanlığına bağlı bir kooperatif kuracağı öngörülmektedir. Bu bağlamda Konya İl Ticaret Müdürlüğüne bir ziyaret düzenlenmiştir. İl Ticaret Müdürlüğünde yapılan ziyarette Konya ili genelindeki Kadın Kooperatifleri ile ilgili bilgiler alınmış, mevcut işleyişleri sorgulanmıştır. Konya ilinde 3 Kadın Girişimi Kooperatifi olduğu

15 <http://www.konyadayatirim.gov.tr/images/dosya/Konya%20Ekonomi%20Raporu-KTO.pdf>

öğrenilmiştir. Bu rakamlar Türkiye geneline göre oldukça düşük olduğu görülmektedir. İl Ticaret Müdürlüğü, Kulu'da kurulacak bir Kadın Kooperatifini destekleyeceklerini belirtmişlerdir.

İhtiyaç analizi çalışmasında yapılan saha taraması sırasında elde edilen en güçlü tespit Kulu ilçesinde kurulacak bir kooperatifin tarımsal ürünlerini önceliklendirmesi gerektiğidir. Bu kapsamda öncelikle inisiyatife mensup kişilerin üretmeyi planladıkları ürünleri netleştirmeleri ve uzun vadeli planlamayı da göz önüne alarak kooperatifçilik alanında bilgilendirilmeleri, kooperatif türünü, amaç ve faaliyet konularını seçmelerinin en önemli adım olacağı iletilmiştir.

Belirtilen tüm bu bilgiler ve veriler Kulu Kadın İnisiyatifinin kooperatifleşme sürecinde temkinli olması gerektiğini, iyi bir hazırlık ve planlama sonrası kooperatifleşme sürecine karar vermesi gerektiğini göstermektedir. Bu nedenle kooperatifin türünün, ana sözleşmesinin, üretilen ürünlerin detaylı bir şekilde belirlenmesi ve buna göre bir satış-pazarlama planı yapılması önerilmiştir. Üretimi ve satış planlanan ürünlerin belirlenen hedef kitleye uygun özelliklere sahip, ekonomik, Kulu'ya özgü ve ulaşılabilir olması salık verilmiştir.

5.1.6 Malatya Sektör ve İl Bazlı İhtiyaç Analizi

Malatya ili sektör ve kooperatifçilik analizi kapsamında Battalgazi ilçesinde bulunan Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Kooperatifi ziyaret edilmiştir. Yapılan saha ziyaretlerinde ilgili kişi ve kurumlarla yüz yüze görüşmeler yapıp mevcut ürün ve pazar analizi için ihtiyaç olan veriler toplanmıştır.

İlgili analizin yapılabilmesi ve gerekli verilerin toplanabilmesi için ihtiyaç analizi süresince Malatya ilinde önceden belirlenmiş olan kurum ve kuruluşlar ziyaret edilerek yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan ziyaretlere kurum ve kuruluşların mevcut durumları, sektöre bakışları ve tecrübeleri irdelenmiştir. Elde edilen verilere ve bilgilere analiz raporunda yer verilmiştir.

Görüşülen kurum ve kuruluşlar aşağıda belirtilmiştir;

- Malatya Ticaret İl Müdürlüğü
- Malatya Tarım İl Müdürlüğü
- Fırat Kalkınma Ajansı
- Battalgazi Belediyesi
- Malatya Kayısı Araştırma Enstitüsü

Malatya ili Doğu Anadolu Bölgesinde ekonomisi en gelişmiş il olup, Malatya Ticaret Odasına kayıtlı 1000 şirkette yaklaşık 30.000 kişi istihdam edilmektedir. Malatya'da sırasıyla gıda, tekstil ve inşaat sektörleri öne çıkmaktadır. İlin ekonomisinin can damarı hiç şüphesiz kayısıdır. Malatya ili ayrıca organik tarım üretimi ile de ön plana çıkmaktadır. İl meyvecilik için uygun toprak ve iklim şartlarına ve yeterli su varlığına sahiptir.

İlde başta kayısı olmak üzere elma, kiraz, üzüm ve diğer meyve çeşitleri üretilmektedir. 2020 yılı verilerine göre Türkiye yaş kayısı üretiminin %44'ü kuru kayısı üretiminin 85.275 tonu il'den karşılanmaktadır.¹⁶

2020 Meyvecilik Verileri

Ürün Adı	Türkiye Üretimi (Ton)	İl Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi İçindeki Payı
Kayısı	833.398	352.050	42,24%
Elma	4.300.486	31.846	0,74%
Üzüm	4.208.908	22.812	0,54%
Dut	70.620	8.320	11,78%
Armut	545.569	6.267	1,15%
Genel Toplam	23.585.768	439.892	1,87%

Yukarıda belirtilen veriler Malatya ilinde faaliyet gösteren Kadın Girişimi ve Üretim Kooperatiflerinin de temel üretim ürünleri hakkında il bazlı bilgileri göstermektedir.

Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Kooperatifi 2019 yılında Battalgazi Belediyesinin öncülüğünde kurulmuştur. Battalgazi, Malatya ilinin en büyük merkez ilçelerinden biri olması sebebiyle Malatya ilinin tüm özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır. Kooperatifin üretmekte olduğu ürünler Malatya yöresine has yerel ürünlerden oluşmaktadır. Kooperatifin ürettiği başlıca ürünler şu şekildedir;

Biber salçası	Fasulye kuru
Nohut	Kuru siyah üzüm
Dut pekmezi, üzüm pekmezi	Kuşburnu
Elma sirkesi	Sebzeli erişte
Erik ekşisi, nar ekşisi	Un tarhanası
Kurutmalık çeşitleri	Kahvaltılık ürünler
Bakliyat ve kuru gıdalar	Salça ve soslar
Yöresel ürünler	Çeşitli kayısı ürünleri

Kooperatif Battalgazi ilçe sınırları içinde ana satışını gerçekleştirmektedir. 3K Projesi ile SOGEP Desteği alan kooperatif, Battalgazi Belediyesi iş birliği sonucunda belediye binası bahçesinde işletmekte olduğu mutfak, paketleme ve üretim alanı ile ilçe merkezinde yine belediyenin tedarik ettiği satış mağazası vasıtasıyla ürünlerini müşterileri ile buluşturmaktadır.

¹⁶ https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/il_yatirim_rehberleri/malatya.pdf

Kooperatifin başlıca satış kanalları ve önemli ciro kaynaklarından biri de Belediye bahçesinde yer alan mutfak bölümünde günlük olarak çıkardıkları sıcak yemek menüleri olmaktadır. Başta Belediye personeli olmak üzere bölgede yer alan çalışanlara her gün öğle saatlerinde hazır sıcak yemek servisi yapılmaktadır. Bu hizmet sayesinde kooperatif düzenli sıcak satış yapmakta ve nakit girdi sağlamaktadır. Kooperatifin diğer önemli satış kanalı ise e-ticaret sitesidir, kendi e-ticaret sitesine sahip olan kooperatif www.batkoop.com üzerinden ulusal pazara ürünler satmaktadır. Ayrıca hepsiburada internet satış sitesinde¹⁷ de bir online mağazası olan kooperatif e-ticaret satışlarının istenilen seviyede olmadığı belirtilmiştir.

Proje kapsamında yapılan ihtiyaç analizinde ziyaret edilen kurumlardan biri de Malatya İl Ticaret Müdürlüğü olmuştur. Malatya ilinde kooperatifçilik faaliyetlerinin iyi durumda olduğunu belirtmiş; özellikle de kadın kooperatiflerinin hem sayısının fazla olmasını hem de aktif olarak faaliyet göstermelerini olumlu olarak değerlendirmiştir. Ticaret Bakanlığı Esnaf Sanatkarlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü'nün 2021 yılında açmış olduğu KOOP-DES18 desteğinden Malatya'daki 6 Kadın Kooperatifinin yararlandığını belirtmiş, bunun da yüksek bir rakam olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda yürütülen projenin önemli olduğunu ve proje kapsamında il müdürlüğü olarak gerekli desteği vermeye hazır olduklarını belirtmiştir.

Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Kooperatifi Türkiye genelindeki Kadın Kooperatifleri içinde kurumsal yapısı, uzman personeli, fiziki yapısı, kurduğu iş birlikleri, ürünlerin pazara uygunluğu gibi birçok başlıkta oldukça iyi durumda olduğu söylemek mümkündür. Kooperatif ortaklarının ve yararlanıcıların çeşitliliği ve çok kültürlülüğü kooperatif ürünlerinin çeşitliliğine de doğrudan yansımakta ve kooperatifi güçlendirmektedir. Üretilen ürünlerin pazara ulaştırılması açısından kooperatifin fiziksel imkanları avantaj sağlamaktadır. Bu imkanların oluşmasında Battalgazi Belediyesinin kooperatife olan desteği ve belediye kooperatifi şeklinde bir örgütlenme etkilidir.

Kooperatif mutfak ve perakende mağaza dışında ilçe içerisinde belediyenin yönlendirdiği alanlarda ve yerel marketlerde standlar kurarak pazarlama ve satış faaliyetlerini artırmaktadır. Diğer bir satış kanalı ise e-ticaret sitesidir, kooperatif kendi e-ticaret sitesinin yanında hepsiburada'nın sitesinde de bir sanal mağazaya sahiptir. Belirtilen satış kanalları Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Kooperatifinin güçlü bir satış ve pazarlama potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir.

Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Kooperatifi yapılan ihtiyaç analizi raporu, literatür taraması ve yapılan görüşmeler sonucu elde edilen veriler göz önüne alındığında oldukça güçlü bir yapıda olduğu görülmektedir. Bu avantajın devam etmesi için Belediye ile iş birliğinin devamlılığı büyük önem arz etmektedir. Bu iş birliğinin devam etmesi ve kooperatifin ek destekler ile yapacağı çalışmalar ile satış ve pazarlama alanında iyi örnekler arasında kısa sürede yer alacağı öngörülmektedir.

5.1.7 Manisa Sektör ve İl Bazlı İhtiyaç Analizi

Manisa ili sektör ve kooperatifçilik analizi kapsamında saha ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. Manisa ili hakkında detaylı bilgi alabilmek amacıyla ilgili kişi ve kurumlara yüz yüze görüşmeler yapıp mevcut

¹⁷ <https://www.hepsiburada.com/battalgazi-nin-kalbi-kadin-kooperatifi-sebzeli-eriste-pm-HBC0000083LIQ>

¹⁸ <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/koop-des>

ürün ve pazar analizi için ihtiyaç olan veriler toplanmıştır.

- Görüşülen kurum ve kuruluşlar aşağıda belirtilmiştir;
- Manisa Ticaret İl Müdürlüğü
- Manisa Tarım İl Müdürlüğü
- Manisa Valiliği Proje Geliştirme Birimi
- Manisa Çölyak Derneği

Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin üretmeyi planladığı ana ürün olarak glutensiz ürünler belirlenmiştir. Kooperatif ortakları glutensiz ürünlerin ana kalem olarak belirlenme gerekçelerini şu şekilde açıklamaktadırlar, kooperatif ortaklarının içerisinde kendileri veya aile fertleri çölyaklı olan bireylerin bulunmasıdır. Bu nedenle sorunlara yönelik birinci elden edinilen sorun ve ihtiyaç analizi ile gerçekçi, güçlü ve çözüm odaklı bir anlayışı benimseyerek hem kendi hem de diğer çölyak hastalarının yaşam kalitelerini iyileştirmek, kendilerine etki eden sistemlerde bir farkındalık yaratmak, en temel haklarına ulaşmak konusunda mücadele etmek ve yeni tanı almış olan hastalara rehberlik etmek amacıyla faaliyetlerine yürütmeyi hedeflemektedir.¹⁹

Glütensiz ürünler ile ilgili Manisa ili ve çevresinde yapılan herhangi bir pazar analizi olmadığı gibi ulusal çapta da yeterli pazar veya ürün analizi ve bilimsel çalışma bulunmamaktadır. Niş bir pazar olmasıyla beraber glutensiz ürünlere olan rağbet her geçen gün artmaktadır, bu durumun pazar ve sektör ile ilgili daha fazla çalışma yapılmasını sağlayacağı öngörülebilmektedir. Bu nedenle analizde Dünyadan ve Türkiye'den bazı bilgilerin paylaşılması ile bir sonuca ulaşılması planlanmıştır.

Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Tarım Bakanlığına bağlı bir kooperatif olup Manisa Tarım İl Müdürlüğü görev kapsamına girmektedir. Bu bağlamda Manisa İl Tarım Müdürlüğüne bir ziyaret düzenlenmiştir. Elde edilen bilgilere bakıldığında Manisa ili genelinde kooperatifçiliğin çok parlak olmadığı, mevcut kooperatiflerin özellikle örgütlenme ve sürdürülebilirlik alanında sorunlar yaşadığı öğrenilmiştir. Tarım İl Müdürlüğü temsilcileri tüm bu sorunları engellemek adına yoğun görüşmeler ve eğitimler düzenlediklerini ancak kooperatif ortaklarının bu çalışmalara rağbet göstermediklerini belirtmişlerdir. Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin TKDK ve Bakanlık Destek Programları üzerinden destekledikleri ancak bu desteklerin düzenli ve yeterli olmadığı görülmüştür. Şube Müdürlüğünün verdiği verilere göre mevcut kooperatif yapıları ve istatistikleri aşağıdaki gibidir;

¹⁹ <https://www.colyakmanisa.org.tr/kurumsal/>

Tablo 13: Manisa ili kooperatif istatistikleri (Kooperatif / Birlik)

Kooperatif Türü	Örgüt Sayısı	Üye Sayısı
Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	153	13504
Sulama Kooperatifi	102	12616
Su Ürünleri Kooperatifi	6	462
Kooperatif Birliği	3	162
Üretici Birliği	14	11409
Yetiştirici Birliği	4	2068
Toplam	282	40221

Kooperatifçilikle ilgili diğer ziyaret Manisa İl Ticaret Müdürlüğüne yapılmıştır. Yapılan görüşmede kooperatifçiliğin yeteri kadar anlaşılmadığı, hak ve sorumlulukların bilinmediği bu nedenle kooperatiflere aidiyet ve katılım konusunda sorunlar yaşandığı belirtilmiştir. Bu ihtiyaçların karşılanması için çeşitli eğitim ve farkındalık çalışmaları yapıldığı belirtilmiştir. Manisa İl Ticaret Müdürlüğü verilerine göre kooperatif istatistikleri şu şekildedir;

Tablo 14: Manisa ili kooperatif istatistikleri

Sıra No	Kooperatif Türü	Sayısı
1	Kooperatifler Birliği	2
2	Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi	65
3	Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi	22
4	Tarım Satış Kooperatifi	16
5	İşletme Kooperatifi	12
6	Karayolu Yolcu Taşıma Kooperatifi	12
7	Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	8
8	Üretim ve Pazarlama Kooperatifi	6
9	Turizm Geliştirme Kooperatifi	4
10	Karayolu Yük Taşıma Kooperatifi	3
11	Tütün Tarım Satış Kooperatifi	2
12	Gayrimenkul İşletme Kooperatifi	2
13	Tüketim Kooperatifi	1
14	Temin Tevzi Kooperatifi	1
15	Kalkınma Kooperatifi	1
Toplam		157

Sonuç olarak Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi tüm bu bilgiler ve analizler ışığında değerlendirildiğinde iyi bir sosyal kooperatif örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Kooperatif ortağı ve yararlanıcıları ihtiyaç sahibi ve dezavantajlı kişilerden oluşmakta ve kooperatif modeli ile temel ihtiyaçları olan glutensiz ürünleri temin etmekte ve üretmeyi planlamaktadırlar. Mutlu Beslen Kooperatifinin Çölyak Derneği tecrübesi ile kurumsal yapıyı daha kolay oluşturabileceği ve kooperatif içi iş bölümü ve planlamayı daha rahat yapabileceği görülmüştür. Dernekçilik tecrübesi ile gerek işletmecisi tecrübesi gerek bürokratik süreçler gerekse fon kaynaklarına ulaşmada avantajlı olacakları söylenebilir.

5.1.8 Mardin Sektör ve İl Bazlı İhtiyaç Analizi

Mardin ilinde bulunan S.S. Kadın Emeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi (KEKİK Kooperatifi), ve S.S. Bir Dünya Üreten Kadın Kooperatifi, ihtiyaç analizi çalışması ve kooperatifçilikle ilgili yereldeki mevcut durumu öğrenebilmek için ilgili kurumlarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan saha ziyaretlerinde kooperatif ortaklarıyla, faydalanıcılarıyla ve paydaşlarıyla görüşmeler yapıp ihtiyaç olan veriler toplanmıştır.

Görüşme yapılan kurumlar aşağıdaki gibidir:

- Dicle Kalkınma Ajansı- DİKA
- İl Ticaret Müdürlüğü
- İl Tarım Orman Müdürlüğü
- İl Tarım Orman Müdürlüğü-Kooperatifçilik Birimi
- Artuklu Üniversitesi
- Mardin Ticaret ve Sanayi Odası
- Kızıltepe İlçesi Üreten Kadınlar Tarımsal Kalkınma Kooperatifi

Mardin'in il bazlı sektör analizine baktığımızda gelir elde ettiği alanların başında hayvancılık, turizm ve tarım karşımıza çıkmaktadır. Mardin ili yüzölçümü 889.100 da olup, %43,35 tarımsal alan, %32,12 yerleşim yerleri ve kullanılmayan alan, %18,33 ormanlık alan, %6,18 çayır ve mera alanıdır.²⁰ Mardin, geniş tarım arazilerine sahip olmasına rağmen tarımsal üretim döneminde bölgenin sıcaklık ortalamaları hayli yüksek seyretmektedir ve kısıtlı bir sulama imkanına sahiptir. Bu sebeple bölgede birçok sulama projesi hayata geçirilmiştir. Yeni sağlanan olanaklar ve faaliyet planları ile yerelde faaliyet gösteren kurumların ve yönetimlerin öncelikli hedefi; Mardin'in var olan kırsal ve tarımsal potansiyelini kullanarak yerel kalkınmayı desteklemek olduğu görülmektedir. Tarım ürünlerinin katma değerli ürün haline getirilmesi, bu sayede yereldeki insanlara istihdam alanlarının yaratılması, kırsaldan kente veya dışarıya göçü azaltmak gibi öncelikli hedefleri oluşturmaktadır. 2020 işsizlik oranlarına baktığımızda, en yüksek bölge %33,5 ile TRC3

²⁰ [Tarım Bakanlığı, İstatistik Veri Ağı](#).

(Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) olduğu görülmektedir. Yine 2020 Türkiye genelinde en düşük istihdam oranı %26,0 ile TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Bölgesi'ne ait olduğu görülmektedir.²¹ En düşük işgücüne katılma oranı ise %43,5 ile TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Bölgesi'nde oldu(TÜİK-2019).²² 2019 verilerine göre Mardin'de kişi başına yurtiçi hasıla 5,1 bin ABD doları ile Türkiye ortalamasının (9,2 bin \$) oldukça altındadır.²³ Geçmiş yıllara ait Bölge istatistiklerine baktığımızda (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt-TRC3),diğer bölgelerden farklı olarak en yüksek genç ve genel işsizlik oranlarına sahip olan bölge olduğu görülmektedir. Bu bölge düşük gelir seviyesine sahip, istihdam olanakları kısıtlı kalmaktadır. Okullaşma oranı hem de okuma-yazma oranı olarak ülke geneline bakıldığında sonlarda yer almaktadır. Genç nüfus oranının Türkiye ortalamasının üstünde olduğu bu bölgede her 3 gençten 1'inin işsiz olduğu görülmektedir. Bu bilgilere ek olarak Mardin'de gözlemlenen yıllık nüfus artış oranı 2019 yılında %1,16 olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında ise %1,90 ile Türkiye ortalamasından yüksek seyrederek nüfus 855 bine ulaşmıştır.²⁴ Mardin genç nüfusu ve Türkiye ortalamasının üstünde bir nüfus artışına sahiptir. Bu sebeple bölgenin var olan tarımsal potansiyelini en yüksek seviyede kullanmaya başlaması yerel kalkınma için önem arz etmektedir.

Turizm bölgenin kalkınması için önemli bir yer tutmaktadır. Kültürel ve tarihsel zenginliği ile tanınan Mardin, Türkiye'nin Güney doğusunda her geçen gün dikkat çeken turizm merkezi haline gelmektedir. Mardin'deki turizm sektörünü geliştirmek ve tanıtımını yapmak amacıyla son yıllarda birçok kamu ve özel yatırım yapılmıştır. Avrupa Birliği de projelere sağladığı teknik ve finansal yardım ile destek olmaktadır. Şehre gelen turist sayısındaki artış bölge bölgedeki konaklama sayılarını artırmış, yerel ürünlerin turistlere hitap edecek şekilde katma değerli ürünlere dönüştürülmesine odaklanılmış ve hizmet sektöründe bir canlanma görülmüştür. Turizm tarımsal kalkınma planları ile kamu kurumlarının ve bölgesel kalkınma projelerinin odak noktaları haline gelmiştir.

Mevcut paylaşılan verilere istinaden, Mardin'de 197 kooperatif²⁵, 5 adet Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi, 3 adet kadınların kurduğu Tarımsal Kalkınma Kooperatifi bulunmaktadır. Yapılan görüşmeler sonucunda Mardin'de kooperatiflerin sayıca fazla olsa da farklı alanlarda faaliyet gösterme konusunda kısıtlı olduğunu görüyoruz. Yapılan görüşmelerde alınan bilgiler ışığında, yakın dönemde kurulmamış olan kooperatiflerin aktif olup olmadığı ile ilgili kesin bilgiye ulaşmak mümkün olmadığı aktarılmıştır. Bu sebeple İl Tarım Orman Müdürlüğü, Kooperatifçilik Birimi var olan kooperatiflerin mevcut durumda aktif mi pasif mi olduğunu saptamak için bir çalışma başlatmaktadır. Tasfiye sürecine girmesi tahmin edilen birçok kooperatifin olduğunu, aynı zamanda 5 adet Ticaret Bakanlığına bağlı kadın-yoğun kooperatif kuruluş başvurusu yapıldığı belirtildi.

Gerçekleştirilen görüşmelerde alınan bilgilere göre Mardin yerelindeki kooperatiflerin sürdürülebilirlik problemi bulunmaktadır. Toplum yapısı, rekabetçilik, göç durumu, ortak sayısı, pazar bulamama gibi sorunlar sebebiyle kooperatiflerin sağlıklı ilerleyemediği belirtilmiştir.

²¹ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isqucu-Istatistikleri-2020-37484>

²² <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isqucu-Istatistikleri-2019-33784>

²³ TÜİK.

²⁴ TÜİK.

²⁵ <https://koopbis.gtb.gov.tr/Portal/kooperatifler>

Mevcut durumda Mardin İl Tarım Orman Müdürlüğünde direk olarak kooperatifleri destekleyen bir program bulunmamaktadır. Ancak açılan destek programlarının birçoğuna kriterlere uygun olan kooperatifler başvurabilmektedir. Aynı şekilde Dicle Kalkınma Ajansı' nın sunmuş olduğu SOGEP' ten kooperatifler yararlanabilmektedir. Bir Dünya Üreten Kadın Kooperatifi de bu desteği almaya hak kazanan kooperatiflerden birisidir.

Mardin yerelinde çalışılması önerilen ve halihazırda çalışılan ürünler buğday, mısır, arpa, kırmızı mercimek, pamuk, mısır, nohut gibi ürünlerle sınırlı gibi görünse de özellikle son dönemdeki kadın-yoğun kooperatif girişimleriyle farklı alanlarda ve farklı ürünlerle çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bir Dünya Üreten Kadın Kooperatifi'nin lavanta üretmeye başlaması, yine Mardin yerelindeki kooperatiflerde çilek üretimine geçilmesi gibi durumlar Mardin'in bulunduğu topraklara, iklime özgü yeni denemelerin yapıldığını göstermektedir. Dicle Kalkınma Ajansı, yerel yönetimler de bu girişimleri/ kooperatifleri desteklediklerini ve mümkün mertebe destekleyeceklerini ifade etmişlerdir. Destek projelerinin neredeyse hepsine kooperatifler başvuru yapabilmektedir.

Kooperatiflerde görülen sorunlar: yenilikçi tarım yöntemlerini kullanmamaları, yeterli desteği alamamaları, doğru ürün ile doğru pazara hitap etme konusunda sorunlar yaşanması, kooperatif idari ve mali yönetimi konularında bilgi eksikliğinin yüksek seviyede olması başlıca alanlardır.

Kurum görüşmelerinde kooperatiflere karşı olumlu ve kurumların ileriye dönük planlarına kooperatiflerin de bir şekilde girdiği gözlemlenmiştir. Görüşülen kurumlar arasında kooperatiflerle üyelik dışında aktif bağı bulunmayan tek kurum Mardin Ticaret ve Sanayi Odasıdır. Kurum sadece oda kaydı üzerinden bir ilişki yürütmekte, bu durumun dışında kooperatiflere özgün bir çalışma yapmamakta ve planlamamaktadırlar.

Dicle Kalkınma Ajansı, İl Tarım Müdürlüğü ve İl Ticaret Müdürlüğü gündemlerinde her zaman kooperatiflerin bulunduğu ve olabilecek fırsatlarda kooperatiflerin aktifleşmesi, kapasitelerinin geliştirilmesi gibi alanlarda destekler sunulabileceğini iletilmişlerdir.

TRC3 Bölgesinde "Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması Sonuç Odaklı Programı (Tarım SOP)" ile ilişkilendirilen 2023'e kadar devam edecek olan 'Kadınların Kooperatifler Yoluyla Güçlendirilmesi' projesi Mardin ilini de kapsamaktadır. Dicle Kalkınma Ajansı, 2020 Yılı Çalışma Programında aktif tarımsal kooperatif sayısının artırılması (3 yıllık) hedeflenmiştir.²⁶ Japonya Hükümeti tarafından finanse edilen, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü ile işbirliği içinde yürütülen "COVID-19 Krizine Yanıt ve Dayanıklılık Projesi" kapsamında hazırlanmış olan raporda belirtilen strateji alanlarından ikincisi Strateji E.2.'Kooperatiflerde Kapasite Geliştirme' olarak belirlenmiştir. Bu başlık altında 1-3 yıllık periyotta gerçekleştirilmesi önerilen 4 aksiyon planı paylaşılmıştır.

Mardin bölgesinde, kooperatiflerin aktif hale gelmesi, doğru gelir getirici faaliyetler/ürünler/hizmetler seçmesi, kooperatif yönetimi konusunda farkındalığı, idari ve mali konularda bilgi düzeyi yüksek ortaklara sahip olması durumunda yerel kalkınmanın önünü özellikle gıda-turizm-tarım alanlarında açacak bir model olarak görülmektedir.

²⁶ <https://www.dika.org.tr/assets/upload/dosyalar/2020-yili-calisma-programi.pdf>

5.2 Kooperatif ve İnisiyatif İhtiyaç ve Analizi

5.2.1 Hatay Altınöz Zeytin Emeği Kadın Girişim Üretim ve İşletme Kooperatifi

Altınöz Zeytin Emeği Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi ortakları, müstakbel ortakları ve proje yürütücülerinin katılımıyla gerçekleştirilen analiz çalışmasında; (1) Kooperatifleşme öncesi/esnası ve mevcut durumuna (2) Yönetişim ve sosyal uyuma (3) Örgütsel iletişime (4) Satış- pazarlama ihtiyaçlarına yönelik hazırlanmış sorular katılımcılara yöneltilmiş, yanıtları kaydedilmiştir. Tüm yanıtlar analiz edilerek rapor tasarlanmıştır.

Altınöz Zeytin Emeği Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi faydalanicıları ile kooperatifleşme süreci ve kooperatifin işleyişine dair yöneltilen soru ve ifadelere verilen yanıtlar incelenerek aşağıda maddelendirilmiş gelişmeye açık alanlar tespit edilmiştir.

- Gelir-gider farkı, pozitif gelir-gider farkı (şirket & kooperatif), fark dağıtımı, emek payı, bölüşüm gibi konulardaki bilgi ve pratik eksikliği.
- Aidatlar, başış, işletme ve mal maliyetleri, vergiler, emek ödemeleri, risturn, huzur hakkı gibi temel mali kavramlar konusundaki bilgi ve pratik eksikliği.
- Ortakların, Yönetim Kurulu Denetim Kurulu, Genel Kurul gibi kooperatif organları konusunda yeterli bilgiye ve deneyime sahip olmaması.
- Katılımcıların, Ana Sözleşme'nin temel kavramları ve bağlayıcılığı; bununla birlikte kuruluş mevzuatı ve aşamaları konularında yeterli bilgiye sahip olmaması.
- Etkili iletişim ve karar alma mekanizmaları için araçlarının olmaması.
- Rol ve görevler kısmen tanımlı olsa da yazılı olarak kayıt altına alınmamış olması.

Hedef kitle; planlanmış stratejik çalışmalarla, bu çalışmaların sonucunda verilmek istenen mesajın ulaşması amaçlanan kişi, kitle ya da grup olarak tanımlanmaktadır. Altınöz Zeytin Emeği Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi ortaklarının, hedef kitle yapısını ve tercihlerini tanımlayabilme konusunda çok basit düzeyde fikri olmakla birlikte; ortakların sistemli bir bakış, ölçüm ve/ya değerlendirme yapmadığı tespit edilmiştir. Hedef kitlenin değişen ihtiyaçlarının analiz edilebileceği faaliyetler (etkinlikler, piyasa araştırmaları vb.) bugüne değin hiç uygulanmamıştır.

“Duygu, düşünce ve bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla aktarılması süreci” olarak tanımlanan “İletişim” kavramı, yaşamın her alanında olduğu kadar kurumsal çalışmalarda da büyük önem taşımaktadır. Altınöz Zeytin Emeği Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi'nin herhangi yazılı ve üstünde ortaklaşmış bir iletişim stratejisi bulunmamaktadır.

Kooperatifin kurumsal iletişimi için çalışan profesyonel insan kaynağı bulunmamakla birlikte Altınöz Kaymakamlığı ve Altınöz Belediyesi'nin profesyonel çalışanları kooperatife bilabel destek vermektedir. Kooperatif ortakları da zaman zaman sosyal medya iletişimine destek sağlamaktadır.

Hazek Kooperatifi için öncelikli olarak bir pazarlama planı yapılması önerilmiştir. Bunun için de yapılması gereken en temel konulardan biri pazarlama karmasının oluşturulması ve hedef pazar seçimidir. Pazarlama faaliyetlerinin yürütülebilmesi için gerekli olan kavramlara pazarlama karması denir. Kooperatifin hedef pazar seçimi konusunda kullanacağı strateji “yoğunlaştırılmış pazarlama stratejisi” olmalıdır. Şu anki şartlar gereği, kooperatifin pazarlama için ayırdığı bütçe çok kısıtlı kalacaktır. Ürün gamı kısmen de olsa geniş olmakla birlikte, ilk etapta şu an üretimi yapılan ürünlerde kategorizasyon yapılarak öncelikli ürünler belirlenip o kategorilerde belirli bir pazar payı oluşturmak hedeflenmelidir.

İhtiyaç analizi başlıklarında incelenen problem, tehdit, risk alanlarının doğurduğu ihtiyaçlara yönelik olarak aşağıda tabloda belirtilen eğitim/mentorluk çalışmaları önerilmiştir.

- Temel Kooperatifçilik
- Kooperatiflerde Mali ve Hukuki Boyut
- İş ve Ürün Geliştirme

Tespit edilen ihtiyaçlara yönelik olarak eğitimler ve mentorluk, danışmanlık çalışmaları gerçekleştirilmiş, kooperatif ortaklarının bilgi seviyesinin ve farkındalığının artırılması hedeflenmiştir.

5.2.2 Yesemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Tarımsal Hizmetler ve Gıda Daire Başkanlığı Gıda, Yöresel Ürünler İşleme ve Kooperatifleşme Şube Müdürlüğü ile ihtiyaç analizi öncesi gerçekleştirilen görüşmede, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin tarım ürünlerini katma değerli ürünlere dönüştürmek için kadın kooperatifleri vasıtasıyla 9 ilçede 9 kadın kooperatifi kurma hedefinde (5'i kurulmuş) olduğu bildirilmiştir. Her ilçede ağırlıklı olarak kalkınma ajansları tarafından finanse edilerek kurulmuş ve kurulmakta olan modern tesislerle hem kadın istihdamının artırılması hem de yöresel ürün ihracatının önünün açılmasının hedeflendiği belirtilmiştir. 2020 yılı temmuz ayında Tarımsal Hizmet ve Gıda Daire Başkanlığı kurulurken, bunun altında Gıda, Yöresel Ürünler İşleme ve Kooperatifleşme Şube müdürlüğünün de kurulduğu belirtilmiştir.

Türk Kızılay Toplum Temelli Göç Programları Koordinatörlüğü Sosyal Girişim ve Kooperatif Kapasite Geliştirme Projesi Danışmanlık Hizmeti kapsamında, Genç İşçi Kooperatif tarafından, ölçme/değerlendirme, eğitim ve danışmanlık hizmetleri bağlamında, sosyal girişim ve kooperatiflerin desteklenmesi ve kapasitelerinin artırılması yoluyla ticari faaliyetlerin başlatılması için sürdürülebilir, gelir getirici bir modelin tasarımına yönelik olarak YESEMEK Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi ile ihtiyaç analizi çalışması 14.09.2021 tarihinde gerçekleştirilmek üzere planlama yapılmış fakat kooperatif ortağı kadınların farklı sebeplerle görüşmeye katılmayacakları (çeşitli kişisel sebepler) işitilmiş ilgili çalışma ertesi güne kaydırılmıştır. İslahiye Belediyesi konferans salonunda YESEMEK Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi ortakları ve müstakbel ortak görüşmeye katılım gösterebilmiştir.

YESEMEK Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi faydalanicıları ile kooperatifleşme süreci ve kooperatifin işleyişine dair yöneltilen soru ve ifadelere verilen yanıtlar incelenerek aşağıda maddelendirilmiş

gelişmeye açık alanlar tespit edilmiştir.

Ortakların, Yönetim Kurulu, Denetim Kurulu, Genel Kurul gibi kooperatif organları konusunda yeterli bilgiye ve deneyime sahip olmaması.

Katılımcıların, Ana Sözleşme'nin temel kavramları ve bağlayıcılığı; bununla birlikte kuruluş mevzuatı ve aşamaları konularında yeterli bilgiye sahip olmaması.

Aidatlar, başış, işletme ve mal maliyetleri, vergiler, emek ödemeleri, risturn, huzur hakkı gibi temel mali kavramlar konusundaki bilgi ve pratik eksikliği.

2021'in Haziran ayında kurulan kooperatifin henüz üretim yapmamış olması sebebiyle ortakların kendi aralarında kolektif çalışma konusunda herhangi bir fikir ve deneyim sahibi olmaması.

Kooperatifin aktif olarak kullandığı bir web sitesi henüz bulunmamaktadır. Bununla birlikte kooperatifin dışarıda temsil edilmesi gerektiği (seminer, panel, fuar vb.) durumlarda temsilin nasıl ve kim(ler) tarafından yapılacağına dair uygulanabilir bir yöntemi bulunmamakta, bu gibi durumlar olduğunda proje yürütücülerini bu ihtiyacı gidermektedir.

Yesemek Kooperatifi için öncelikli olarak bir iş planı ve buna bağlı olarak da pazarlama planı yapılması gerekmektedir. Bunun için de yapılması gereken en temel konulardan biri pazarlama karmasının oluşturulması ve hedef pazar seçimidir. Pazarlama faaliyetlerinin yürütülebilmesi için gerekli olan kavramlara pazarlama karması denir. Kooperatifin hedef pazar seçimi konusunda kullanacağı strateji "yoğunlaştırılmış pazarlama stratejisi" olarak önerilmiştir. Ürün gamı kısmen de olsa geniş olmakla birlikte, ilk etapta şu an üretimi yapılan ürünlerde kategorizasyon yapıp öncelikli ürünler belirlenip o kategorilerde belirli bir pazar payı oluşturmanın önemi iletilmiştir.

İhtiyaç analizi başlıklarında incelenen problem, tehdit, risk alanlarının doğurduğu ihtiyaçlara yönelik olarak aşağıda tabloda belirtilen eğitim/mentorluk çalışmaları önerilmiştir.

Temel Kooperatifçilik

Kooperatiflerde Mali ve Hukuki Boyut

İş ve Ürün Geliştirme

Tespit edilen ihtiyaçlara yönelik olarak eğitimler ve mentorluk, danışmanlık çalışmaları gerçekleştirilmiş, kooperatif ortaklarının bilgi seviyesinin ve farkındalığının artırılması hedeflenmiştir.

5.2.3 Bir Dünya Üreten Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi

Resmi adı Sınırlı Sorumlu Bir Dünya Üreten Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi olan Bir Dünya Üreten Kadın Kooperatifi, 15 Mayıs 2020'de kurulmuştur. Kooperatifin resmi ortakları T.C. vatandaşı iken, kooperatifte özellikle tarım arazisinde aktif olarak görev yapan koruma altındaki göçmenler de yer almaktadır. Bu kişiler kooperatifin yararlanıcısı olarak nitelendirilmektedir.

Bir Dünya Üreten Kadın Kooperatifi henüz üretim planlama aşamasında olan bir kooperatiftir. Bu kapsamda özellikle lavanta üretimi için Burdur-Lisinia lavanta üretim sahasını ziyaret etmiş ve lavanta üretimiyle alakalı bilgiler edinmişlerdir. Kooperatif ortakları bir başka saha gezisinde ise İzmir Seferihisar'da bulunan bir kadın kooperatifini ziyaret etmiş ve özellikle kooperatif iç kapasitesini ve üretim faaliyetlerini geliştirmek için bu kooperatifin deneyimlerinden faydalanmıştır. Bu gezilerden elde edilen bilgiler ve Mardin Tarım İl Müdürlüğü ve Artuklu Üniversitesi ziraat mühendislerinin destekleri ile üretim sahalarını oluşturmuşlardır.

Katılımcılar üretim sahalarında şu an yetiştirdikleri ana ürünün lavanta olduğunu belirtmişlerdir. Lavanta fidelerinin henüz yetiştirilme aşamasında olduğunu ve bu fidelerin hasat edilmesi sonrası hem lavanta çiçeklerinin çiçek olarak hem de işlenerek lavanta yağı olarak kozmetik veya temizlik sektöründe satılmasını planladıklarını ifade etmişlerdir. Buna ek olarak Mardin bölgesine ait "Mezrone Üzümü" üretimi için çalışmalara başladıklarını ve bu üzüm ile pekmez, cevizli sucuk, pestil, üzüm şırası gibi farklı ürünler üretmeyi planladıklarını belirtmişlerdir. Öte yandan, ürettikleri ürünleri satabilecekleri bir kafe veya dinleme tesisi işleterek yemek hizmeti vermek de katılımcıların planları arasındadır.

Katılımcılardan elde edilen bilgilere göre Bir Dünya Üreten Kadın Kooperatifi'nin mevcut ve planlanan ürün gamında aşağıdaki ürünler bulunmaktadır.

Lavanta Çiçeği	Cevizli sucuk,
Lavanta Yağı (Kozmetik veya Temizlik ürünleri)	Pestil
Sabun ve krem	Üzüm şırası
Pekmez	Kuru üzüm

S.S. Bir Dünya Üreten Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi'nin pandemi döneminde kurulan ve gelir getirici faaliyetlerini yeni yapılandıran bir kooperatif olduğu gözlemlenmiştir. Kooperatifin nihai ürün gamının ve buna bağlı bir satış-pazarlama stratejisinin henüz oluşturulmadığı gözlemlenmiştir. Fakat ürün gamı ve satış-pazarlama stratejisinden önce kooperatifin yönetim sisteminin kurulması gerekmektedir. Kooperatifin yönetim sistemi henüz net olarak tanımlanmış değildir. Buna bağlı olarak karar alma mekanizmaları, üretim aşamalarındaki yönetim süreçleri, iş bölümü, çatışma çözümü gibi alanlarda usul ve akışlar belirlenmemiştir. Öte yandan kooperatif ortaklarının ortaklık bilinci ve kavramı konusunda da farkındalıklarının düşük olduğu gözlemlenmiştir. Kooperatifin idari ve mali süreçleri hakkında ortakların bilgi seviyelerinin düşük olduğu görülmüştür. Ortakların bu alanda güçlenmeye ihtiyacı vardır.

Bu bulgular doğrultusunda; S.S. Bir Dünya Üreten Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi ortakları için aşağıdaki eğitimlerin öncelikli olarak sağlanması önerilmiştir. i. Temel Kooperatifçilik, ii. Kooperatifçilik mevzuatı ve hukuki boyut, iii. Kooperatifin mali yükümlülükleri ve idaresi. Bu konu başlıklarını kapsayacak şekilde eğitim ve mentorluk çalışmaları yapılmıştır. Kooperatifin devamında idari ve mali konularda destek alması kooperatifin dayanıklılığını artıracaktır.

5.2.4 Kadın Emeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi

KEKİK (Kadın Emeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Kooperatifi) Kooperatifi, 2017 yılında Yeşilli Kaymakamlığının girişimiyle başlayan ve insani yardım kuruluşu Hayata Destek Derneği' nin yürütücülüğü, Alman sivil toplum kuruluşu Caritas' in finansmanı ile kurulan bir kadın yoğun kooperatiftir. Hayata Destek' in uygulayıcılığı ortaklığıyla devam etmiş olan proje kapsamında, kadınlara bir yıl boyunca mesleki yetkinlik kursları verilerek geçim kaynağı yaratacak beceriler kazandırılması, böylece toplumsal alanda kadınların güçlendirilmesi amaçlanmıştır. KEKİK Kooperatifi 2019 yılında Mardin Yeşilli' de aktif faaliyetlerine KEKİK Lokantası' nın hizmete girmesiyle başlamıştır. KEKİK kooperatifi kurulduktan sonra çalışma alanında değişiklikler göstermiştir. Bu değişikliklerin başında Yeşilli' de bulunan merkezin kullanım amacı değiştirilmiştir. Başlangıçta lokanta olarak faaliyete geçen alan, üretim atölyesine çevrilererek salamura, reçel vb. ürünlerin üretilmesine ve ürünlerin saklanması için kullanılmaktadır. KEKİK Kooperatifi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ve Suriyeli Geçici Koruma Altında olan kişiler tarafından kurulmuştur ve karma ortaklı yapısı halen daha devam etmektedir.

KEKİK Kooperatifi üretime başladıktan sonraki süreçte ürün çeşitliliğini artırmış ve aktif üretime geçmiş bir kooperatiftir. Mevcut durumda çalıştıkları/çalışmayı planladıkları ürünler aşağıda sıralanmıştır.

Reçel	İncir, kiraz, vişne, karadut, kavun, kabak
Kekik Salamurası	Erik marmelatı
Turşu	Acur, Acı biber, Trozi, Pancar ve Karnabahar
Sos	Muhammara, Nar Ekşisi
Mezrone Üzüm Pekmezi	Cevizli Sucuk, Fındıklı ve Cevizli Pestil
Kurutmalık Sebze	Domates, Biber, Kabak ve Patlıcan
Unlu Mamuller	Erişte, Mardin Çöreği, Manti, Kuliçe
Baharat	Zahter, Sumak, Kekik, İsoot ve Pul biber
Şekerleme	

Proje başlangıcından önce KEKİK Kooperatifi bünyesine yeni ortaklar kazandırmıştır. Özellikle ihtiyaç analizi sırasında yeni ortaklar ve eski ortaklarla bir araya gelinerek yeni planlar ve güçlendirilmesi gereken alanlar üzerine görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler sonucunda temel kooperatifçilik eğitimi, kooperatiflerde mali ve idari yönetim konularında eğitim ve mentorluk çalışmaları gerçekleştirilmiştir. KEKİK Kooperatifi insan kaynağı ve üretim potansiyeli olarak güçlü bir kooperatiftir. Satış kanallarını genişletmesi, pazarlama stratejilerinin oluşturulması ve kooperatifin mali idaresi konusunda güçlendirici destekler alması kooperatifin dayanıklılığını artıracığı söylenebilmektedir.

5.2.5 Hemdem Kadın Girişimi Üretim ve Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi

HEMDEM Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi ortakları, müstakbel ortakları ve proje yürütücüleri ve tercümanın katıldığı analiz çalışmasında; (1) Kooperatifleşme öncesi/esnası ve mevcut durumuna (2) Satış/pazarlama faaliyetlerine (3) Yönetişim ve sosyal uyuma (4) Örgütsel iletişime yönelik hazırlanmış sorular katılımcılara yöneltilmiş, yanıtları kaydedilmiş ve GZFT (SWOT) Kanvas uygulaması (soru-yanıt yöntemiyle) gerçekleştirilmiştir. Tüm yanıtlar analiz edilerek rapor tasarlanmıştır.

HEMDEM Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi faydalanıcıları ile kooperatifleşme süreci ve kooperatifin işleyişine dair yöneltilen soru ve ifadelere verilen yanıtlar incelenerek aşağıda maddelendirilmiş gelişmeye açık alanlar tespit edilmiştir.

Ortakların, Yönetim Kurulu, Denetim Kurulu, Genel Kurul gibi kooperatif organları konusunda yeterli bilgiye ve deneyime sahip olmaması.

Kooperatif ortağı kadınların işin bütünü hakkındaki genel farkındalığının ve karar alma süreçlerine dahilîyetlerinin düşük olması.

Aidatlar, bağış, işletme ve mal maliyetleri, vergiler, emek ödemeleri, risturn, huzur hakkı gibi temel mali kavramlar konusundaki bilgi ve pratik eksikliği. Temel faaliyet ve maliye döngüsü yönergelerinin oluşturulmamış olması.

Katılımcıların, Ana Sözleşme'nin temel kavramları ve bağlayıcılığı; bununla birlikte kuruluş mevzuatı ve aşamaları konularında yeterli bilgiye sahip olmaması.

Gelir-gider farkı, pozitif gelir-gider farkı (şirket & kooperatif), fark dağıtımı, emek payı, bölüşüm gibi konulardaki bilgi ve pratik eksikliği.

Rol ve görevlerin kısmen tanımlı olsa da yazılı olmaması.

Kooperatifin pazarlama karması unsurları olan ürün, fiyat, dağıtım ve tutundurma konusunda henüz net bir stratejisi olmayıp keşif sürecinde olması.

Hedef kitle; planlanmış stratejik çalışmalarla, bu çalışmaların sonucunda verilmek istenen mesajın ulaşması amaçlanan kişi, kitle ya da grup olarak tanımlanır. HEMDEM kooperatifinde hedef kitle yapısını ve tercihlerini tanımlayabilme konusunda çok basit düzeyde fikirler olmakla birlikte sistemli bir bakış, ölçüm ve/ya değerlendirme yapılmadığı tespit edilmiştir. Hedef kitlenin değişen ihtiyaçlarının analiz edilebileceği faaliyetler (etkinlikler, piyasa araştırmaları vb.) daha önce hiç uygulanmamıştır. Kısa süreli bir satış deneyimi olmasından ötürü kendilerine yol gösterici olacak herhangi bir istatistiki veri de henüz oluşmamıştır.

Amaç ve işleyiş açısından belirgin özellikler içeren ve sistematik olarak gerçekleştirilen "iletişim" stratejik iletişimdir. HEMDEM Kooperatifinin herhangi yazılı ve üstünde ortaklaşmış bir yöntemi veya dokümanı bulunmamaktadır. Üretilen ürünler, içinde buldukları dernek binasının personeline ve binayı ziyaret

eden kişilere sunulmakta ve bu anlamda tüketicilerle yüz yüze iletişim günlük ihtiyaçlar ekseninde yürütülmektedir. Bununla birlikte kooperatif ortakları kendi sosyal medya hesaplarından düzenli ve sistematik olmayan bazı paylaşımlar yapmaktadır. Potansiyel müşterilerle iletişime geçerken öne çıkarılan planlanmış ve sonuçları ölçülen herhangi bir mesajları bulunmamakla birlikte kurumsal iletişim için profesyonel insan kaynağına sahip olmadıkları kaydedilmiştir.

Kooperatifin aktif olarak kullandığı bir web sitesi henüz bulunmamaktadır. Web sitesinin oluşturulması için ne insan ne de maddi kaynaklarının olduğu katılımcılar tarafından bildirilmiştir. Bununla birlikte kooperatifin dışarıda temsil edilmesi gerektiği (seminer, panel, fuar vb.) durumlarda temsilin nasıl ve kim(ler) tarafından yapılacağına dair uygulanan bir yöntemi bulunmamakta, bu gibi durumlar olduğunda proje yürütücülerini bu ihtiyacı gidermektedir.

Hemdem Kooperatifi için öncelikli olarak bir pazarlama planı yapılması önerilmiştir. Bunun için de yapılması gereken en temel konulardan biri pazarlama karmasının oluşturulması ve hedef pazar seçimidir. Kooperatifin hedef pazar seçimi konusunda kullanacağı strateji “yoğunlaştırılmış pazarlama stratejisi” olarak önerilmiştir. Şu anki şartlar gereği, kooperatifin pazarlama için ayırdığı bütçe çok kısıtlı olacaktır. Ayrıca ürün gamının dar ve maliyetlerin yüksek olmasından ötürü, ilk etapta, şu an üretimi yapılan ürünlerde doğru satış kanallarının tespit edilip pazar payı oluşturulması gerekliliğinin altı çizilmiştir.

İhtiyaç analizi çalışması sonucunda analiz edilen problem, tehdit, risk alanlarının doğurduğu ihtiyaçlara yönelik olarak aşağıda tabloda belirtilen eğitimlerin gerçekleştirilmesi önerilmiştir.

Temel Kooperatifçilik

Kooperatiflerde Mali ve Hukuki Boyut

İş ve Ürün Geliştirme

Tespit edilen ihtiyaçlara yönelik olarak eğitimler ve mentorluk, danışmanlık çalışmaları gerçekleştirilmiş, kooperatif ortaklarının bilgi seviyesinin ve farkındalığının artırılması hedeflenmiştir.

5.2.6 Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi

S.S. Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'nin gelir getirici faaliyet ve yönetim sistemlerindeki ihtiyaçlarını saptamak amacıyla kooperatif ortakları ile yüz yüze görüşülmüştür.

S.S. Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Manisa Çölyak ve Organik Beslenme Derneği üyeleri tarafından çölyak hastalarına daha uygun fiyatlara ulaşabilecekleri “Glütensiz Ürün” üretmek ve satışını yapmak adına Mayıs 2021 yılında kurulmuştur. Ortakları ve gönüllüleri içerisinde Manisa İl Ticaret Müdürlüğü personeli, İl Tarım Müdürlüğü Personeli, Valilik personeli gibi kamu kurumlarında görevli kişiler de yer almaktadır.

Manisa Çölyak ve Organik Beslenme Derneği üyeleri sivil toplum alanında savunuculuklarını yapmış oldukları “Çölyak Hastalığı” farkındalık çalışmaları sonucu “Glütensiz Ürün” erişilebilirliğin zorluğu ve bu

ürünün yüksek fiyatlı satışlarına çözüm üretmek amacıyla daha uygun şartlarda ürün üretmek ve satışını gerçekleştirmek için bir ticari işletme oluşturmaya karar vermeleri üzere harekete geçmişler ve kendi sivil toplum yapılarına uygun olarak demokratik bir yapı olarak gördükleri kooperatif tüzel kişiliğiyle hareket etmeye karar vermişler.

S.S. Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi yeni kurulmuş bir kooperatif olduğundan ve henüz üretim sürecine geçmediği için mevcut durumda bir satış-pazarlama faaliyeti bulunmamaktadır. Fakat üretme hedefinde oldukları ürünlerle ilgili pazar araştırması, müşteri araştırması ve görüşmeleri yapılmaktadır. Dr. Oetker, Dr. Schar, Eti gibi büyük markalarla yapılan görüşmeler haricinde yerel ve ulusal pazara da Çölyak Dernekleri ve Federasyonu aracılığıyla hedef kitleleriyle ön pazar görüşmeleri gerçekleştirmektedir. İhtiyaç analizi görüşmelerinde:

- Satış pazarlama faaliyetleri,
- Yönetişim ihtiyaçları,
- İletişim ihtiyaçları,

yönelik soru listeleri üzerinden ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik yüz yüze görüşmeler yapılmış, detaylar raporlaştırılmıştır.

S.S. Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Mayıs 2021'de kurulduğundan ve henüz üretim aşamasına başlamadığından dolayı yönetim ve iletişim faaliyetleri daha detaylanmamış durumdadır. Kooperatif Yönetim ve Denetim Kurulu belli olmakla iç yönetim sistemine dair detaylı bir ihtiyaç henüz oluşmamıştır. İç iletişim konusunda basit düzeyde iletişim sağlanmakta, dış iletişim konusunda kurumsal bir yapılanma söz konusu olmadığı gözlenmiştir.

S.S. Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi yeni kurulmuş ve dernek kökenli bir kooperatif olduğu için maddi olarak kaynakları kısıtlı durumdadır. Söz konusu kısıttan kaynaklı henüz üretime geçememiştir. Aşağıda belirttikleri ekipman/makine aynı destek listesiyle üretime sürecine dahil olmayı hedeflemektedir. Aşağıda belirtilen ekipmanlar sayesinde kooperatife mali girdi sağlayarak elde ettikleri tüm geliri yeni yatırımlar için kullanmayı hedeflemektedir. Projeden elde edecekleri ekipmanla kazanacakları geliri un üretimi yapabilecekleri değirmen alımında değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Un üretimiyle elde edecekleri gelirle de daha sonra katma değerli ürün olarak bisküvi, ekme vs. yapımı için ekipman alımı yapılması planlanmaktadır. Kademeli olarak üretim kapasitesi geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Yukarıda belirtilen konu başlıklarındaki ihtiyaç analizleri durum değerlendirmeleri neticesinde S.S. Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'nin kuruluş sonrasında kooperatifçilik bilgisinin temel düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca söz konusu kooperatifin üretime geçmemiş olmasından kaynaklı satış, pazarlama, iş bölümü, karar alma vs. konularında kooperatifçilik tüzel kişiliği çerçevesinde deneyimi olmadığı gözlemlenmektedir.

Bu doğrultuda aşağıda belirtilen konu başlıklarında eğitim ve danışmanlık hizmeti almaya ihtiyacı

oldukları tespit edilmiştir.

- Temel Kooperatifçilik
- Satış ve Pazarlama
- İş ve Ürün Geliştirme

Belirtilen konu başlıkları özelinde kooperatif ortakları ve müstakbel ortalarına ilgili eğitimlerin verilmesi proje kapsamında planlanmıştır.

5.2.7 Havva Kadın Komitesi

Analiz çalışmasının amacı inisiyatifin mevcut durumunu ve kooperatifleşme sürecindeki ihtiyaçlarını saptamaktır. Bu yolla destek programının aynı destek ve eğitim/mentorluk bileşenlerinden en yüksek verimi almalarını sağlamak hedeflenmektedir. Genç İş Kooperatif uzmanları tarafından yapılan saha ziyaretlerinde kooperatif ortaklarıyla, faydalanıcılarıyla ve paydaşlarıyla yüz yüze görüşmeler yapıp ihtiyaç olan veriler toplanmıştır. Tüm ihtiyaç analizi Türkçe/Arapça çeviri ile gerçekleştirilmiştir.

Havva Kadın Komitesi, farklı milletten birçok insanı barındırmaktadır. Özellikle eğitilmiş kadınların yer aldığı komitede hukuk, sanat alanında eğitim almış, Arapça eğitmeni, işitme engelli eğitmeni, psikolog, sosyal hizmetler alanında eğitim almış kişiler bulunmaktadır. Komite içerisinde çift vatandaşlığı olan kişiler de yer almaktadır. Komitedeki çoğu kadın hem Arapça hem Türkçe konuşabilmekte ve anlayabilmektedir. Komite içerisinde dijital pazarlama, kodlama eğitimleri alan kişiler bulunmaktadır.

Komitedeki kadınların kooperatifleşme süreciyle ilgili bilgi sahibi olmak istedikleri, kendi işlerini kurabilecek potansiyelde oldukları gözlemlenmiştir. Komite üyeleri karar alma süreçlerinde tüm komite dahil edildiklerini, olumlu/olumsuz yaklaşımların dinlendiğini ve oy çoğunluğunu %60 ve üzerindeki oya göre karar aldıklarını, iletişim ve savunuculuk eğitimleri aldıkları için birbirlerini dinlemeyi önemstediklerini dile getirmektedirler. Bu yaklaşım topluluk içi iletişimin güçlü olduğunu göstermektedir.

Kooperatifleşme sürecine uzun süreli ve aktif bir desteklerinin olmaması, ekonomik olarak kuruluş masrafı, mutfak araç/gereçleri, hammadde temini, tanıtım için web sitesi domain satın alma, broşür basılması gibi ihtiyaçlar için nereden ve nasıl uzun süreli bir destek alabileceklerinin netlik kazanmaması, komitede yer alan T.C. vatandaşı sayısının kooperatif kurucu ortağı olmaya yetmemesi (en az 7 T.C. vatandaşı) ve tüzel kişilik kazanma konusundaki irade eksikliği olduğu görülmüştür. Ayrıca mevcut durumda üretim alanları ve satış kanalları bulunmadığı, sadece bir kerelik deri çanta üretimi yapıp satışını gerçekleştirdikleri öğrenilmiş ancak asıl çalışmak istedikleri alan mutfak olduğunu beyan etmişlerdir. Belirtilen durumlar, Havva Kadın Komitesinin kooperatifleşme sürecindeki dezavantajları olarak ihtiyaç analizi sürecinde tespit edilmiştir.

Havva Kadın Komitesi henüz kooperatifleşme sürecine resmi olarak girmese de ihtiyacı olan desteği bulup kurulduğu takdirde insan kaynağı ve yetkinlikleri açısından potansiyeli olan bir yapı olarak görülebilir. İhtiyaç analizi sırasında kendileri de yapmayı amaçladıkları işleri resmileştirmek için tüzel kişilik kazanmak

istediklerini ve bunu da kooperatif üzerinden yapmayı amaçladıklarını sıklıkla vurgulamışlardır. İnişiyatifte yer alan kadınların ihtiyaç listesi hazırlamış olmalarına rağmen üretim konusunda netleşmemiş olmaları, kooperatif kurulursa hangi alanda ne tür ürünler ile ne tip bir üretim yapacakları konusunda yaşadıkları belirsizlikler ihtiyaç analizinin sağlıklı bir sonuç vermesini engellemektedir. Ayrıca kooperatif kurmak için gerekli olan sermaye ve kuruluş masraflarının karşılanması komite üyeleri tarafından istenmediği ve komite içinde görüş ayrılıklarına yol açtığı da gözlemlenmiştir.

Havva Kadın Komitesinin en temel ihtiyaçları kooperatifçilik konusunda (mali, idari yükümlülükler, organizasyon yapısı, kuruluş işlemleri vb.) bilgilerinin ve farkındalıklarının artırılması, sermaye ve masrafların bulunması konusunda irade birliğine varmak olarak tespit edilmiştir.

5.2.8 Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İnişiyatifi

Urla Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İnişiyatifi, Türk Kızılay'ı Urla Merkezindeki yararlanıcıların bir araya gelerek oluşturduğu bir inişiyatiftir. 2015 yılından bu yana özellikle engelliler için çeşitli projeler üreten inişiyatifin aktif 9 üyesi bulunurken, Kızılay yararlanıcısı da aralıklarla inişiyatifte destek olmaktadır. İnişiyatifin aktif üyelerinin tamamı T.C. vatandaşı iken, zaman zaman bazı üretim faaliyetlerinde geçici koruma altındaki göçmenler de yer almaktadır. Henüz tüzel kişiliği bulunmayan inişiyatifin temel amacı, engelli çocukları olan ebeveynlerin, mevcut durumda anneler, bir arada katma değerli ürünler üretmek istemektedirler. Proje tamamlanmadan önce inişiyatif kooperatif kurmaya karar vermiştir. Kuruluş işlemlerine başlamışlardır.

Urla Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İnişiyatifi üyelerinin bir arada ürettiği çeşitli ürünler bulunsa da henüz bir inişiyatif olduğu için detaylı bir üretim planlaması bulunmamaktadır. İnişiyatif tüzel kişilik kazanarak bir kooperatife dönüştüğünde nihai bir üretim planlaması oluşturulması planlanmaktadır. İnişiyatif üyeleri bireysel olarak çeşitli ürünler üretip satmaktadır. Bunun yanında Kızılay bünyesinde, ihtiyaç duyulduğu zamanlarda bir araya gelip inişiyatif olarak üretim de yapmaktadırlar.

Katılımcılardan elde edilen bilgilere göre Urla Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İnişiyatifi'nin kooperatif olduktan sonra ve mevcuttaki ürün gamında aşağıdaki ürünler bulunmaktadır.

Kurutulmuş meyve ve sebze	Makrome
Mantı	File çanta, perde
Erişte, tarhana, reçel	Küpe, kolye
Tatlı	Nikah şekeri
Sipariş üzerine sıcak yemek (aşure, pilav, çeşitli yöresel yemekler)	

Urla Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İnişiyatifi resmi kooperatif kurulum işlemlerini tamamladıktan sonra kooperatifin mali ve idari yönetimine dair çalışmalarına başlayacaktır. Bu süreçte yönlendirmeye, güçlendirilmeye ve danışmanlık ihtiyacı ortaya çıkması tahmin edilmektedir. İnişiyatif üyelerinin her ne kadar uzun süredir birlikte çalışma ve üretme deneyimi olsa da kooperatif kurulduğunda üretim

aşamalarındaki yönetim süreçleri, iş bölümü, ürün tedarigi, emek bölüşümü süreçlerinde desteklenmesi gerekebilir. İnisyatif üyelerinin görev ve yetkileri tanımlanmamış, yönetim süreçleri ile alakalı herhangi bir birim veya bileşen oluşturulmamıştır. Dolayısıyla bu birimler veya bileşenler arası iletişim kanalları da tanımlı değildir. Kooperatif kurulduktan sonra ortaklar ve faydalanıcılar arasında iş bölümü yapılması, kooperatife uygun iletişim araç ve yöntemlerinin tanımlanması gerekmektedir. İnisyatifin bu konularda güçlendirilmesi kooperatifleşme süreçlerinde sağlıklı bir yapı kurmalarını destekleyecektir.

5.2.9 Kulu Kadın İnisyatifi

Kulu Kadın İnisyatifi Konya'nın kulu ilçesinde yaşayan yerel topluluk mensubu, geçici koruma statüsünde ve uluslararası koruma statüsünde yer alan üretici kadınların ekonomik yaşama dahil olması, ürettiklerini kurumsal kimlik çatısı altında ticari faaliyete geçirmeleri, sosyal yaşama dahil olmaları, sosyal uyumun sağlanması, kaynaşılması, geçim kaynaklarına erişimini ve istihdama dahilietini sağlamak amacıyla oluşturulmuştur.

İhtiyaç analizi kapsamında Kulu Kadın İnisyatifi'nin genel işleyişi ve organizasyonel yapısının ihtiyacı anlayabilmek adına kooperatif yerinde ziyaret edilerek yüz yüze bir GZTF çalışması gerçekleştirilmiştir.

Kulu Kadın İnisyatifi daha önce ticaretle uğraşmamış kadınlardan oluştuğu için satış-pazarlama alanına yönelik hiçbir deneyimi bulunmamaktadır. Söz konusu ekip evde bireysel üretim gerçekleştirmiş olup resmi olarak ticari faaliyette daha önce bulunmamıştır. Bu doğrultuda satış-pazarlama faaliyetlerine yönelik ciddi desteğe ihtiyacı bulunmaktadır.

Kulu Kadın İnisyatifi yerelde hane içi üretim gerçekleştiren yerelde yaşayan kadınlara ulaşma konusunda hiçbir sorun yaşamayacağı öngörülmektedir. Bu doğrultuda ilk aşamada iletişime geçilen ve inisyatife katkı sağlayabilecek kadınlar göz önünde bulundurulduğunda aşağıda yer alan ürünler doğrultusunda ürün yelpazelerini oluşturmaları beklenmektedir.

Reçel çeşitleri	Çeşitli hamur işleri
Mantı	El dokuması kilim
Erişte	El dokuması patik, hırka vb.
Humus	Dikiş nakış ürünleri
Pestil	El işçiliği bez bebekler
Pekmez	Çeşitli el işi materyaller
Börek çeşitleri	Süt, peynir çeşitleri

Söz konusu ürünlerin yelpazesinin genişliği inisyatifte yer alan kadınlara belirtilmiş ve planlamalarını daha dar bir ürün gamı oluşturarak yapmaları Genç İş Kooperatif uzmanları tarafından salık verilmiştir. İhtiyaç analizi görüşmelerinde: satış pazarlama faaliyetleri, yönetim ihtiyaçları, iletişim ihtiyaçları gibi alanlara yönelik soru listeleri üzerinden ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik yüz yüze görüşmeler yapılmış, detaylar

raporlaştırılmıştır.

Kulu Kadın İnisyatifi 6 girişimci kadın tarafından örgütlenmeye çalışmaktadır. Bu 6 kadın iletişimlerini telefonla ve whatsapp ile sağlamaktadır. Aynı bir iletişim kanalı henüz ihtiyaç olarak karşısına çıkmamıştır. Yönetimsel olarak bir görev paylaşımı yapılmamıştır. İlk amaçları üretici kadınlara ulaşmak ve inisiyatifi güçlendirmek. Bu doğrultuda her kadın ortaya çıkan her işi eşit olarak paylaşarak çalışmalarını devam ettirmektedir.

Kulu Kadın İnisyatifi henüz nasıl bir tüzel kişilik ve organizasyon yapısıyla yola devam edeceğine karar verememiştir, ancak yüz yüze sıcak satış yapabilecekleri bir satış noktasını hayata geçirmeyi hedeflemektedir. Bu konuda kendilerine destek olabilecek kişiler olduğunu da belirtmişlerdir. Kulu Kadın İnisyatifi talep ettiği ekipmanlar aracılığıyla sıcak satış noktalarının kapasitelerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Söz konusu talep edilen ekipmanlara ek olarak açmayı planladıkları satış mağazasının diğer ekipmanlarını başlıklarla ve kendi imkanlarıyla mutlak suretle temin etmelidir.

Yukarıda belirtilen konu başlıklarındaki ihtiyaç analizleri durum değerlendirmeleri neticesinde Kulu Kadın İnisyatifi'nin yerelde güçlü bir ağının olduğu, özellikle hem yerel topluluğa mensup hem de uluslararası koruma statüsü ve geçici koruma statüsüne mensup üretici kadınlara erişim noktasında sorun yaşamayacağı görülmektedir. Fakat bu topluluğun ticari faaliyette bulunma noktasında geçmişinde pek deneyimi bulunmamaktadır. Bu da ciddi bir risk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda aşağıda belirtilen konu başlıklarında eğitim ve danışmanlık hizmeti almaya ihtiyacı oldukları gözlemlenmiştir.

Temel Kooperatifçilik

Kooperatifleşme Süreçleri

Satış ve Pazarlama

İnisyatifte yer alan öncü 6 girişimci kadın ile yapılan istişareler neticesinde yola üretim ve pazarlama kooperatif türü ile yola çıkmaları ve anasözleşmelerine üretimi de ekleyerek ilerlemeleri işlerini kolaylaştırabileceği noktasında Genç İş Kooperatif uzmanlarınca salık verilmiştir. İlk aşamada daha küçük ve yetkinlikleri kooperatifçiliğe yatkın kişilerle ve uluslararası koruma statüsü ve geçici koruma statüsünde yer alan kadınlara kolay ulaşılabilir kişilerle yola çıkılmasının daha hızlı aksiyon alabilecekleri konusunda ortaklaşmıştır.

5.2.10 Battalgazi'nin Kalbi Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi

S.S. Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Kooperatifi, Battalgazi Belediyesi tarafından 2019 yılında Malatya'nın Battalgazi ilçesinde yaşayan yerel topluluk mensubu kadınlar, geçici koruma statüsü ve uluslararası koruma statüsünde yer alan kadınların geçim kaynaklarına erişimini ve istihdama dahilietini sağlamak amacıyla S.S. Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Kooperatifi kurulmuştur.

S.S. Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Kooperatifi'nin genel işleyişi ve organizasyonel yapısının ihtiyacını anlayabilmek adına yüz yüze yapılan GZTF çalışması gerçekleştirilmiştir. S.S. Battalgazinin Kalbi Kadın

Girişimi Kooperatifi belediye destekli kurulmuş bir kooperatif olduğu için satış-pazarlama alanında daha önce 15 yıllık deneyim kazanmış belediyeden bir gönüllü personel tarafından danışmanlık hizmetiyle desteklenmektedir. Söz konusu danışman uzman görüşüyle satış ve pazarlama stratejilerini belirlemekte ve satış kanallarını kooperatife kazandırmaktadır. Kooperatif ortakları ve yararlanıcıları bu organizasyon şemasını bu şekilde onaylamaktadır.

S.S. Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Kooperatifi Malatya'nın yerel özelliklerini yansıtan ürünlere katma değer katarak ürettikleri ürünler sayesinde hem Malatya'nın tanıtımını gerçekleştirmeyi hedeflemekte hem de Malatya'nın yerel ürünlerini tüketmek isteyen hedef kitleye hitap etmeyi amaçlamaktadırlar. Aşağıda belirtilen ürünlerin bir kısmı bizzat kooperatif yararlanıcıları tarafından üretilirken bir kısmı da yerel üreticilerden temin edilmektedir.

Biber salçası	Kurutmalık çeşitleri
Nohut	Kahvaltılık ürünler
Dut pekmezi, üzüm pekmezi	Bakliyat ve kuru gıdalar
Elma sirkisi	Salça ve soslar
Erik ekşisi, nar ekşisi	Yöresel ürünler
Fasulye kuruşu	Çeşitli kayısı ürünleri
Kuru siyah üzüm	Günlük, tabldot sıcak yemek
Kuşburnu	Sebzeli erişte
Un tarhanası	

İhtiyaç analizi görüşmelerinde: satış pazarlama faaliyetleri, yönetim ihtiyaçları, iletişim ihtiyaçlarına yönelik soru listeleri üzerinden ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik yüz yüze görüşmeler yapılmış, detaylar raporlaştırılmıştır.

S.S. Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Kooperatifi 2020 yılı 2. yarısından sonra yapılanmaya gitmiş ve yeni yönetim-denetim kurulu ile yeni bir yönetim yapısı oluşturmuş. Bu yapı içerisinde kooperatif ortakları resmi prosedürleri, dış ilişkileri, üretim ve organizasyonu koordine ederken, belediye tarafından görevlendirilen gönüllü uzman danışman satış-pazarlama ve markalaşma çalışmaları konusunda iş bölümü gerçekleştirilmiş.

Satış-Pazarlama stratejisi tamamen uzman danışman tarafından yürütülürken diğer süreçler tüm ortaklar ve yararlanıcılarla birlikte karar alınarak organize edilmektedir.

İç iletişim konusunda basit düzeyde iletişim sağlanmakta. Whatsapp üzerinden ve telefonla iletişim sağlanmaktadır. Dış iletişim konusunda ise kooperatif ortakları tarafından takip edilmektedir. Sosyal medya, web sitesi ve telefon ile dış iletişim organize edilmektedir.

S.S. Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Kooperatifi belediye desteğiyle kurulan bir kooperatif olmanın

avantajını organizasyon, yönetim, satış-pazarlama stratejileriyle görülmektedir. Aynı zamanda elde ettikleri gelir daha çok yararlanıcıların ücretleri için ve mevcut kapasitelerini geliştirmek için kullanılmaktadır. Mevcut ekipmanları artan yeni yararlanıcı taleplerini ve genişleyen pazarları için arz kapasitesine yetmemektedir. Proje kapsamında talep ettikleri ekipmanlarla üretim kapasitelerini arttırarak daha fazla yerel topluluk ve koruma statüsündeki topluluk mensuplarına erişme fırsatı yakalayacaklardır.

Yukarıda belirtilen konu başlıklarındaki ihtiyaç analizleri durum değerlendirmeleri neticesinde S.S. Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Kooperatifi'nin kooperatifçilik bilgisinin temel düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca söz konusu kooperatifin ortaklarının kooperatifçilik mevzuatı, hukuki yapısıyla ve mali idari yönetimle ilgili eksikleri olduğu gözlemlenmiştir. Satış-Pazarlamaya dair ve iş bölümüne dair organizasyonel yapıları kendilerine özgü bir sisteme oturtulduğu gözlemlenmiştir.

Bu doğrultuda aşağıda belirtilen konu başlıklarında eğitim ve danışmanlık hizmeti almaya ihtiyacı oldukları gözlemlenmiştir.

- Temel Kooperatifçilik
- Mali İdare
- Hukuki Boyut

Tespit edilen ihtiyaçlara yönelik olarak eğitimler ve mentorluk, danışmanlık çalışmaları gerçekleştirilmiş, kooperatif ortaklarının bilgi seviyesinin ve farkındalığının artırılması hedeflenmiştir.

5.3.1 Kapasite Geliştirme Eğitimleri

Kooperatiflere yapılan ihtiyaç analizi çalışması sonuçlarına göre Kooperatif ve inisiyatiflerin tümüne 3 oturum şeklinde, çevrimiçi Kooperatifçilik eğitimleri verilmiştir. Her kooperatifin ve inisiyatifin kooperatifçilik anlamındaki bilgi eksiği veya ihtiyaçları farklı alanlarda olduğu için eğitimler kooperatif ve inisiyatifin talepleri de göz önünde bulundurularak şekillendirilmiştir.

Eğitimlerin şekillendirildiği genel başlıklar aşağıdaki gibidir.

Tablo 15: Temel Kooperatifçilik Eğitim Başlıkları

1-Temel Kooperatifçilik	<p>*Kooperatif nedir?</p> <p>Kelimenin anlamı, anlamdaşları ve kökeni hakkında bilgiler verilmektedir.</p> <p>*Temel kavramlar</p> <p>Kooperatifçilik ile ilgili dünya genelindeki kavramlar anlatılmaktadır.</p> <p>*Kooperatiflerin 7 evrensel ilkesi ve kooperatiflerin değerleri nelerdir?</p> <p>Uluslararası kabul edilen ilkeler ve değerlerin anlamları paylaşılmaktadır.</p> <p>*Kooperatifler ile Ticari Şirketler arasındaki farklar nelerdir?</p> <p>Kooperatifler ve Ticari Şirketler arasındaki farklar kanuni ve pratik uygulama örnekleri ile anlatılmaktadır.</p> <p>*Sosyal Kooperatif nedir?</p> <p>Sosyal Kooperatifçilik kavramının anlamı ve dünya örnekleri verilerek anlatılmaktadır.</p>	<p>- S.S. Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi</p> <p>- S.S. Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi</p> <p>- S.S. Hemdem Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi</p> <p>- Urla Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam İniyatifi</p> <p>- S.S. Bir Dünya Üreten Kadın Girişimi Üretim İşletme Kooperatifi</p> <p>- Kulu Kadın İniyatifi</p> <p>- S.S. Hatay Altınözü Zeytin Emeği Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi</p> <p>- S.S. Yesemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi</p> <p>- S.S. Kadın Emeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi</p> <p>- Havva Kadın Komitesi</p>
-------------------------	---	---

2- Hukuki Boyut ve Mali Kavramlar	<p>*Mevzuat ve Anasözleşme</p> <p>Kooperatifçilik kanunu ve ilgili kanunlar, mevzuat ile Kooperatif ana sözleşmeleri anlatılmaktadır.</p> <p>*Kooperatiflerde ortaklık sıfatı</p> <p>Ortaklık şartları ve ortaklığın ne demek olduğu, hak ve sorumluluklar üzerinden anlatılmaktadır.</p> <p>*Kooperatif Organları</p> <p>Kooperatiflerde Genel Kurul, Yönetim Kurulu ve Denetim kurulu kavramları, görev ve sorumlulukları anlatılmaktadır.</p> <p>* Üretim ve Bölüşüm</p> <p>Kooperatiflerde üretim ve bölüşüm kavramları anlamları ve uygulama örnekleri anlatılmaktadır.</p> <p>* Kooperatiflerde Muhasebe</p> <p>Kooperatif işleyişinde vergilendirme, ön muhasebe ve muhasebe kavramları ve işleyişi anlatılmaktadır.</p>	<p>- S.S. Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi</p> <p>- S.S. Hemdem Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi</p> <p>- Urla Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam İnisyatifi</p> <p>- S.S. Bir Dünya Üreten Kadın Girişimi Üretim İşletme Kooperatifi</p> <p>- Kulu Kadın İnisyatifi</p> <p>- S.S. Hatay Altınözü Zeytin Emeği Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi</p> <p>- S.S. Yesemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi</p> <p>- S.S. Kadın Emeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi</p> <p>- Havva Kadın Komitesi</p>
-----------------------------------	---	--

<p>3-Satış-Pazarlama & İş Geliştirme</p>	<p>*Temel kavramlar</p> <p>Satış ve Pazarlama ne demek, kavramlar arasındaki farklar anlatılıyor.</p> <p>*Satış/Pazarlama- Planlama</p> <p>Satış ve pazarlama uygulamaları, uygulama döngüleri ve satış-pazarlama planında dikkat edilmesi gerekenler anlatılıyor.</p> <p>* İş Geliştirme</p> <p>İş geliştirme kavramı ve anlamı ile kurumlarda vizyon, misyon ve hedef belirleme anlatılıyor.</p>	<p>- S.S. Hemdem Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi</p> <p>- S.S. Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi</p> <p>- S.S. Hatay Altınözü Zeytin Emeği Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi</p> <p>- S.S. Yesemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi</p> <p>- S.S. Kadın Emeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi</p>
<p>4-Kooperatif Kuruluş Süreçleri</p>	<p>* Kuruluş Süreçleri</p> <p>Kooperatif kurmak için gerekli adımlar ve resmi aşamalar adım adım anlatılıyor</p>	<p>- Kulu Kadın İnişiyatifi</p> <p>- Havva Kadın Komitesi</p>

Kapasite Geliştirme Eğitim konularında kooperatif ve inisiyatifler bazında bazı farklılıklar bulunmakla beraber tüm kooperatifler ve inisiyatifler Temel Kooperatifçilik, Kooperatiflerde Mali ve Hukuki Boyut eğitimlerini tamamlamışlardır. Yapılan ihtiyaç analizi ve yerinde izleme sonuçlarına göre hali hazırda kooperatifleşmemiş olan inisiyatiflere Kooperatif Kuruluş Süreçleri Eğitimi verilerek kuruluş süreçleri desteklenmiş ve mentorluk kapsamında kuruluş işlemleri konusunda danışmanlık hizmeti de verilmiştir.

Tüm kooperatiflerin belirlenen eğitimlere ihtiyacı olduğu eğitim esnasında ve sonrasında yapılan görüşmelerde, ön test ve son test uygulamalarında ve katılımcıların aktarımlarında net biçimde ortaya çıkmaktadır. Özellikle katılımcılar ile yapılan yüz yüze görüşmelerde, eğitimlerin mevcut kooperatif uygulamaları ve işleyişleri ile örtüşen bir yöntem ve örneklerle verilmesini verimli ve faydalı bulduklarını belirtmişlerdi.

5.3.2 Eğitim Değerlendirme

2021 Ekim (üçüncü çeyrek)- Kasım (üçüncü çeyrek) aylarında çevrimiçi yöntemle, 10 kooperatif/ inisiyatifle (toplam 30 eğitim) gerçekleştirilen, eğitimler öncesinde 'ihtiyaç analizi' çalışmaları sonucunda önerilen 3 ana eğitim başlığını (Temel Kooperatifçilik, Kooperatiflerde Hukuki Boyut ve Mali Kapsam, İş Geliştirme) eğitim içeriklerini, eğitimcileri ve faydalanıcıların öğrenme çıktılarını değerlendirmek amacıyla 'Eğitim Değerlendirme Formu' (çevrimiçi) tasarlanmıştır.

Anket vasıtasıyla aşağıda belirtilen başlıklarda yanıtlar, anonim bağlamda, talep edilerek katılımcıların rahat şekilde değerlendirme yapabilmelerine olanak sağlanmıştır.

- Kimlik belgesinde yazdığı şekliyle statü
- Cinsiyet
- Yaş aralığı
- Eğitim durumu
- Eğitimlere hangi kooperatif/işletme veya inisiyatif/girişim adına katılım sağlandığı
- Kooperatife/inisiyatife bağlanma çeşidi
- Katılım sağlanan eğitimler ve sayıları
 1. Eğitimden ve eğitimcilerden genel olarak memnuniyet durumu
 2. Eğitimcilerle olan iletişim durumu
 3. Eğitimcilerin konulara hakimiyeti
 4. Eğitim içeriğinin anlaşılabilirliği
 5. Eğitim içeriğinin zenginliği
 6. Eğitim alınan konularda genel farkındalık ve bilgi seviyesi
- Eğitimler öncesinde/sonunda 'temel kooperatifçilik' konularında bilgi sahipliği durumu
- Eğitimler öncesinde/sonunda 'kooperatiflerde hukuki boyut ve mali kapsam' konularında bilgi sahipliği durumu
- Eğitimler öncesinde/sonunda 'iş geliştirme ve satış-pazarlama' konularında bilgi sahipliği durumu

Türkçe ve Arapça dillerinde hazırlanan ilgili değerlendirme formları 2021 Kasım ayın son haftası 10 işletmenin eğitim faydalanıcıları tarafından, çevrimiçi yöntemle, yanıtlanmıştır. İki farklı formdan gelen veri setleri birleştirilmiş ve kısaca değerlendirilmiştir. 97 eğitim faydalanıcısı anketi yanıtlamıştır.

Tablo 16. Kooperatif / inisiyatiflere göre 'Eğitim Değerlendirme' formlarının yanıtlanma durumu	Toplam	Yüzde (%)
Altınözü Zeytin Emeği Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	4	4,12%
Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Kooperatifi	6	6,19%
Bir Dünya Üreten Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	11	11,34%
Havva Kadın Komitesi	11	11,34%
HEMDEM Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	19	19,59%
Kadın Emeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	5	5,15%
Kulu Kadın İnişiyatifi	11	11,34%
Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	16	16,49%
Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İnişiyatifi	11	11,34%
Yesemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	3	3,09%
Genel Toplam	97	100,00%

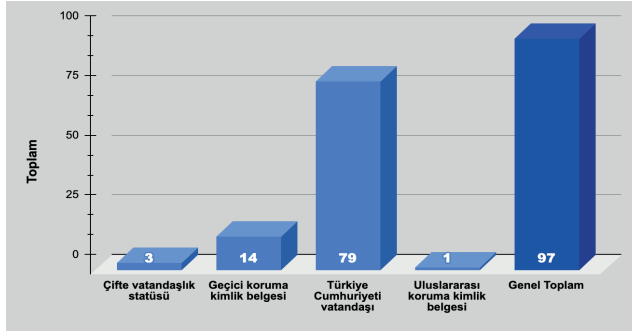
Faydalanıcı profili

Kimlik statü durumu

Tablo 17: Kimlik belgesinde yazdığı şekliyle statü durumu	Toplam	Yüzde (%)
Çifte vatandaşlık statüsü	3	3,09%
Geçici koruma kimlik belgesi	14	14,43%
Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı	79	81,44%
Uluslararası koruma kimlik belgesi	1	1,03%
Genel Toplam	97	100,00%

Eğitim faydalanıcılarının kimlik belgelerinde yazdığı şekliyle statü durumlarına verdikleri yanıtlar incelendiğinde 97 kişinin toplamda %18,56'sının çifte vatandaşlık, geçici koruma veya uluslararası koruma statülerinde bununla birlikte %81,44'ünün de T.C vatandaşı olduğu görülmektedir.

Grafik 4: Kimlik belgesinde yazdığı şekliyle statü durumu

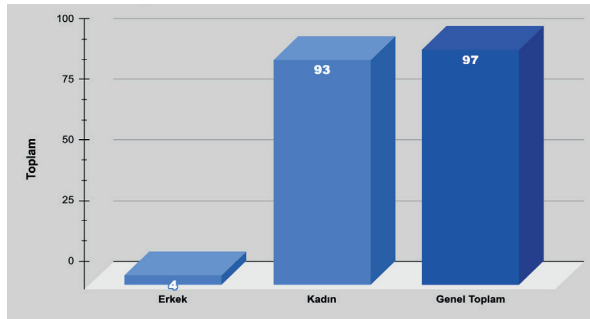

Cinsiyet

Destek programına rehberinde kriter olarak belirtilen “Kuruluştaki toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınların ekonomik ve sosyal yaşama katılımını güçlendirmeye yönelik hedefleri, faaliyetleri durumu.” özelinde değerlendirilen başvurular sonucu öne çıkan kooperatiflerde/inisiyatiflerde cinsiyet dağılımına baktığımızda %95,88’inin kadın ve küçük bir yüzdesinin; %4,12 erkek cinsiyetinde olduğu görülmektedir.

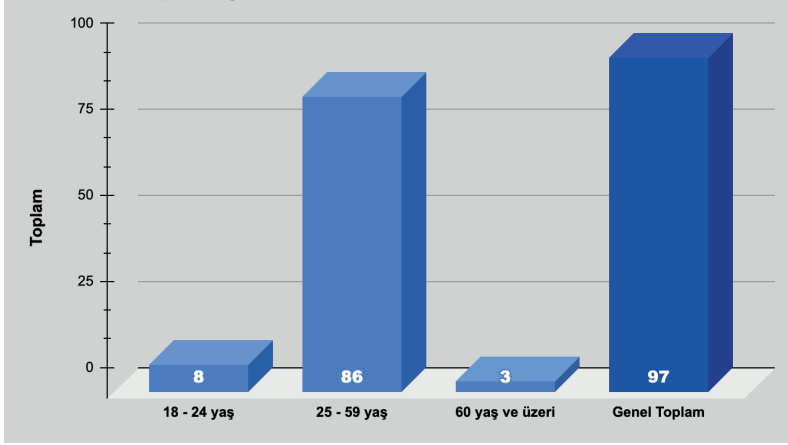
Tablo 18: Cinsiyet durumu	Toplam	Yüzde (%)
Erkek	4	4,12%
Kadın	93	95,88%
Genel Toplam	97	100,00%

Grafik 5: Cinsiyet

Yaş aralığı

Grafik 6: Yaş aralığı

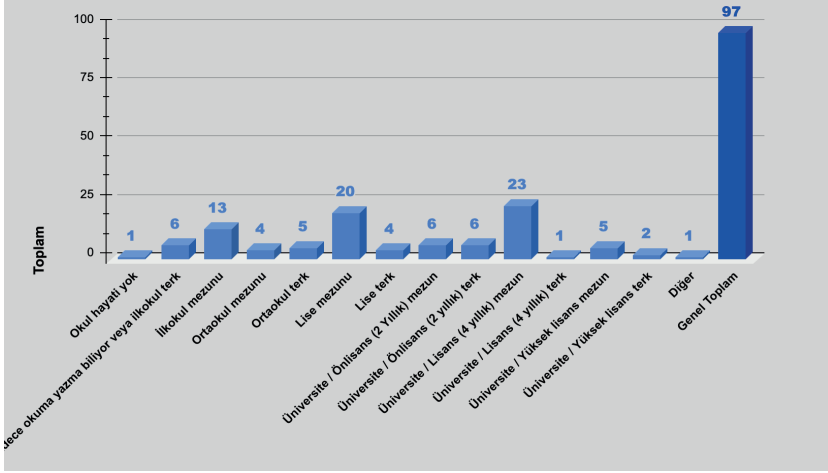
Tablo 19: Yaş aralığı durumu	Toplam	Yüzde (%)
18- 24 yaş	8	8,25%
25- 59 yaş	86	88,66%
60 yaş ve üzeri	3	3,09%
Genel Toplam	97	100,00%

Eğitim faydalanıcılarının toplamda %11,3'ünün 18- 24 yaş aralığıyla ve %3,09'unun da 60 yaş ve üzeri yaşta olduğu; %88,6'sının da 25- 59 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Değerlendirmeye katılan eğitim faydalanıcılarının önemli bir kısmının orta yaş aralığında olduğu tespit edilebilir.

Eğitim

Eğitim değerlendirme katılımcılarının, ön lisans, lisans ve yüksek lisans mezun/terk eğitim seviyelerinin toplamı %44,3 olarak belirirken; %20,62 ile sadece okuma yazma bilen, ilköğretim veya ilköğretim mezunlarını oluşturmaktadır. Eğitim değerlendirme katılımcılarının örgün eğitim derecelerinin görece yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

Grafik 7: Eğitim

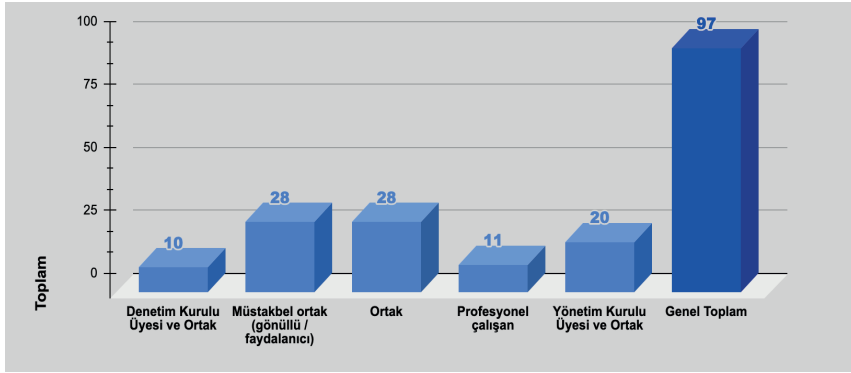
Tablo 20: Eğitim	Toplam	Yüzde (%)
Okul hayati yok	1	1,03%
Sadece okuma yazma biliyor veya ilkokul terk	6	6,19%
İlkokul mezunu	13	13,40%
Ortaokul mezunu	4	4,12%
Ortaokul terk	5	5,15%
Lise mezunu	20	20,62%
Lise terk	4	4,12%
Üniversite / Önlisans (2 Yıllık) mezun	6	6,19%
Üniversite / Önlisans (2 yıllık) terk	6	6,19%
Üniversite / Lisans (4 yıllık) mezun	23	23,71%
Üniversite / Lisans (4 yıllık) terk	1	1,03%
Üniversite / Yüksek lisans mezun	5	5,15%
Üniversite / Yüksek lisans terk	2	2,06%
Diğer	1	1,03%
Genel Toplam	97	100,00%

Bulgular

Tablo 21: Kooperatife / inisiyatife bağlanma yöntemi	Toplam	Yüzde (%)
Denetim Kurulu Üyesi ve Ortak	10	10,31%
Müstakbel ortak (gönüllü / faydalanıcı)	28	28,87%
Ortak	28	28,87%
Profesyonel çalışan	11	11,34%
Yönetim Kurulu Üyesi ve Ortak	20	20,62%
Genel Toplam	97	100,00%

Eğitim değerlendirme katılımcılarının toplamda %57,74'ünün kooperatife ortak veya müstakbel ortak olduğu görülmekle birlikte %30,93'nün kooperatif yönetim organlarında üyelikleri bulunmaktadır.

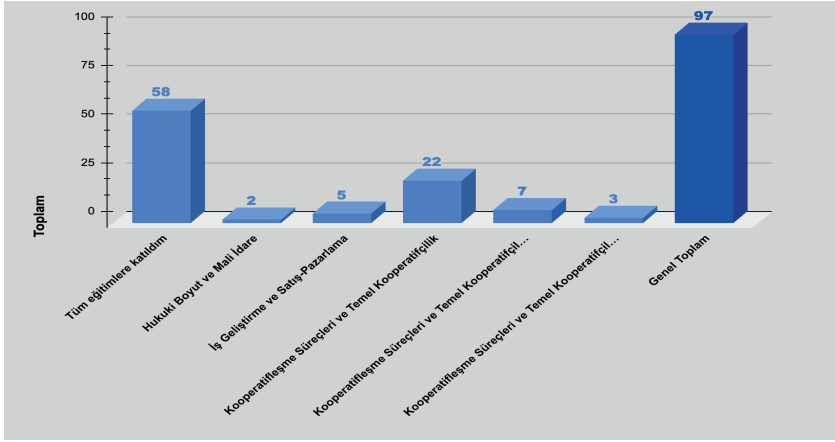
Grafik 8: Kooperatife/inisiyatife bağlanma yöntemi

Tablo 22: Kooperatifçilik eğitimlerine katılım durumu	Toplam	Yüzde (%)
Tüm eğitimlere katıldım	58	59,79%
Hukuki Boyut ve Mali İdare	2	2,06%
İş Geliştirme ve Satış-Pazarlama	5	5,15%
Kooperatifleşme Süreçleri ve Temel Kooperatifçilik	22	22,68%
Kooperatifleşme Süreçleri ve Temel Kooperatifçilik, Hukuki Boyut ve Mali İdare	7	7,22%
Kooperatifleşme Süreçleri ve Temel Kooperatifçilik, İş Geliştirme ve Satış-Pazarlama	3	3,09%
Genel Toplam	97	100,00%

Sadece bir eğitime katılanların oranı %7,3 iken; iki eğitime katılanların oranı %32,9; tüm eğitimlere katılanların oranı %59,8 olarak gerçekleşmiştir. Katılımcıların çevrimiçi form üzerinde sadece katıldıkları eğitimlerin değerlendirmelerini yapabilecekleri bir tasarım oluşturmaya dikkat edilmiştir.

Grafik 9: Kooperatifçilik eğitimlerine katılım durumu

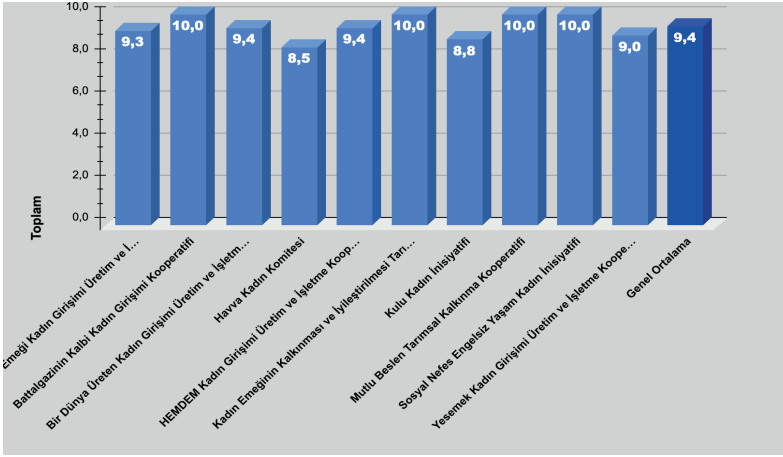

Form vasıtası ile eğitim faydalanıcılarından “Eğitimden ve eğitmenlerden genel olarak memnun kaldım” ifadesini 10 dereceli ölçekte “(1) Kesinlikle katılmıyorum (10) Kesinlikle katılıyorum” aralığında değerlendirmeleri istenmiştir.

Tablo 23: Eğitimden ve eğitmenlerden genel olarak memnun kalma durumu: “Eğitimden ve eğitmenlerden genel olarak memnun kaldım”	Ortalama
Altınöz Zeytin Emeği Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	9,3
Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Kooperatifi	10,0
Bir Dünya Üreten Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	9,4
Havva Kadın Komitesi	8,5
HEMDEM Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	9,4
Kadın Emeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	10,0
Kulu Kadın İnisyatifi	8,8
Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	10,0
Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İnisyatifi	10,0
Yesemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	9,0
Genel Ortalama	9,4

Eđitim ve eđitimlerden memnuniyet ortalamalarında en dűşűk puan ortalaması 8,5; en yűksek puan ortalaması 10,0 olarak kaydedilmiřtir. Anketeye katılan faydalanıcıların eđitim ve eđitimlerden memnun kaldığı sűylenebilir. Eđitimlerin yaygın űđrenme yöntemleriyle, katılımcı ve uygulamaya yűnelik tasarlanmasının eđitimin beklenen etkisini yűkselttiđi gűzlenmiřtir.

Grafik 10: Eğitimlerin iletişim kapasitesi durumu: "Eğitimler sorduğumuz sorulara tatmin edici cevaplar verdi"

Form vasıtası ile eğitim faydalanıcılarından "Eđitimler sorduğumuz sorulara tatmin edici cevaplar verdi" ifadesini 10 dereceli űlçekte "(1) Kesinlikle katılmıyorum (10) Kesinlikle katılıyorum" aralığında değerlendirmeleri istenmiştir.

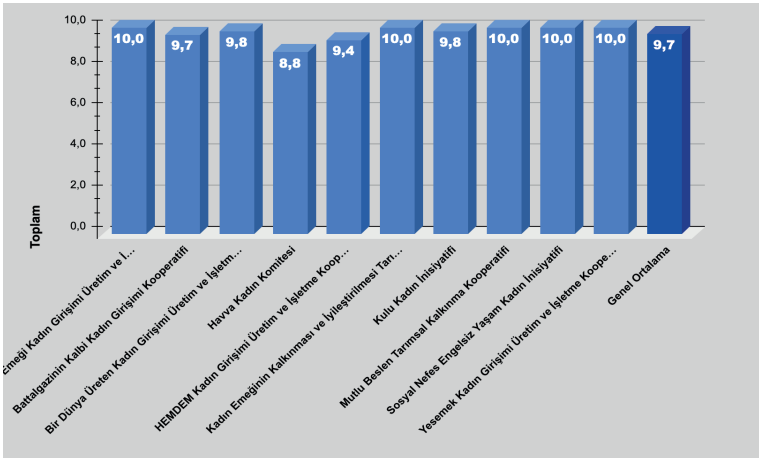
Form vasıtası ile eğitim faydalanıcılarından "Eđitim içeriği tatmin edici seviyedeydi" ifadesini 10 dereceli űlçekte "(1) Kesinlikle katılmıyorum (10) Kesinlikle katılıyorum" aralığında değerlendirmeleri istenmiştir.

Tablo 24: Eğitim içeriği durumu: "Eğitim içeriği tatmin edici seviyedeydi"	Ortalama
Altınűzű Zeytin Emeđi Kadın Giriřimi űretim ve İřletme Kooperatifi	10,0
Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Kooperatifi	9,7
Bir Dűnya űreten Kadın Giriřimi űretim ve İřletme Kooperatifi	9,8
Havva Kadın Komitesi	8,8
HEMDEM Kadın Giriřimi űretim ve İřletme Kooperatifi	9,4
Kadın Emeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	10,0
Kulu Kadın İnişiyatifi	9,8
Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	10,0

Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İnişiyatifi	10,0
Yesemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	10,0
Genel Ortalama	9,7

Eğitim içeriklerinin değerlendirildiği ifadeye gelen yanıtların ortalamalarında en düşük puan ortalaması 8,8; en yüksek puan ortalaması 10,0 olarak kaydedilmiştir. Gerçekleştirilmesi hedeflenen eğitimler öncesinde tüm işletmelerle yüz yüze gerçekleştirilen ‘ihtiyaç analizi’ çalışması çıktılarına göre özelleştirilen eğitim programlarının faydalı bulunduğu görülmektedir.

Grafik 11: Eğitim içeriği durumu- “Eğitim içeriği tatmin edici seviyedeydi”

Form vasıtası ile eğitim faydalancılarından “Katıldığınız eğitimler öncesinde/sonrasında “temel kooperatifçilik” konusunda ne kadar bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyorsunuz?” ifadelerini 10 dereceli ölçekte “(1) Kesinlikle katılmıyorum (10) Kesinlikle katılıyorum” aralığında değerlendirmeleri istenmiştir.

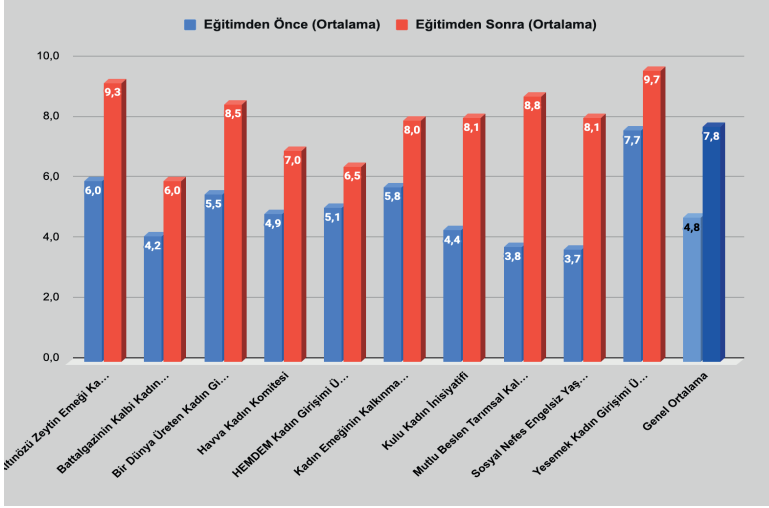
Tablo 25: “Katıldığınız eğitimler öncesinde/sonrasında “temel kooperatifçilik” konusunda ne kadar bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyorsunuz?”	Eğitimden önce (Ortalama)	Eğitimden sonra (Ortalama)	Değişim
Altınöz Zeytin Emeği Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	5,25	9,00	3,75
Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Kooperatifi	5,50	8,33	2,83
Bir Dünya Üreten Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	5,64	8,82	3,18
Havva Kadın Komitesi	6,18	8,36	2,18
HEMDEM Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	6,11	8,32	2,21

Kadın Emeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	5,40	7,80	2,40
Kulu Kadın İnisiyatifi	5,00	8,73	3,73
Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	3,63	9,06	5,44
Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İnisiyatifi	4,82	8,36	3,55
Yesemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	8,00	9,67	1,67
Genel Ortalama	5,33	8,60	3,27

Temel kooperatiflik konusunda eğitimden önceki bilgi seviyeleri ile sonraki seviyeleri arasında genel ortalamadaki fark (+) yönde 3,27 puan seviyesinde tespit edilmiştir. Kooperatliflere / inisiyatiflere göre ayrıştırıldığında en yüksek fark Mutlu Beslen Kooperatifi özelinde (+) yönde 5,44 puan seviyesinde; en düşük fark (+) yönde 2,18 puan seviyesinde Havva Kadın Komitesinde görülmektedir.

Form vasıtası ile eğitim faydalanıcılarından "Katıldığınız eğitimler öncesinde/sonrasında «kooperatliflerde hukuki boyut ve mali kapsam» konularında ne kadar bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyorsunuz?" ifadelerini 10 dereceli ölçekte "(1) Kesinlikle katılmıyorum (10) Kesinlikle katılıyorum" aralığında değerlendirmeleri istenmiştir.

Tablo 26: Katıldığınız eğitimler öncesinde/sonrasında 'kooperatliflerde hukuki boyut ve mali kapsam' konularında ne kadar bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyorsunuz?	Eğitimden Önce (Ortalama)	Eğitimden Sonra (Ortalama)	Değişim
Altınöz Zeytin Emeği Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	6,0	9,3	3,3
Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	4,2	6,0	1,8
Bir Dünya Üreten Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	5,5	8,5	3,0
Havva Kadın Komitesi	4,9	7,0	2,1
HEMDEM Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	5,1	6,5	1,4
Kadın Emeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	5,8	8,0	2,2
Kulu Kadın İnisiyatifi	4,4	8,1	3,7
Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	3,8	8,8	5,0
Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İnisiyatifi	3,7	8,1	4,4
Yesemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	7,7	9,7	2,0
Genel Ortalama	4,8	7,8	3,0

Grafik 12: Katıldığınız eğitimler öncesinde/sonrasında “kooperatiflerde hukuki boyut ve mali kapsam” konularında ne kadar bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyorsunuz?”

Kooperatiflerde hukuki boyut ve mali kapsam konularında eğitimden önceki bilgi seviyeleri ile sonraki seviyeleri arasında genel ortalamadaki fark (+) yönde 3,0 puan seviyesinde tespit edilmiştir. Kooperatiflere / inisiyatiflere göre ayrıştırıldığında en yüksek fark Mutlu Beslen Kooperatifi özelinde (+) yönde 5,00 puan seviyesinde; en düşük fark (+) yönde 2,1 puan seviyesinde Havva Kadın Komitesinde görülmektedir.

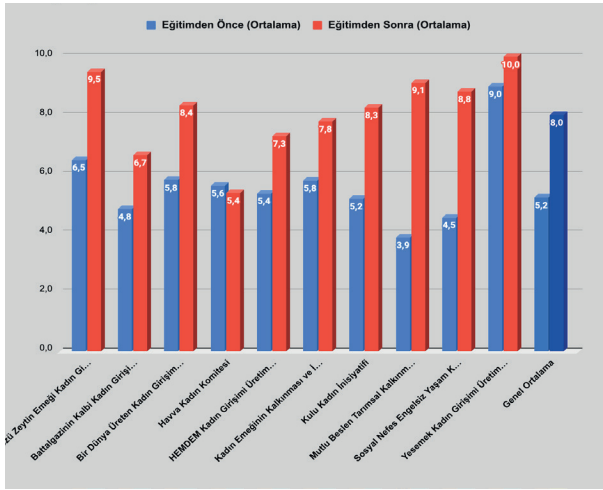
Form vasıtası ile eğitim faydalanıcılarından “Katıldığınız eğitimler öncesinde/sonrasında «iş geliştirme ve satış-pazarlama» konularında ne kadar bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyorsunuz?” ifadelerini 10 dereceli ölçekte “(1) Kesinlikle katılmıyorum (10) Kesinlikle katılıyorum” aralığında değerlendirmeleri istenmiştir.

Tablo 27: Katıldığınız eğitimler öncesinde/sonrasında ‘iş geliştirme ve satış-pazarlama’ konularında ne kadar bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyorsunuz?	Eğitmeden Önce (Ortalama)	Eğitmeden Sonra (Ortalama)	Değişim
Altınöz Zeytin Emeği Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	6,5	9,5	3,0
Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	4,8	6,7	1,8
Bir Dünya Üreten Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	5,8	8,4	2,5
Havva Kadın Komitesi	5,6	5,4	-0,2
HEMDEM Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	5,4	7,3	1,9
Kadın Emeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	5,8	7,8	2,0

Kulu Kadın İnişiyatifi	5,2	8,3	3,1
Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	3,9	9,1	5,3
Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İnişiyatifi	4,5	8,8	4,3
Yeşemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Koope- ratifi	9,0	10,0	1,0
Genel Ortalama	5,2	8,0	2,8

Kooperatiflerde iş geliştirme ve satış- pazarlama konularında eğitimden önceki bilgi seviyeleri ile sonraki seviyeleri arasında genel ortalamadaki fark (+) yönde 2,8 puan seviyesinde tespit edilmiştir. Kooperatiflere / inisiyatliflere göre ayrıştırıldığında en yüksek fark Mutlu Beslen Kooperatifi özelinde (+) yönde 5,3 puan seviyesinde gerçekleşmiştir. (-) yönde 0,2 puan seviyesinde Havva Kadın Komitesinde görülen negatif yönlü hareket normal şartlar altında beklenmeyen bir durumdur. Bu düşüşün sebebi Havva Kadın Komitesinden iki faydalancının katılmadıkları iş geliştirme ve satış- pazarlama kısmını ölçmeye yönelik ifadeleri boş bırakmak / işaretlememek yerine yanlış şekilde işaretlenmişlerdir. Bu da ilgili küçük sapmaya neden olmuştur.

Grifik 13: Katıldığınız eğitimler öncesinde/sonrasında “iş geliştirme ve satış-pazarlama” konularında ne kadar bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyorsunuz?”

5.4 Aynı Destek ve Malzeme Desteği

Kooperatiflere yönelik gerçekleştirilen ihtiyaç analizi çalışmaları ve kooperatiflerden alınan talepleri istinaden, kooperatif başına 60.000,00 Türk Lirasına kadar olan malzeme ve ekipmanlar Türk Kızılay satın alma usullerine göre alınarak ilgili kooperatiflere teslim edilmiştir.

5.5 Mentorluk ve Danışmanlık

“Kooperatif, Kooperatif Girişimi ve Sosyal Girişim Kapasite Geliştirme Projesi” kapsamında gerçekleştirilmiş olan mentorluk ve danışmanlık hizmeti faaliyetleri ile, yerelde sosyal uyumu ve ekonomik güçlenmeyi sağlamak için sosyo-ekonomik dayanışma modellerinden olan kooperatif, kooperatif girişimi ve sosyal girişimlerin desteklenmesi ve yararlanıcıların kapasitelerinin artırılması yoluyla ticari faaliyetlerin başlatılması için sürdürülebilir, gelir getirici bir modelin tasarımı hedeflenmiştir. Bu kapsamda belirlenen kooperatiflere ve inisiyatiflere kapasite geliştirme eğitimleri akabinde mentorluk ve danışmanlık oturumları gerçekleştirilmiştir.

Mentorluk ve danışmanlık oturumları; kooperatif ve inisiyatiflere verilen eğitimler sonucunda tespit edilen ihtiyaçlar, kooperatiflerin ve inisiyatiflerin talepleri ve proje hedeflerine göre belirlenmiştir. Mentorluk ve Danışmanlık oturumları koşullar uygun olduğu müddetçe 4 online 2 yüz yüze olarak toplamda 6 buluşma olarak planlanmış, kooperatif ve inisiyatiflerin ihtiyaçlarına, pandemi ve seyahat şartlarına göre birkaç değişiklik dışında planlandığı gibi tamamlanmıştır.

Tablo 16: Organizasyon bazlı (kooperatif/inisiyatif) uygulanan mentorluk/danışmanlıklar

Başvuran	Konu	Uygulama Şekli
S.S. Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi- Manisa	1) Proje kapsamında alınan ve alınacak malzemelerin kullanımı, kooperatifin bu doğrultuda amacı ve hedefinin belirlenmesi.	
	2) Kooperatiflerin mali süreçleri içerisinde giderler kaleminin detaylandırılması. Finans dengesi içindeki yerinin kavranması.	1) Yüz yüze
	3) Kooperatiflerin işleyişi, amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesi için yapılacak çalışmalarda yapılması gereken iş kalemlerinin kavranması.	2) Online 3) Online
	4) Kooperatiflerin işleyişi, amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesi için yapılacak iş kalemlerinin kavranması ve önceliklendirilmesi.	4) Online 5) Yüz yüze
	5) Kooperatifin proje desteği sonrası sürdürülebilirliğine yönelik gelecek süreçlerinin değerlendirilmesi.	6) Yüz yüze
	6) Proje desteği ile verilen makina/ekipmanların kooperatif süreçlerine etkisinin değerlendirilmesi.	

S.S. Battalgazinin Kalbi Kadın Girişimi Kooperatifi- Malatya	<p>1) Kooperatifin mevcut akışının değerlendirilmesi ve makine/teçhizat alımı sonrası planlanan iş akışı konularında mentorluk çalışması yapılması.</p> <p>2) Kooperatif ortağı kadınlarla hak temelli kooperatifçilik anlayışıyla ilgili çalışma yapılması.</p> <p>3) Kooperatif ortağı kadınlarla toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili çalışma gerçekleştirmek.</p> <p>4) Kooperatiflerin mali süreçleri içerisinde giderler kaleminin detaylandırılması. Finans dengesi içindeki yerinin kavranması.</p> <p>5) Kooperatiflerin işleyişi, amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesi için yapılacak çalışmalarda yapılması gereken iş kalemlerinin kavranması.</p> <p>6) Kooperatifi'nin mevcut Yönetim Kurulu'na, kooperatiflerde insan kaynağı planlaması, gelirin adil bölüşümü ve pozitif gelir gider farkı dağıtımı ile ilgili detaylı bilgi sağlanması.</p>	<p>1) Yüz yüze</p> <p>2) Online</p> <p>3) Online</p> <p>4) Yüz yüze</p> <p>5) Yüz yüze</p> <p>6) Online</p>
Hava Kadın Komitesi- İzmir	<p>1) Eğitimlerin sonucunda ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda ve iletilen talebe binaen kooperatifin mevcut akışının değerlendirilmesi.</p> <p>2) Kooperatif olma sürecinde yaşanan durumların değerlendirilmesi ve soru işareti olan alanların cevaplanması.</p> <p>3) Kooperatiflerin mali süreçleri içerisinde giderler kaleminin detaylandırılması. Finans dengesi içindeki yerinin kavranması.</p> <p>4) Kooperatiflerin işleyişi, amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesi için yapılacak çalışmalarda yapılması gereken iş kalemlerinin kavranması.</p> <p>5) Kooperatifleşme sürecinin netleştirilmesi.</p> <p>6) Kooperatifleşme sürecinin netleştirilmesi, bundan sonraki süreçteki planların görüşülmesi</p>	<p>1) Yüz yüze</p> <p>2) Online</p> <p>3) Yüz yüze</p> <p>4) Yüz yüze</p> <p>5) Online</p> <p>6) Online</p>

<p>S.S Hemdem Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi- İstanbul</p>	<p>1) Mentorluk süreci ile ilgili olarak detaylı bilgi verilmesi ve özellikle ihtiyaç duyulan noktaların ne olduğu ile ilgili karşılıklı mutabık kalınması.</p> <p>2) Kooperatif ortağı kadınlarla hak temelli kooperatifçilik anlayışıyla ilgili çalışma yapılması. Üretim bileşenleri ve iş bölümü üzerine tartışma yapılması ve gelirin adil bölüşümü ve pozitif gelir gider farkı dağıtımı ile ilgili detaylı bilgi sağlanması.</p> <p>3) Sosyal kooperatifçilik tanımı üzerine kısa bir tartışma sonrası Hemdem'in bu konuda nasıl bir konumda olduğunun değerlendirilmesi & Genç İş'i nin ürettiği iyi örnek uygulamaları olan Etik İlkeler Yönetmeliği' nin paylaşılması & Yönetişim araçları Slack ve Drive üzerinden yapılan çalışmaların örnek olarak gösterilmesi.</p> <p>4) Hedeflenen iş hacminin yüksek olmasından ötürü profesyonel çalışanlar tarafında sorumluluklar konusunda oluşmuş sıkışıklığın nasıl giderileceği hakkında tartışma yapılması & Üretim yapılan ve hizmet verilen alanlarda çalışmaya bağlı olarak oluşan gelir farkının yarattığı çatışma ortamının nasıl çözüleceğinin tartışılması.</p> <p>5) Yüksek maliyet ve düşük hacimden dolayı rekabet edilebilirliğin çok zor olması yüzünden alternatif gelir modellerinin oluşturulması & Gıda dışı alanlarda üretim yapılması & Sosyal medya yönetimi konusunda planlama yapılması.</p> <p>6) Tüketici kooperatifleri ile iş birliği ortamı yaratmak adına Beşiktaş Tüketim Kooperatifi ile online görüşme yapılarak Hemdem ile ortak proje geliştirme konusunda fikir alışverişi yapılması</p>	<p>1) Online</p> <p>2) Yüz yüze</p> <p>3) Online</p> <p>4) Yüz yüze</p> <p>5) Yüz yüze</p> <p>6) Online</p>
--	--	---

<p>S.S. Hatay Altınöz Zeytin Emeği Kadın Girişim Üretim ve İşletme Kooperatifi- Hatay (HAZEK)</p>	<p>1) Mentorluk süreci ile ilgili olarak detaylı bilgi verilmesi ve özellikle ihtiyaç duyulan noktaların ne olduğu ile ilgili karşılıklı mutabık kalınması.</p> <p>2) Kooperatif ortağı kadınlarla hak temelli kooperatifçilik anlayışıyla ilgili çalışma yapılması. Üretim bileşenleri ve iş bölümü üzerine tartışma yapılması ve gelirin adil bölüşümü ve pozitif gelir gider farkı dağıtımı ile ilgili detaylı bilgi sağlanması.</p> <p>3) Sosyal kooperatifçilik tanımı üzerine kısa bir tartışma sonrası HazeK'in bu konuda nasıl bir konumda olduğunun değerlendirilmesi & Genç İş'i nin ürettiği iyi örnek uygulamaları olan Etik İlkeler Yönetmeliği' nin paylaşılması & Yönetişim araçları Slack ve Drive üzerinden yapılan çalışmaların örnek olarak gösterilmesi.</p> <p>4) Online satışlarda lojistik açıdan yaşanan sıkıntılar konusunda ne tür iyileştirmeler yapılabileceğinin tartışılması & Ambalajlama ve etiketleme konusunda mevzuata uygunluk açısından gerekliliklerin aktarılması & B2B iş birliklerinin geliştirilmesi yönünde yol haritasının belirlenmesi</p> <p>5) Yeni üretim alanının ziyaret edilip aynı destekle alınan teçhizatların kullanımının gözlemlenmesi & Desteklerin üretime nasıl bir ivme/yarar sağladığının tartışılması & Sosyal medya yönetimi ve muhasebe programı kullanımı konusunda HazeK'in uygulamasının ne olduğu üzerine değerlendirme yapılması.</p> <p>6) Tüketici kooperatifleri ile iş birliği ortamı yaratmak adına Beşiktaş Tüketim Kooperatifi ile online görüşme yapılarak HazeK ile ortak proje geliştirme konusunda fikir alışverişi yapılması.</p>	<p>1) Yüz yüze</p> <p>2) Online</p> <p>3) Online</p> <p>4) Yüz yüze</p> <p>5) Yüz yüze</p> <p>6) Online</p>
---	---	---

<p>S.S. Yesemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi - Gaziantep</p>	<p>1) Mentorluk süreci ile ilgili olarak detaylı bilgi verilmesi ve özellikle ihtiyaç duyulan noktaların ne olduğu ile ilgili karşılıklı mutabık kalınması.</p> <p>2) Kooperatif ortağı kadınlarla hak temelli kooperatifçilik anlayışıyla ilgili çalışma yapılması. Üretim bileşenleri ve iş bölümü üzerine tartışma yapılması ve gelirin adil bölüşümü ve pozitif gelir gider farkı dağıtımı ile ilgili detaylı bilgi sağlanması.</p> <p>3) Sosyal kooperatifçilik tanımı üzerine kısa bir tartışma sonrası Yesemek 'in bu konuda nasıl bir konumda olduğunun ve Gaziantep'te bu konuda öncü kooperatif olma potansiyelinin değerlendirilmesi & Genç İş'i'nin ürettiği iyi örnek uygulamaları olan Etik İlkeler Yönetmeliği'nin paylaşılması & Yönetişim araçları Slack ve Drive üzerinden yapılan çalışmaların örnek olarak gösterilmesi.</p> <p>4) Henüz üretim başlamadığı için hedef kitle ve satış kanalları üzerine tartışma yapılması & Ambalajlama ve etiketleme konusunda mevzuata uygunluk açısından gerekliliklerin aktarılması & B2B iş birliklerinin geliştirilmesi yönünde yol haritasının belirlenmesi.</p> <p>5) Şu anki ortakların kooperatiften ve birbirinden beklentilerinin ne olduğu, ortaklaşan değerler ve hedeflerin ne olduğu, yeni ortak ihtiyacının olup olmadığı, üretim başladığında ne gibi konularda nasıl bir planlama ihtiyacı olduğu yönünde kapsamlı değerlendirmeler yapılması.</p> <p>6) Tüketici kooperatifleri ile iş birliği ortamı yaratmak adına Beşiktaş Tüketim Kooperatifi ile online görüşme yapılarak Yesemek ile ortak proje geliştirme konusunda fikir alışverişi yapılması.</p>	<p>1) Yüz yüze</p> <p>2) Online</p> <p>3) Online</p> <p>4) Yüz yüze</p> <p>5) Yüz yüze</p> <p>6) Online</p>
--	--	---

S.S Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam Kadın İniyatifi	<p>1)Katılımcıların kooperatif tüzel kişiliği hakkında bilgi sahibi olması,</p> <p>2)Katılımcıların kooperatif kuruluş sürecine hakim olmaları,</p> <p>3)Katılımcıların kooperatifin kuruluş işlemlerinde gerekli evraklar ve dokümanlar hakkında bilgi sahibi olması,</p> <p>4)Katılımcıların kooperatif kuruluş aşamasında dikkat edilmesi gereken hususlar hakkında bilgi sahibi olması,</p> <p>5)Katılımcıların, kooperatifin kuruluş süreci sonrası kısa dönemde (0-6 ay) ortaya çıkması muhtemel masraf ve gider kalemleri konusunda farkındalık oturumu yapılması,</p> <p>6)Kooperatifçilik konusunda deneyimli ve aynı zamanda Urla Sosyal Nefes Engelsiz Yaşam İniyatifinin kurmayı hedeflediği kooperatifin çalışma alanında deneyimli olan S.S. Tomurcuk Eğitim Kültür Dayanışma ve İşletme Kooperatifi, ile deneyim paylaşımı oturumu gerçekleştirildi.</p>	<p>1) Yüz yüze</p> <p>2) Online</p> <p>3) Online</p> <p>4) Yüz yüze</p> <p>5) Online</p> <p>6) Online</p>
S.S. Bir Dünya Üreten Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	<p>1)Bir Dünya Üreten Kooperatifi ortaklarının kooperatif yönetim süreci ile ilgili sorularını yanıtlamak,</p> <p>2)Bir Dünya Üreten Kooperatifi ortaklarının kooperatif organizasyon yapısı ve yönetim süreci ile ilgili oturumun gerçekleştirilmesi,</p> <p>3) Bir Dünya Üreten Kooperatifi ortaklarının kooperatif iş alanları tablosunun oluşturulması ve konu hakkında ortakların ve faydalanıcıların eşit ve hakkaniyetli görev dağılımı yapabilme farkındalığının oluşturulması,</p> <p>4) Canvas İş Modeli çalışması yapılması,</p>	<p>1) Yüz yüze</p> <p>2) Online</p> <p>3) Online</p> <p>4) Online</p> <p>5) Online</p> <p>6) Yüz yüze</p>

S.S Kadın Ermeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	<p>1) Katılımcıların kooperatif ortaklığının getirdiği hak ve sorumlulukların, çalışma şartlarının ve kazançlanma modellerinin farkına varması,</p> <p>2) Mevcut üretim ve idari süreçlerinde aksayan alanların belirlenmesi ve bu alanların iyileştirilmesine yönelik çözüm önerilerinin birlikte oluşturulması,</p> <p>3) Katılımcıların kooperatifin hukuki ve mali yapısı hakkında sorularının yanıtlanması,</p>	<p>1) Yüz yüze</p> <p>2) Online</p> <p>3) Online</p> <p>4) Online</p> <p>5) Online</p> <p>6) Yüz yüze</p>
Kulu Kadın İnisyatifi- Konya	<p>1) Kulu Kadın İnisyatifi'nin kooperatif tüzel kişiliğini kazanması için gerekli alt yapısının hazırlanması noktasında yapılması gereken işlemler için aktarım yapılması amaçlanmıştır.</p> <p>2) Kulu Kadın İnisyatifi'nin kooperatif tüzel kişiliğini kazanması için ana sözleşmenin hazırlanması, evrakların hazırlanması, evrakların online sisteme girişinin öğrenilmesi, gidilecek kurumlar hakkında bilgi aktarılması.</p> <p>3) Satış-Pazarlama ve Kaynak Geliştirme konularında mentorluk çalışması.</p> <p>4) Kooperatifin kuruluş süreci esnasında ihtiyaç duydukları alanlarda desteklemek, kuruluş süreçlerine yardımcı olmak.</p> <p>5) Kooperatiflerin işleyişi, amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesi için yapılacak iş kalemlerinin kavranması ve önceliklendirilmesi.</p> <p>6) Proje desteği ile verilen makina/ekipmanların kooperatif süreçlerine etkisinin değerlendirilmesi. Ek olarak kooperatifleştikleri süreç sonrasında satışını gerçekleştirecekleri ürünlerin üretim süreci ve üretici kadınlarla yerinde görüşmenin yapılması.</p>	<p>1) Yüz yüze</p> <p>2) Online</p> <p>3) Online</p> <p>4) Online</p> <p>5) Yüz yüze</p> <p>6) Yüz yüze</p>

Mentorluk ve danışmanlık oturumlarının, kooperatif ve inisiyatifler açısından projenin en verimli çalışması olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcılar, proje sürecinde aldıkları eğitimleri, kooperatif veya inisiyatiflerindeki süreçleri ve proje kapsamında verilen makine, ekipman ve teçhizatların topluluklarına olan faydasını mentorluk ve danışmanlık oturumlarında derinlemesine tartışma imkanı bulmuş ve uygulamada karşılaştıkları sorun ve ihtiyaçlar hakkında daha geniş konuşma fırsatı yakalamıştır. İhtiyaç duyulan mentorluk ve danışmanlık konu başlıkları benzerlik göstermesine rağmen her kooperatif veya inisiyatif özelinde konular farklılaşmış ve ilgili topluluğun ihtiyacına göre şekillenmiştir.

Hem eğitimlerde hem de mentorluk sürecinde; kurulmuş olan kooperatiflerden farklı olarak inisiyatiflerin kooperatifleşme aşamaları konusunda daha fazla bilgi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Verilen destek sayesinde resmi süreçlerin daha sağlıklı ve hızlı yürütülmesine olanak sağlanmıştır. Havva Kadın İnişiyatifi örneğinde ise, yapılan eğitimler ve mentorluk oturumları sonrası kooperatifleşmenin ertelenmesinin topluluk için daha faydalı olacağı kararı çıkmıştır.

Kooperatifler açısından ise özellikle kooperatiflerin mali boyutu konuları ilgi görmüş, mevcut işleyişlerinde yaşanan ihtiyaçlar, gelir-gider dengesi, emek bölüşümü ve iş bölümü konuları uygulamalı örnekler ile ele alınarak kooperatif özelinde çözümlenmeler yapılmıştır. Mentorluk ve danışmanlık süreci sadece online ve yüz yüze oturumlar ile sınırlı kalmamıştır. Kooperatif ve inisiyatifler proje sürecinde telefon ve e-posta yolu ile de birçok konuda destek isteyip mentorluk hizmeti almıştır. Tüm faydalanıcı kooperatiflerin ve inisiyatiflerin ortak geri bildirimi mentorluk ve danışmanlık sürecinin daha uzun ve tekrarlayan zamanlarda devam etmesi yönünde olmuştur.

6.Öğrenilmiş Dersler ve Öneriler

Destek programına genel bir perspektiften bakıldığında ve program başında oluşturulan değişim teorisi göz önünde bulundurulduğunda, kooperatifler ve kooperatif girişimleri için hedeflenen değişimlerden birçoğunun proje uygulama sürecinde sağlandığı, bazı değişim hedeflerinin ise takip edilmesi gerektiği ve orta-uzun vadede gerçekleşme ihtimali bulunduğu görülmektedir.

Program hazırlık ve uygulama sürecinde ortaya çıkan bazı durumlar, bu durumlara program uygulama sürecinde bulunan çözümler ve gelecekte benzer bir programın uygulanması durumunda bu programdan öğrenilmiş dersler ve tavsiyeler aşağıda sunulmuştur

Öngörülen program takviminde yaşanan gecikmeler:

Destek programının hazırlık ve uygulama sürecinde takvimsel olarak bazı gecikmeler yaşanmıştır. Yaşanan gecikmeler, planlanan program faaliyetlerinin gerçekleşmesinde kısmi olarak aksaklıklar yaratmış olsa da projenin tüm faaliyetleri teknik şartname doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Yaşanan gecikme, programın çıktılarının gözlemlenmesi için kalan zamanı daraltmıştır. Yaşanan gecikmelerin nedenleri aşağıda ifade edilmiştir.

Covid-19 salgını nedeniyle 29 Nisan 2021 Perşembe günü saat 19.00'dan, 17 Mayıs 2021 Pazartesi günü saat 05.00'e kadar süren tam kapanma süreci, program başlangıç tarihinin gecikmesine olmuştur. Bu durum nedeniyle de hem program uygulama süresi hem de planlanan faaliyetler arasındaki süreler kısalmıştır.

Destek programı başında belirlenen ve başvuru rehberinde açıklanan takvime göre, destek almaya hak kazanan kuruluşların 14 Temmuz 2021 tarihinde açıklanması planlanmıştır. Fakat sonuçların açıklanma tarihi çeşitli bürokratik nedenlerden dolayı program uygulayıcısı tarafından önce 28 Temmuz 2021'e, sonrasında ise 19 Ağustos 2021 tarihine ertelenmiştir. Destek almaya hak kazanan kuruluşların açıklanma tarihinde yaşanan 37 günlük gecikme, ihtiyaç analizi, eğitim ve mentorluk gibi diğer program faaliyetlerinin ötelenmesine ve program takvimi sıkıştığı için program faaliyetleri arasındaki sürelerin kılmasına neden olmuştur.

Destek programında gerçekleştirilmesi beklenen faaliyetler arasındaki sürenin kılması, program yürütücüsü kuruluşun saha ziyaretlerini planlama ve sonuç raporlarını hazırlama aşamasında kendi insan kaynağını planlamasını zorlaştırmıştır ve zaman zaman aksaklıklar yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Bu nedenle, destek programı faaliyetlerinin raporlama aşamalarında öngörülen takvime göre gecikmeler yaşanmıştır.

Program takviminde yaşanan gecikmelerin bir diğer nedeni ise, destek almaya hak kazanan kuruluşların yüz yüze yapılacak saha ziyaretlerinin planlanma aşamasında, Covid-19 salgını nedeniyle yaşanan

ertelemeler olmuştur. Kooperatif ortakları veya inisiyatif üyelerinin Covid-19 hastalığına yakalanmaları nedeniyle planlanan saha ziyaretleri tarihlerinde ertelemeler ve değişiklikler meydana gelmiştir.

Program hazırlık ve uygulama sürecinde, tüm bileşenlerin zamanı daha etkin planlaması gerekmektedir. Destek programı uygulayıcısı Türk Kızılayı ile program yürütücüsü kuruluş arasında düzenli haftalık toplantıların planlanması; program faaliyetlerinin icrasında daha koordineli olmayı, karşılıklı beklentileri daha doğru anlamayı ve zamanın daha iyi yönetilmesini sağlayacaktır. Destek programının uygulayıcısı Türk Kızılayı'nın, yararlanıcı kooperatif ve inisiyatifler ile daha etkin bir iletişim kurması da destek programında daha etkin bir zaman yönetimi yapılmasını sağlayacaktır.

Bundan sonraki benzer destek programlarında sürece dahil olacak tüm organizasyonların (donör, uygulayıcı ve yürütücü), planlama safhasından itibaren sürece dahil edilmesi ve etkin iletişim kanallarının program başlangıç aşamasında oluşturulması önem arz etmektedir. Programın uygulama aşamaları ve faaliyetleri, programın yürütümünde yer alan tüm organizasyonların katılımıyla, programın başlangıç aşamasında tüm detaylarıyla tanımlanmalı ve risk matrisi oluşturularak, olası risklerin gerçekleşmesi durumunda müdahale alanları ve yöntemleri belirlenmelidir.

Bunlara ek olarak, benzer programların uygulama aşamalarını planlarken, program faaliyetlerinin sürelerini daha gerçekçi ve uzun vadeli belirlemek, hem program faaliyetlerinin uygulanma ve raporlama aşamasında beklenmeyen gecikmelere karşı esneklik sağlayacak, hem de program çıktılarının izlenmesi için yeterli sürenin var olmasını sağlayacaktır.

Program uygulama süresi boyunca yazılı kültürün korunması ve icra edilmesi, beklentilerin ve sonuçların açık, net ve tanımlı olarak takip edilmesi tavsiye edilmektedir. Teknik şartname, değişim teorisi, destek programı rehberi, başvuru formu, oturum planları ve yöntemleri ve diğer raporlama araçları üzerinde program başında taraflarca mutabık kalınmalı ve hizmet akışı net ve şeffaf şekilde ilerletilmelidir.

Program başvuru ve değerlendirme süreçleri:

Program başvuru sürecinde; toplam 134 organizasyon/kuruluş söz konusu destek programına başvuruda bulunmuştur. Gelen başvurular incelendiğinde, Başvuru Rehberi'nde belirtilen uygunluk kriterleri doğrultusunda 109 başvurunun değerlendirmeye uygun şartları sağladığı belirlenmiştir. Değerlendirmeye alınan organizasyon/kuruluşların 73 tanesi kooperatif, 2 tanesi kuruluş işlemleri devam eden kooperatif, 18 tanesi sosyal etki yaratmayı hedefleyen şirket, 16 tanesi inisiyatif olmuştur. Değerlendirmeler sonucunda ise, toplam 8 farklı şehirden 7 kooperatif ve 3 inisiyatif destek programından yararlanmaya hak kazanmıştır.

Başvuru ve değerlendirme süreçleri göz önünde bulundurulduğunda, başvuru rehberi düzenlenirken program uygulayıcısı tarafından hedef kitlenin daha net ve açıklayıcı şekilde tanımlanması gerekmektedir. Donör ve program uygulayıcısı kuruluş arasındaki beklentilerin birbiri ile uyumu, başvuru rehberindeki şartların mutabık kalınan kriterler üzerinden oluşturulması tavsiye edilmektedir. Bu mutabakatın sağlanmaması, programın hedef kitlesi olmayan çok fazla sayıda başvuruya almasına sebebiyet vermektedir.

Destek almaya hak kazanan kooperatif ve inisiyatiflerin destek talepleri:

Destek programı yararlanıcılarından, başvuru aşamasında kendi ihtiyaçlarını tanımlamaları ve buna göre aynı destek ve eğitim desteği talebinde bulunmaları istenmiştir. Ancak yapılan ihtiyaç analizi sonucunda, birçok yararlanıcı kuruluşun ihtiyaçlarını tespit etmekte zorlandığı ve başvuru formunda talep edilen desteklerden daha öncelikli desteklere ihtiyaç duydukları gözlemlenmiştir. Hemen hemen tüm yararlanıcı kuruluşların temel kooperatifçilik konularında bilgi seviyesinin düşük olduğu ve bu konularda eğitim desteği sağlamanın gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu durum, bundan sonra yürütülecek olan benzer projelerde de ihtiyaç analizi safhasının önemini göstermiştir. İhtiyaç analizleri sayesinde, yararlanıcı kuruluşlar ihtiyaçlarını daha doğru şekilde önceliklendirebilmişlerdir ve aynı destek ve eğitim desteği taleplerini daha faydalı kullanmışlardır.

Aynı desteklerin sağlanması, takibi ve etkisi:

Program kapsamında sağlanan aynı destek süreçleri, yararlanıcı kuruluşun bulunduğu ildeki Toplum Merkezi çalışanları tarafından yürütülmüştür. Yararlanıcı kuruluşlar ve Toplum Merkezi çalışanları iletişime geçerek, tespit edilen ihtiyaçların giderilmesi sağlanmıştır. Bu süreçte, program yararlanıcısı inisiyatiflerin bir tüzel kişiliğinin bulunmaması, aynı desteklerden yararlanma konusunda bazı zorluklar yaşanmasına sebep olmuştur. Program uygulayıcısı, inisiyatiflerde zaman zaman muhatap bulmakta zorlanmış ve aynı destek sürecinin ilerletilmesinde buna bağlı gecikmeler yaşamıştır. Daha sonra taahhütname yolu ile bu problem çözülmeye çalışılmıştır fakat bu durum, hem inisiyatif üyeleri hem de program uygulayıcısı çalışanları üzerinde bir baskı oluşturmuştur. Bundan sonraki benzer programlarda, inisiyatiflerin destek programından yararlanma koşulları sürecin en başında net ve açıkça tanımlanmalı ve bu koşulları sağlayan inisiyatiflerin destek programına dahil edilmesi önerilmektedir.

Destek programı kapsamında sağlanan aynı desteklerin etkisini ölçmek, program uygulama sürecinde mümkün olmamıştır. Bunun iki temel nedeni bulunmaktadır. Bunlardan ilki, yararlanıcı kuruluşlardaki insan kaynağının kooperatifçiliğe dair temel bilgi seviyesindeki eksikler nedeniyle, henüz kooperatif üretim süreçlerinin tanımlanmamış olmasıdır. Yararlanıcı kuruluşlar tam kapasiteyle aktif bir üretim sürecinde olmadıkları için temin edilen makine ve ekipmanların üretim süreçlerine ne denli etki ettiği ölçülememiştir. Bir diğer neden ise program uygulama süresinin yetersiz kalmasıdır. Sağlanan aynı desteğin etkilerini gözlemleyebilmek için orta-uzun vadeli bir takip sistemi kurulmalı ve destek sağlandıktan sonra en az 8-12 ay boyunca kooperatiflerin üretim süreçleri, göstergeler üzerinden takip edilmelidir. Bu takibin yapılabilmesi için en az 12 aylık mentorluk desteği ve takip destek programları tasarlanmalıdır. 6 aylık bir destek programı, bu değişimlerin gözlemlenebilmesi için yetersiz kalmaktadır.

Yararlanıcı kuruluşlar ile iletişim:

Destek programından yararlanan kooperatifler ve inisiyatifler ile iletişimde zaman zaman kopukluklar yaşanmıştır. Destek almaya hak kazanan kooperatiflerin veya inisiyatiflerin organizasyon yapıları henüz tam olarak oluşturulmadığı için, program yürütücüsü genellikle her kuruluştan bir temsilci ile iletişimi ve koordinasyonu iletmiştir. Ancak bu temsilciye ulaşılamadığı zaman, kuruluşlarla iletişim sağlıklı şekilde sağlanamamış, özellikle planlama aşamalarında aksaklıklar yaşanmasına sebep olmuştur. Bu durumun önlenmesi için, her yararlanıcı kuruluştan en az 2 (bir asil, bir yedek) iletişim kişinin belirlenmesi tavsiye edilmektedir. Böylece yararlanıcı kuruluş ile iletişim tek kişiyle sınırlı kalmayacak, hızlı aksiyon alınması

gereken zamanlarda kuruluşlar ile iletişim sağlıklı şekilde sağlanabilecektir.

Öte yandan program faaliyetlerinin uygulanma aşamasında program illerindeki Toplum Merkezi çalışanları da sürece dahil edilmiştir. Bu sayede, hem desteklerin koordinasyon sürecinin hem de yararlanıcı kooperatif ve inisiyatifler ile iletişimin daha planlı bir şekilde yürütülmesi sağlanmıştır.

Eğitim ve mentorluk oturumlarının uygulanması ve katılım:

Destek programı kapsamında yararlanıcı kuruluşlara program yürütücüsü tarafından belirli eğitimler ve mentorluk destekleri sağlanmıştır. Eğitim ve mentorluk desteklerinin kapsamı ve içeriği, yararlanıcı kuruluşlarla yapılan ihtiyaç analizi çalışmaları sonucunda belirlenmiştir. Her yararlanıcı kuruluşun ihtiyacı birbirinden farklılaştığı için, eğitim ve mentorluk içerikleri de birbirinden farklılaşmış ve yararlanıcıya özgü eğitim ve mentorluk oturumları gerçekleştirilmiştir. Destek programı kapsamında, standart bir eğitim ve mentorluk programı oluşturmak yerine, her bir kuruluş için özelleştirilmiş oturumlar hazırlamanın, yararlanıcı kuruluşların öncelikli ihtiyaçlarının karşılanması için oldukça önemli olduğu gözlemlenmiştir.

Eğitim ve mentorluk oturumları hibrit (yüz yüze ve çevrimiçi) yöntemlerle gerçekleştirilmiştir. Özellikle yüz yüze eğitim ve mentorluk oturumlarının planlanmasında Covid-19 salgını nedeniyle zaman zaman aksaklıklar yaşanmıştır. Bu aksaklıklara rağmen tüm yararlanıcı kuruluşlar ile öngörülen eğitim ve mentorluk oturumları gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen eğitim ve mentorluk oturumlarına katılım, yararlanıcı kuruluşlara göre değişkenlik göstermiştir. Bazı yararlanıcı kuruluşlar tüm oturumlara yüksek sayıda ortağı ve yararlanıcısı ile katılırken, bazı kuruluşlarda ise katılım düşük seviyede kalmıştır. Bu değişkenliğin temel sebepleri, kooperatif ortakları ve yararlanıcıları arasında aktif bir iletişim aracının bulunmayışı, ortakların ve yararlanıcıların isteksizliği ve inaktif konumda olmaları, ortakların ve yararlanıcıların kooperatif ve kooperatifçilik hakkında bilgi sahibi olmamaları olarak belirtilebilir. Bundan sonra yapılacak benzer destek programlarında bu durumun aşılması için öncelikle tüm kooperatif ortaklarına ve yararlanıcılarına temel kooperatifçilik eğitiminin sağlanması önerilmektedir. Böylelikle katılımcılar hangi amaçla programdaki eğitimlere devam edeceğini daha net şekilde anlayacaktır. Buna ek olarak mentorluk oturumları, kooperatif ortakları veya yararlanıcılarına belirli gruplar halinde işbaşı eğitim (on-the-job training) yöntemiyle uygulanabilir. Böylelikle tüm ortak veya yararlanıcıların oturumda bulunmasını beklemek yerine yalnızca o konuyla ilgili/görevli kişilerin oturumda bulunması sağlanabilir ve oturumlardaki verimlilik artırılabilir.

Eğitim ve mentorluk oturumlarında geçici koruma altındaki Suriyeli katılımcıların sayısının düşük olduğu gözlemlenmiştir. Bunun temel nedeni, yararlanıcı kooperatif ve inisiyatiflerin bünyesinde yer alan mültecilerin, çoğunlukla kooperatif ortağı değil yararlanıcısı konumunda olmalarından kaynaklanmaktadır. Kooperatife ortaklık hedefi olmayan yararlanıcıların eğitimlere ve mentorluk oturumlarına katılmaya isteksiz oldukları, oturumlara davet edilmelerine rağmen düzenli katılım sağlama eğiliminde olmadıkları belirtilmiştir. Katılımın düşük olmasındaki en önemli nedenlerden biri de kooperatif yararlanıcılarının genellikle atölyelerde veya tarlalarda aktif olarak üretimde yer almaları olmuştur. Bundan sonraki destek programlarında bu durumları göz önünde bulundurarak geçici koruma altındaki Suriyelilerin ortak olarak yer aldıkları kooperatifleri önceliklendirmek tercih edilebilir.

7. Proje İyi Uygulama Örnekleri

Proje kapsamında desteklenen kooperatiflerin mevcut durumlarını görebilmek adına aşağıdaki iletişim çalışmaları yapılmıştır. İyi uygulama örnekleri aşağıdaki linkler üzerinden incelenebilir.

- **S.S. Kadın Emeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi**
Mardin : <https://www.youtube.com/watch?v=iwXWRUZ7gLQ>
- **S.S. Battalgazi'nin Kalbi Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi**
Malatya: <https://www.youtube.com/watch?v=9uohAxPnMvc>
- **S.S. Yesemek Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi**
Gaziantep: <https://www.youtube.com/watch?v=ZF2Axlq-Jnk>
- **S.S. Mutlu Beslen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Kooperatifi**
Manisa: <https://www.youtube.com/watch?v=zuXP2XYLvFM>
- **S.S. HEMDEM Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi**
İstanbul: <https://www.youtube.com/watch?v=ZOPF9sxpLwo>
- **Kulu Kadın Kooperatifi**
Konya: <https://www.youtube.com/watch?v=zZUyRtOXpBc>
- **Bir Dünya Üreten Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi**
Mardin: <https://www.youtube.com/watch?v=KePybug2wRU>

8.Sonuç

Türk Kızılay Toplum Temelli Göç Koordinatörlüğü tarafından hazırlanmış olan Kooperatif, Kooperatif Girişimi ve Sosyal Girişim Kapasite Geliştirme Projesi kapsamında 7 kooperatif ve 3 kooperatif girişimi olmak üzere 10 organizasyona kapasite geliştirme ve makina ekipman/teçhizat desteği verilmiştir. Resmi süresi 7 ay olan projede 10 organizasyona 3 günlük ihtiyaç analizi ziyareti, ihtiyaç analizi sonucunda belirlenen en az 3 konu başlığında 30 online kapasite geliştirme eğitimi ve 2'si yüz yüze 4'ü online olmak üzere toplam 60 mentorluk oturumu gerçekleştirilerek ayrı ayrı raporlaştırılmıştır. Yapılan çalışmalarla toplamda 152 yararlanıcının 144'ü en az 1 çalışmaya katılmış olup, katılımcıların 36'sı uluslararası ve/veya geçici koruma statüsüne sahip kişilerden oluşmuştur.

Proje ihtiyaç analizleri sonucunda seçilen kooperatif ve inisiyatiflerin en önemli ihtiyacının temel kooperatifçilik ve kooperatiflerde hukuki ve mali boyut olduğu tespit edilmiş ve eğitim uygulamaları da buna uygun şekilde icra edilmiştir. İnisiyatifler için kuruluş süreçleri eğitim konusu olarak ele alınmış ve proje beklentilerinden olan, proje süreci sonuna kadar resmi başvuruların yapılması, konusunda destek olunmuştur. Yapılan ölçme değerlendirme çalışmalarında faydalanıcı kooperatif ve inisiyatiflerin bilgi ve farkındalık düzeylerinde belirgin bir artış olduğu görülmüştür. Faydalanıcılar nesnel olarak da eğitimlerin faydalı olduğunu organizasyon süreçlerinde yaptıkları iyileşmeler ile göstermişlerdir.

Verilen eğitimlerin kooperatiflerin mevcut uygulamaları ve pratik ihtiyaçlarını karşılmasını sağlayacak şekilde mentorluk ve danışmanlık süreçleri kurgulanmış ve uygulanmıştır. Yapılan 6 mentorluk uygulaması da kooperatiflerin ihtiyaçlarına özel şekillendirilmiştir. Bazı kooperatiflere yönetim, karar alma ve ana sözleşme alanında mentorluk desteği verilirken diğer kooperatiflere de gelir gider dengesi, mali idare, emek bölüşümü gibi başlıklarda destek olunmuştur. İnisiyatiflere ise kooperatif kuruluş işlemleri konusunda birebir destek sağlanmıştır. Örneğin inisiyatiflerden biri proje sonunda topluluğun sağlıklı büyümesi, daha güçlü bir altyapı kurma ve hedeflerde ortaklaşma için kooperatif kurma hedefini ertelemeye karar vermiştir. Proje sonunda 3 inisiyatifin 2'si kooperatif kurma iradesini devam ettirmiş ve resmi süreçlerini tamamlama noktasına gelmiştir.

Proje süresince desteklenen kooperatifler ve inisiyatifler kooperatifçilik ile ilgili bilgi düzeylerinin arttıkça, kooperatif modelinin kendileri için en uygun model olduğunu, daha iyi anladıklarını belirtmiş, kişisel, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını kooperatif modeli ile sağlayabileceklerine inandıklarını ifade etmişlerdir. Faydalanıcılar, kooperatifçilik süreçlerinin zorluklarının farkında olduklarını ancak proje kapsamında sağlanan desteklerin gelecek için kendilerine güven ve umut verdiğini vurgulamaktadır.

Destek programı kapsamında sağlanan aynı desteklerin etkisini ölçmek, program uygulama sürecinde istenilen düzeyde olmamıştır. Bunun en önemli iki nedeni organizasyonların insan kaynağı ve temel kooperatifçilik bilgilerinin yeterli olmamasından dolayı üretim süreçlerinin tamamlanmamış olması, ikincisi ise proje uygulama süresinin yeterli olmamasıdır. Makine ekipmanların organizasyonlara temini proje süresinin son döneminde gerçekleşmiş, birçok organizasyon ekipman kullanımına başlamamıştır.

Sadece aktif olarak yoğun üretim yapan bir kooperatifin ekipmanları üretim sürecine hızlıca dahil ettiği tespit edilmiştir. Bu sayede, daha önce kapasite konusunda yetersiz kalmaktan dolayı yapılamayan bazı iş birliklerinin gerçekleştiği bildirilmiştir. Aynı zamanda, alınan ekipmanlar sayesinde üretim süreçlerinde verimlilik artışı olduğu ve günlük 1-2 kişinin iş gücünün açığa çıkmasını sağladığı belirtilmiştir. Her ne kadar genele yayılan bir veri ve gözlem yapılmış olmasa da genel olarak makina ve ekipman desteğinin tüm organizasyonlarda büyük bir motivasyon kaynağı olduğu görülmüştür. Kooperatiflerin, mevcut işleyişlerini, temin edilen makine ve ekipmanlarla destekleyerek kısa sürede üretim kapasitelerini arttıracığı ve finansal olarak girdi artışı sağlayacağı öngörülmektedir. İnisiyatifler de verilen makina ve ekipman ile kooperatifleşme süreçlerine başlayacakları için başlangıç süreçlerinde yatırıma ayıracakları bütçeyi diğer giderleri için kullanılabilecek ve kısa sürede üretimlerini başlatarak hızlı bir ekonomik girdi sağlayabilecektir. Makina ve ekipman desteği gerek mevcut kooperatifler gerekse de inisiyatifler için önemli bir katkı sağlayacağı görülmektedir. Özellikle organizasyonların sürdürülebilirliği sağlamak için, en önemli ihtiyaçlarından olan gelir sağlama ve kaynak yaratmada, bu destekler hayati bir öneme sahip olacaktır.

Kapasite geliştirme projesinde elde edilen bulgular ve organizasyonlardan alınan geri bildirimler neticesinde belirlenen proje hedeflerine büyük oranda ulaşacağı öngörülmekle birlikte, veriminin ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için 2022 yılı içinde destekleyici yöntemlerle projenin devam etmesi sağlanmalıdır. Gerek destek alan kooperatifler gerekse yeni kooperatif kuracak inisiyatiflerin, proje kapsamında aldığı her türlü desteğin uzun vadede etkisini görmesi için 2022 yılı boyunca mentorluk ve ihtiyaç odaklı eğitimler ile daha fazla desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir. Proje kapsamında desteklenen organizasyonların kırılgan yapılarının; kooperatifçilik ile ilgili yapısal sorunlar, insan kaynağı azlığı, sermaye eksikliği gibi iç etkenler ile ulusal ve uluslararası ekonomik dalgalanmalar, sektörel daralma gibi dış etkenler yüzünden kolaylıkla etkilenmesi mümkündür. Belirtilen koşulların etkisi ile verilen makina ve ekipmanların ve eğitimlerin etkisinin sınırlı olacağı ve uzun vadede atıl hale gelebileceği riski bulunmaktadır. Proje kapsamında verilen desteklerin sürdürülebilir olması için deneyimleme, düzenli kullanım ve yönlendirme, organizasyonların ihtiyaçlarını karşılamada en önemli faktörlerdir.

göç işi
kooperatif

TÜRK KIZILAY

TOPLUM TEMELLİ GÖÇ PROGRAMLARI SOSYOEKONOMİK GÜÇLENDİRME PROGRAMI

KOOPERATİF, KOOPERATİF GİRİŞİMİ VE SOSYAL
GİRİŞİMLER İÇİN KAPASİTE GELİŞTİRME PROJESİ

Sonuç Raporu

toplummerkezi.kizilay.org.tr

[f](#) [t](#) [@](#) [in](#) [v](#) /KizilayTm

